

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

**DEPARTAMENTO
DE
RELIXIÓN CATÓLICA**

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

IES O COUTO

LOCALIDADE: OURENSE

CURSO ACADÉMICO: 2.021-2.022

PROFESORES

JORGE GÓMEZ VARELA

**MANUEL MARTÍNEZ RODRÍGUEZ /BEGOÑA MARTÍNEZ
CARBALLIDO**

ÍNDICE DA PROGRAMACIÓN

I. ESO, 3

II. ESO, 38

III. ESO, 67

IV. ESO, 101

B1. BACHARELATO, 135

B2. BACHARELATO, 166

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

ESO

I

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA: I ESO. 1

I.0. ÍNDICE, 4

I.1. Obxectivos, 6.

I.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliados de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de primeiro curso, 7.

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades 1, 2 e 3

I.2.1. Bloque I: O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME, 7

I.2.1.1. Unidade 1: Busco sinais que me falen de Deus, 7

I.2.2. Bloque II: A Revelación: Deus intervén na historia

I.2.2.1. Unidade 2: Deus guía ao seu pobo, 8

I.2.2.2. Unidade 3: Deus é a esperanza, 9

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

I.2.3. Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

I.2.3.1. Unidade 4: Xesús é un home e é o Fillo de Deus, 10

I.2.3.2. Unidade 5: Os evanxeos móstrannos a Xesús, 11

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7, 10

I.2.4. Bloque IV: PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

I.2.4.1. Unidade 6: Xesús está presente na Igrexa, 12

I.2.4.2. Unidade 7: O Espírito impulsa aos cristiáns, 13

I.3. Criterios de avaliación (Rúbricas), 14

I.4. Perfil competencial, 20.

I.4.1. Competencias, 20

I.4.2. Instrumentos de avaliación, 24

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4. Criterios de promoción de Relixión Católica, 24

I.4.1. Estándares, 24

I.4.2. Criterios xerais, 25

I.4.2.1. Traballo autónomo, 25

I.4.2.2. Probas orais e escritas, 26

I.4.2.3. Actividades TIC, 26

I.4.2.4. Participación e seguimento das clases, 26

I.5. Criterios de recuperación, 27

I.5.1. Avaliación, 27

I.5.2. Curso, 27

I.5.3. Materia pendente do curso anterior, 27

I.6. Ensinos transversais, 27

I.7. Metodoloxía, 28

I.8. Organización dos espazos e do tempo, 31

I.9. Materiais e recursos didácticos, 31

I.10. Atención a diversidade, 31

I.11. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 32

I.12. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 33

I.13. Iniciativa emprendedora, 33

I.14. Actividades complementarias e extraescolares, 33

I.15. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e resultados, 34

os

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.1.1. Obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria

A finalidade da Educación Secundaria Obrigatoria é lograr que os alumnos adquiran os coñecementos e habilidades básicos da cultura, especialmente nos ámbitos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico. Igualmente, os alumnos teñen que desenvolver e consolidar tanto hábitos de estudo e traballo como habilidades e actitudes que lles permitan afrontar con éxito o reto que supón educarse e formarse nunha sociedade cambiante. Os obxectivos da ESO son:

1.1.1. Asumir responsablemente os seus deberes; coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais; practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos; exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural; e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

1.1.2. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

1.1.3. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

1.1.4. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

1.1.5. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

1.1.6. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

1.1.7. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades. h) Comprender e expresarse con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas castelá e galega, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

1.1.8. Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

1.1.9. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propias e dos demais, así como o patrimonio artístico e cultural.

1.1.10. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

1.1.11. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.1.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliados de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de Primeiro curso

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades: 1, 2, 3

Bloque I. O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME

Unidade 1: Busco sinais que me falen de Deus

Contidos

- As preguntas sobre os grandes misterios: a orixe do mundo, a razón da propia existencia etc.
- A relixión como resposta ás preguntas do ser humano.
- O deseño de Deus sobre o mundo.
- O relato bíblico da Creación.
- A creación do ser humano, un acto de amor.
- Os mitos da creación nas civilizacións antigas.
- O mito exipcio da orixe.

Criterios de avaliación

1. Recoñecer e valorar que a realidade é don de Deus.
2. Identificar a orixe divina da realidade e constatar a gratuidade da súa creación.
3. Contrastar a orixe da Creación nos diferentes relatos relixiosos acerca da Creación.
4. Diferenciar a explicación teolóxica e científica da Creación.
5. Identificar os mitos da Creación nas civilizacións antigas e relacionalos coa idea do Deus creador.

Estándares de aprendizaxe

- I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)
- I.1.2 Avalía, comparando cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)
- I.2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)
- I.3.1 Relaciona e distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da Creación nos relatos míticos da Antigüidade e o relato bíblico. (CLL, CCEC)
- I.4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e a científica da Creación. (CLL, CMCT, CAA)
- I.4.2 Respecta a autonomía existente entre as explicacións teolóxica e científica da Creación. (CMCT, CCEC)
- I.5.1 Entende que existen outras formas de explicar a Creación desenvolvidas por civilizacións antigas e relaciónas coa idea de Deus creador. (CAA, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Bloque II. A REVELACIÓN: DEUS INTERVÉN NA HISTORIA

Unidade 2: Deus guía ao seu pobo

Contidos

- Cronoloxía dos principais personaxes e acontecementos da historia do pobo de Israel.
- Interpretación da historia do pobo de Israel como unha historia de salvación.
- A fidelidade de Deus e as infidelidades do seu pobo.
- O proxecto de salvación de Deus para toda a humanidade.
- Os patriarcas: Abraham, Isaac e Xacobe.
- As esposas dos patriarcas: Sara, Rebeca, Lea e Raquel.
- Os fillos de Xacobe.
- A historia de Xosé.
- A escravitude en Exipto e a liberación por medio de Moisés.
- A Alianza do Sinaí: os dez mandamentos.
- Xuíces, reis e profetas.

Criterios de avaliación

1. Coñecer, contrastar e apreciar os principais acontecementos da historia de Israel.
2. Sinalar e identificar os diferentes modos de comunicación que Deus usou nas distintas etapas da historia de Israel.
3. Distinguir e comparar o procedemento co que Deus se manifesta nas distintas etapas da historia de Israel.

Estándares de aprendizaxe

- II.1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel. (CMCT, CD, CAA, CCEC)
- II.1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)
- II.2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)
- II.3.1 Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)
- II.3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que selou Deus co pobo de Israel tras liberalos da escravitude en Exipto. (CLL, CCEC, CAA)
- II.3.3. Coñece a función simbólica e profética dos patriarcas na historia de salvación do pobo de Israel. (CLL, CCEC, CAA)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 3: Deus é a esperanza

Contidos

- Os xuíces na historia de Israel: Samuel.
- Os reis na historia de Israel: Saúl, David e Salomón.
- Os profetas e a súa misión na historia.
- O profeta Xeremías e o exilio en Babilonia.
- A oración básica da crenza dun só Deus de xudeus e cristiáns: Escoita, Israel.
- Os atributos de Deus cando se manifesta ás persoas.
- Os salmos.
- A oración cristiá: o Noso Pai.

Criterios de avaliación

1. Coñecer, contrastar e apreciar os principais acontecementos da historia de Israel.
2. Sinalar e identificar os diferentes modos de comunicación que Deus usou nas distintas etapas da historia de Israel.
3. Distinguir e comparar o procedemento co que Deus se manifesta nas distintas etapas da historia de Israel.
4. **Recoñecer a oración principal do cristianismo e estudar a súa relación co Deus do Antigo Testamento.**

Estándares de aprendizaxe

- II.1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel. (CMCT, CD, CAA, CCEC)
- II.1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)
- II.2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)
- II.3.1 Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)
- II.4.1 Entende que Xesús utilizou as formas de oración do seu pobo e interpretounas de maneira universal. (CSC, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades: 4, 5

Bloque III. XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

Unidade 4: Xesús é un home e é o Fillo de Deus

Contidos

- O inicio da misión de Xesús: retirada ao deserto e bautismo no Xordán.
- Xesús anuncia a chegada do Reino de Deus.
- Xesús fala en parábolas.
- Trazos da humanidade de Xesús.
- Xesús é home: achégase aos pobres e marxinados.
- O trato de Xesús cara ás mulleres.
- Xesús é o Fillo de Deus: cura os enfermos.
- Entrada de Xesús en Xerusalén e expulsión dos mercadores do Templo.
- A Última Cea. Institución da Eucaristía.
- O mandamento do amor.
- A oración de Xesús no horto de Xetsemaní.
- Paixón e morte de Xesús: Xesús ante o Sanedrín e ante Poncio Pilato. Flaxelación, coroación de espiñas e crucifixión.
- Morte de Xesús. Sepultura.
- A resurrección de Xesús.
- Xesús aparécese aos seus discípulos.
- O envío universal e a Ascensión de Xesús.
- O cumprimento da misión de Xesús.
- As aparicións de Xesús desde a perspectiva da fe.

Cráterios de avaliación

1. Distinguir en Xesús os trazos da súa natureza divina e humana.
2. Identificar o Reino como núcleo do anuncio de Xesús e como clave para comprender os seus signos.
3. Relacionar a natureza humana e divina de Xesús cos relatos da súa Paixón, morte e resurrección.

Estándares de aprendizaxe

- III.1.1 Identifica e clasifica de maneira xustificada as diferenzas entre a natureza divina e humana de Xesús nos relatos evanxélicos. (CLL, CAA)
- III.1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas as naturezas expresadas nos relatos evanxélicos. (CAA)
- III.2.1 Extrae das parábolas a mensaxe referida ao Reino de Deus que anuncia e pon en práctica Xesús. (CLL, CSIEE)
- III.2.2 Esfórzase por comprender a riqueza de significados dos signos ou milagres de Xesús e relaciónaos coa súa vontade de liberar as persoas e de facer presente o Reino. (CLL, CAA)
- III.3.1 Compara as actitudes de Xesús en diversos momentos da súa Paixón e sabe relacionalas coa súa natureza humana e divina. (CLL,CAA)
- III.3.2 Entende a transcendencia do compromiso divino que se establece co ser humano por medio da Resurrección. (CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 5: Os Evanxeos móstrannos a Xesús

Contidos

- Distribución dos libros da Biblia: Antigo e Novo Testamento.
- Os xéneros literarios na Biblia.
- Proceso de elaboración dos Evanxeos.
- Os Evanxeos sinópticos.
- Características diferenciais de cada un dos catro Evanxeos.
- Trazos da humanidade de Xesús.
- Actitudes de Xesús coas persoas.
- Xesús visto polos seus contemporáneos.
- Xesús maniféstase como Fillo de Deus.
- Fontes non cristiás que falan da vida e obra de Xesús.
- A figura de Xesús na arte

Criterios de avaliación

4. Identificar as características da Biblia como conxunto de libros.
5. Identificar a natureza e finalidade dos Evanxeos.
6. Coñecer e comprender o proceso de formación dos Evanxeos.
7. Valorar as manifestacións artísticas inspiradas na vida e obra de Xesús.
8. Coñecer miradas históricas sobre a figura de Xesús.

Estándares de aprendizaxe

- III.4.1 Recoñece e diferencia os libros que compoñen a Biblia e os estilos literarios empregados na súa redacción. (CLL, CAA)
- III.5.1 Recoñece, a partir da lectura dos textos evanxélicos, os trazos da persoa de Xesús e diseña o seu perfil. (CLL, CSIEE)
- III.6.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do proceso de formación dos Evanxeos. (CLL, CCEC)
- III.7.1 Relaciona cadros e esculturas con pasaxes da vida de Xesús e valora a súa importancia. (CCEC, CAA)
- III.8.1 Adquire coñecementos sobre a figura histórica de Xesús, contrastando información de fontes non evanxélicas. (CAA, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7

Bloque IV. PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

Unidade 6: Xesús está presente na Igrexa

Contidos

- A Igrexa fai presente a Xesús resucitado.
- As presenzas de Xesús: a Palabra de Deus, os sacramentos e a comunidade eclesial.
- Carismas e servizos na Igrexa.
- Os laicos e laicas, os relixiosos e relixiosas, os presbíteros, os diáconos, os bispos e o Papa.
- O encargo de Xesús á Igrexa.
- Instrumentos para a evanxelización.
- Os cristiáns son testemuñas do amor de Deus.
- «Apóstolos» da dignidade humana.
- A liturxia cristiá: signos e símbolos.
- Os sete sacramentos.
- **O Pai Damián, apóstolo dos leprosos.**

Criterios de avaliación

1. Comprender a presenza de Xesucristo hoxe na Igrexa.
2. Distinguir a misión de cada grupo eclesial en función do seu carisma.
3. Xustificar o anuncio do Evanxeo como a misión fundamental da Igrexa ao longo da historia e nesta xeración.
4. Coñecer o testemuño de persoas que, ao longo da historia, fixeron presente o amor de Deus coa súa vida.
5. Valorar a liturxia como forma de vivir, expresar e celebrar a fe.
6. Valorar un testemuño de entrega aos demais como consecuencia da fe.

Estándares de aprendizaxe

- IV.1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)
- IV.2.1 Describe e diferencia o servizo que prestan os presbíteros, os relixiosos e os laicos na vida da Igrexa. (CLL, CSC)
- IV.3.1 Explica coas súas palabras en que consiste a evanxelización e distingue diferentes formas de leva-la a cabo. (CLL, CSIEE, CSC)
- IV.4.1 Coñece o nome de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo e sinala algúns trazos da súa vida e a súa obra. (CSC, CCEC, CLL)
- IV.5.1 Identifica e describe signos e símbolos propios das formas máis habituais da liturxia cristiá. (CLL, CAA, CCEC)
- IV.6.1 Coñece e comprende a importancia de identificarse cos máis desfavorecidos como parte do carisma da Igrexa. (CSC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 7: O Espírito impulsa os cristiáns

Contidos

- O Espírito Santo, expresión do amor de Deus.
- Os sete dons do Espírito Santo.
- A Igrexa nace do Espírito Santo.
- Os froitos do Espírito Santo nos cristiáns e cristiás.
- Os sete sacramentos.
- Sacramentos de iniciación: Bautismo, Confirmación e Eucaristía.
- Sacramentos de curación: Reconciliación e Unción dos Enfermos.
- Sacramentos de servizo: Orde Sacerdotal e Matrimonio.
- Os sacramentos foron instituídos por Xesús.
- Os signos da acción do Espírito Santo nos sacramentos.
- Ritos ou xestos que se realizan nos sacramentos.
- Testemuño dun cristián nunha favela brasileira.

Criterios de avaliación

7. Recoñecer que a acción do Espírito Santo dá vida á Igrexa.
8. Relacionar os sacramentos coa efusión do Espírito Santo sobre os cristiáns.
9. Identificar os elementos distintivos de cada un dos sete sacramentos.
10. Entender que o Espírito Santo está presente na comunidade eclesial, encarnándose na vida

Estándares de aprendizaxe

- IV.7.1 Describe as actitudes dos cristiáns e cristiás como froito da acción do Espírito Santo sobre a Igrexa. (CLL, CSC, CCEC)
- IV.8.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)
- IV.8.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida. (CSIEE, CCEC)
- IV.8.3 Toma conciencia e aprecia a acción do Espírito para o crecemento da persoa. (CSIEE)
- IV.9.1. Clasifica os sacramentos segundo a súa función. (CLL, CAA)
- IV.9.2. Identifica os signos, símbolos, xestos e palabras que acompañan a celebración de cada sacramento. (CAA, CLL, CCEC)
- IV.10.1 Identifica a presenza do Espírito Santo nas accións humanas por medio da análise dun testemuño concreto. (CAA, CSC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

2. Criterios de cualificación (Rúbricas)

Estándares de aprendizaxe avaliáveis/niveis de desempeño

(1. Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente)

PRIMEIRO TRIMESTRE: BLOQUES I E II, UNIDADES 1, 2, 3

I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade vén dada pola vontade divina. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

1. É incapaz de identificar sucesos que fagan recoñecer que a realidade provén da vontade divina.
2. Recoñece algún suceso imprevisto en que se manifesta a orixe divina da realidade, pero preséntaos como aleatorios.
3. Identifica e transmite de forma correcta algúns feitos que considera propios da vontade divina.
4. Identifica, recoñece con respecto e transmite de forma clara e concreta exemplos de sucesos imprevistos que mostran que a realidade é dada.

I.1.2 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)

1. Resúltalle difícil identificar sucesos ou situacións que poñan de manifesto a orixe divina da realidade.
2. É capaz de identificar feitos que suxiren a orixe divina do mundo, pero a súa avaliación é básica.
3. Pode avaliar correctamente algúns feitos que mostran a orixe divina da vida.
4. Identifica, avalía e comparte feitos en que mostra de forma inequívoca e reflexiva que a vida e a Creación enteira é un don de Deus.

I.2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)

1. Cústalle aceptar que a orixe da Creación é o que se presenta nos textos bíblicos.
2. Coñece a historia da Creación, pero soamente como feito literario, sen chegar a interpretalo como unha representación de orixe divina.
3. Acepta que a Creación é unha obra divina, aínda que dubida da gratuidade de Deus ao realizala.
4. Argumenta de forma correcta e comparte cos seus compañeiros a orixe da Creación baixo o amor de Deus.

I.3.1 Relaciona e distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da Creación nos relatos míticos da Antigüidade e o relato bíblico. (CCL, CCEC)

1. Ten dificultades para distinguir entre si os distintos relatos míticos da antigüidade e a presentación bíblica.
2. Mestura algúns elementos dos relatos míticos cos elementos simbólicos do relato bíblico.
3. Diferencia os elementos da mitoloxía da simboloxía bíblica, aínda que pode ter dúbidas con algúns deles.
4. Distingue e explica correctamente as versións da orixe da Creación, tanto nos relatos míticos como no bíblico.

I.4.1. Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e a científica da Creación. (CLL, CMCT, CAA)

1. Non chega a diferenciar a explicación teolóxica da científica.
2. Pode distinguir entre a explicación teolóxica da Creación e a que ofrece a ciencia, pero soamente nos seus trazos xerais.
3. Entende a diferenza entre as explicacións científicas e a proposta teolóxica, pero non o fai de forma autónoma.
4. Sinala con claridade as diferenzas de ambas as explicacións, e é consciente da súa independencia.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4.2 Respeita a autonomía existente entre as explicacións teolóxicas e científicas da Creación. (CMCT, CCEC)

1. Non reconece a independencia das explicacións científica e teolóxica.
2. Pode diferenciar as explicacións, pero mestura algúns conceptos.
3. Reconece as diferenzas de cada explicación, pero ten dúbidas respecto diso da súa autonomía.
4. Respeita a autonomía que hai entre a explicación científica e a teolóxica, porque coñece cales son as súas diferenzas.

I.5.1 Entende que existen outras formas de explicar a Creación desenvolvidas por civilizacións antigas e relaciónas coa idea de Deus creador. (CAA, CCEC)

1. Non comprende que existan outras formas de explicar a Creación, ou ben non pode nomear sequera as máis coñecidas.
2. Comprende que existan outras formas de explicar a Creación, pero non as lembra todas.
3. Coñece outras formas de explicar a Creación, pero non ve a relación co Deus creador.
4. Identifica as principais lendas antigas sobre a Creación e é capaz de relacionalas coa idea de Deus como Creador.

II.1.1 Coñece e interpreta os principais acontecementos e personaxes da historia de Israel e constrúe con eles unha liña do tempo. (CMCT, CD, CAA, CCEC)

1. Resúltalle difícil identificar os personaxes e os feitos principais da historia. Non é capaz de situalos sobre a liña do tempo.
2. Identifica a maioría dos personaxes e acontecementos, pero sitúaos defectuosamente.
3. Ten claro cales son os personaxes e os feitos principais da historia de Israel, pero realiza unha liña do tempo incompleta.
4. Constrúe unha liña do tempo adecuada, en que plasma os principais feitos da historia de Israel, relacionándolos cos seus personaxes.

II.1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)

1. Non presenta interese na historia e é incapaz de ver a súa relación coa salvación humana.
2. Aprecia algúns feitos da historia de Israel, pero non os relaciona coa historia da salvación.
3. Reconece o interese da historia de Israel e intúe basicamente a súa relación coa historia da salvación.
4. Aprecia o valor da historia de Israel en relación coa historia da salvación.

II.2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)

1. Interésase pouco polos textos bíblicos e non consegue identificar os que están relacionados coa oración.
2. É capaz de ver que existen relatos bíblicos en que se manifesta Deus por medio de xestos, pero non os identifica con facilidade.
3. Atopa na Biblia os xestos e palabras de Deus, pero non é capaz de ver que son parte da oración.
4. Atopa sen dificultades textos bíblicos representativos en que está patente a voz de Deus.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.2.2 Coñece a función simbólica e profética dos patriarcas na historia de salvación do pobo de Israel. (CLL, CCEC, CAA)

1. É incapaz de distinguir os patriarcas e de relacionalos coa historia.
2. Coñece os patriarcas, pero non intúe a súa función simbólica e a intervención de Deus na súa actuación.
3. Localiza a cada patriarca dentro da súa familia, pero non ten clara a simboloxía coa que está relacionado.
4. Identifica os patriarcas, relaciónaos correctamente entre si e coñece o seu valor simbólico na salvación.

II.3.1 Lembra e explica constructivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)

1. É incapaz de lembrar as accións de Deus para co pobo de Israel que aparecen nos textos bíblicos.
2. Pode reproducir de modo oral ou escrito algunhas accións que reflicten o coidado de Deus sobre Israel.
3. Extrae da Biblia os xestos e palabras que Deus dedica ao pobo de Israel.
4. Lembra e explica con corrección e completitude as accións principais do coidado de Deus co pobo de Israel.

II.3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que Deus selou co pobo de Israel tras libéralos da escravitude en Exipto. (CLL, CCEC, CAA)

1. Resúltalle difícil explicar o éxodo do pobo de Israel tras a liberación de Exipto.
2. Pode describir o relato do éxodo, pero non recoñece nel a alianza divina.
3. Describe correctamente o éxodo e o encontro con Deus no Sinaí, pero non recoñece os mandamentos
4. Recoñece o valor simbólico da saída de Exipto e considera correctamente que os Mandamentos son unha alianza de Deus co pobo elixido.

II.4.1 Entende que Xesús utilizou as formas de oración do seu pobo e interpretounas de maneira universal no Noso Pai. (CSC, CCEC)

1. É incapaz de recoñecer as formas de oración do pobo de Israel e a súa relación coa oración cristiá.
2. Recoñece que a oración cristiá ten como base as oracións que Xesús coñecía.
3. Entende que Xesús utilizou as oracións do seu pobo, pero deulles un significado distinto ao dirixirse a Deus como Pai.
4. Comprende, coñece e respecta a forma de orar de Xesús, entendendo que provén da súa tradición e vendo nela o don dunha nova oración universal.

SEGUNDO TRIMESTRE: BLOQUE III, UNIDADES 4 e 5

III.1.1 Identifica e clasifica de maneira xustificada as diferenzas entre a natureza divina e humana de Xesús nos relatos evanxélicos. (CLL, CAA)

1. Confunde algúns trazos humanos de Xesús coa súa natureza divina.
2. Pode distinguir a natureza humana da divina, pero non en todos os casos.
3. Realiza unha distinción da natureza humana e a divina de Xesús, clarificándoa con exemplos.
4. Xustifica correctamente a distinción da natureza divina e humana de Xesús, razoando cada un dos casos propostos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas as naturezas expresadas nos relatos evanxélicos. (CAA)

1. Busca nos relatos evanxélicos, pero non consegue atopar esas manifestacións.
2. Obtén escasos froitos da procura de manifestacións da natureza humana e divina de Xesús nos Evanxeos, e non os comprende na súa amplitude.
3. Atopa algúns exemplos nos relatos evanxélicos e diferenza neles a expresión da natureza humana e divina de Xesús.
4. Atopa numerosos exemplos da manifestación da natureza humana e divina de Cristo e sabe explicar en que consisten e en que se diferencian.

III.2.1 Extrae das parábolas a mensaxe referida ao Reino de Deus que anuncia e pon en práctica Xesús. (CLL, CSIEE)

1. Coñece as parábolas que Xesús usa para explicar o Reino de Deus pero non consegue alcanzar o seu significado. 2. Entende as parábolas como relato en si, pero non identifica o seu significado cunha mensaxe sobre o Reino. 3. Comprende as mensaxes contidas nas parábolas, aínda que non totalmente. 4. Sabe explicar o sentido de cada relato e identificalo coa mensaxe que Xesús quere achegar nel.

III.2.2 Esfórzase por comprender a riqueza de significados dos signos ou milagres de Xesús cara aos máis desfavorecidos e relaciónaos coa súa vontade de liberar as persoas e de facer presente o Reino. (CLL, CAA)

1. Resúltalle difícil comprender que os milagres de Xesús non son soamente xestos de misericordia cara aos necesitados, senón que transcenden o seu acto.
2. Comprende que Xesús ten unha vocación polos pobres e necesitados e favoréceos nos seus xestos e milagres, pero non ve a relación coa tarefa mesiánica de Cristo.
3. Recoñece que Xesús ten a vontade de axudar sempre os necesitados, pero non ve que iso leva a vontade de liberar as persoas e facer presente o Reino.
4. Entende que as curacións e outros milagres de Xesús cara aos máis doentes son símbolos da súa tarefa salvadora.

III.3.1 Compara as actitudes de Xesús en diversos momentos da súa Paixón e sabe relacionalas coa súa natureza humana e divina. (CLL,CAA)

1. Non chega a entender o sentido último da natureza humana de Xesús e a transcendencia da súa morte e resurrección. 2. Entende a Paixón e morte como resultado dos pecados humanos, pero non ve que leven á expiación dos mesmos. 3. Acepta a morte e resurrección de Xesús dentro da súa misión mesiánica, pero non leva a súa propia vida á transcendencia do xesto divino. 4. Entende e asume que a morte e resurrección de Cristo son o símbolo do triunfo sobre a morte que Xesús mostra aos homes para indicarlles o camiño de salvación.

III.3.2 Entende a transcendencia do compromiso divino que se establece co ser humano por medio da Resurrección. (CCEC)

1. Resúltalle difícil entender a Resurrección de Xesús e non chega a aceptar a Resurrección da carne.
2. Comprende que a Resurrección de Xesús é de gran transcendencia para o cristianismo, pero non entende na súa totalidade o compromiso co ser humano.
3. Acepta que a Resurrección é milagre e entende que a través del se promete a Resurrección da carne.
4. Entende que a Resurrección de Xesús non é soamente un milagre, senón que é un compromiso transcendente co ser humano porque leva a superación da morte e dá sentido á vida.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.4.1 Recoñece e diferencia os libros que compoñen a Biblia e os estilos literarios empregados na súa redacción. (CLL, CAA)

1. Non chega a distinguir os diferentes libros que compoñen a Biblia e non distingue os estilos literarios que os identifican.
2. Pode diferenciar algúns libros do Novo e Antigo Testamento, pero cae facilmente en confusións entre eles e respecto á súa situación na Biblia.
3. Recoñece os libros que compoñen o Antigo e o Novo Testamento, pero non é capaz de diferenciar os estilos literarios en que foron escritos.
4. Diferencia os libros que forman a Biblia, identifica a parte en que están situados e coñece o estilo literario en que foron compostos.

III.5.1 Recoñece, a partir da lectura dos textos evanxélicos, os trazos da persoa de Xesús e deseña o seu perfil. (CLL, CSIEE)

1. Ten dificultades para atopar trazos da persoa de Xesús, e non pode compoñer o seu perfil a partir dos Evanxeos.
2. Atopa algúns trazos de Xesús como persoa, pero non chega a compor un perfil.
3. Reúne suficientes trazos da vida de Xesús e compón un perfil básico.
4. Atopa os trazos fundamentais de Xesús como persoa e compón un perfil profundo e ben fundado.

III.6.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do proceso de formación dos Evanxeos. (CLL, CCEC)

1. Non entende como se formaron os Evanxeos.
2. Entende que houbo un proceso de formación dos Evanxeos, pero non o abarca completamente.
3. Ordena adecuadamente os pasos de formación dos Evanxeos, pero faino de forma esquemática.
4. Ordena adecuadamente e completa con información pertinente o proceso de formación dos Evanxeos.

III.7.1 Relaciona cadros e esculturas con pasaxes da vida de Xesús e valora a súa importancia. (CCEC, CAA)

1. Resúltanlle indiferentes as obras de arte inspiradas en Xesús, ben polas súas características artísticas, ben porque non alcanza a entender a súa importancia.
2. Sente interese por coñecer obras de arte relacionadas con Xesús, pero non lle interesa a relación coa vida deste.
3. Achégase con gusto ás obras de arte que están relacionadas coa vida de Xesús, pero non identifica totalmente os momentos en que foron xeradas.
4. Sabe relacionar distintas obras de arte con diferentes momentos da vida de Xesús e entende a importancia destas manifestacións artísticas e de fe.

III.8.1 Adquire coñecementos sobre a figura histórica de Xesús, contrastando información de fontes non evanxélicas. (CAA, CCEC)

1. Non ten interese en aprender sobre os testemuños históricos que falan de Xesús.
2. Interésase por aprender sobre os testemuños históricos de Xesús, pero non os interpreta como válidos.
3. Aprende sobre a figura de Xesús, completando o retrato evanxélico con trazos tomados de fontes históricas.
4. Comprende e retén a información histórica sobre Xesús, e apréciaa como testemuño do valor da figura de Cristo en todos os ámbitos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE: BLOQUE IV, UNIDADES 6 e 7

IV.1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)

1. Intúe, pero non comprende, a presenza de Cristo na Igrexa actual.
2. Entende que a presenza de Xesús é inherente á Igrexa, pero non lle resulta fácil identificar os signos da súa presenza.
3. Recoñece algúns signos visibles da presenza de Xesús, como os sacramentos e a Palabra de Deus, pero ten dificultades para identificalo na caridade ou a autoridade.
4. Atopa clara a presenza de Xesús e explícaa en cada un dos ámbitos.

IV.2.1 Describe e diferencia o servizo que prestan os presbíteros, os relixiosos e os laicos na vida da Igrexa. (CLL, CSC)

1. Non chega a entender que a Igrexa está composta por diversos grupos que colaboran nunha única misión.
2. Comprende que hai diversos grupos de servizo dentro da Igrexa, pero non diferencia os labores de cada un deles.
3. Identifica o labor dos relixiosos e os presbíteros con facilidade, pero cústalle entender que os laicos tamén teñen unha misión.
4. Distingue perfectamente os distintos carismas eclesiais e entende que labor prestan presbíteros, relixiosos e laicos.

IV.3.1 Explica coas súas palabras en que consiste a evanxelización e distingue diferentes formas de levala a cabo ao longo da historia e neste momento. (CLL, CSIEE, CSC)

1. Non entende en que consiste a evanxelización ao longo da historia da Igrexa nin na actualidade.
2. Comprende que hai unha misión na Igrexa, pero non pode concretar cal é.
3. Entende que a misión da Igrexa é a evanxelización, pero non coñece as formas en que se realizou.
4. Xustifica coas súas palabras que a misión fundamental da Igrexa é o anuncio do Evanxeo, tanto ao longo da historia como nesta xeración.

IV.4.1 Coñece o nome de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo e sinala algúns trazos da súa vida e a súa obra. (CSC, CCEC, CLL)

1. Descoñece a existencia de testemuñas de Deus no mundo.
2. Coñece a existencia de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo, pero non a pode concretar con exemplos.
3. Identifica e expón a obra dalgunhas testemuñas de Deus no mundo, pero non ten claros os datos.
4. Expón correctamente exemplos de testemuñas de Deus no mundo ao longo da historia, sinalando puntos destacados da súa vida.

IV.5.1 Identifica e describe signos e símbolos propios das formas máis habituais da liturxia cristiá

1. Mostra pouco interese por coñecer a liturxia cristiá, os seus signos e símbolos.
2. Recoñece que a liturxia é a forma de expresar a fe, pero descoñece os seus signos e símbolos máis importantes.
3. Identifica diferentes formas de liturxia cristiá, pero confunde algúns dos seus signos e símbolos.
4. Identifica e describe signos e símbolos propios das diferentes formas de liturxia cristiá máis habituais.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.6.1 Coñece e comprende a importancia de identificarse cos máis desfavorecidos como parte do carisma da Igrexa, por medio dun testemuño de axuda aos leprosos. (CSC)

1. Non chega a identificar a axuda aos desfavorecidos como unha acción propia da Igrexa.
2. Entende que os cristiáns axudan os máis desfavorecidos, aínda que non chegue a entender a idea de identificación á que chegou o Pai Damián.
3. Coñece a importancia da caridade na Igrexa e entende que a identificación cos que sofren é parte fundamental do carisma cristián.
4. Comprende que a identificación cos desfavorecidos, grazas á acción do Espírito, é a que leva a actuar no seu favor e admira o exemplo do Pai Damián como testemuño da presenza viva de Cristo.

IV.7.1 Describe as actitudes dos cristiáns e cristiás como froito da acción do Espírito Santo sobre a Igrexa. (CLL, CSC, CCEC)

1. Cústalle traballo comprender que o Espírito Santo realiza unha acción fundamental na vida da Igrexa.
2. Comprende e explica que o Espírito Santo pode actuar individualmente, pero non chega a entender o seu labor na Igrexa como comunidade de crentes.
3. Entende e transmite que os cristiáns e cristiás teñen unha determinada actitude pola súa fe, pero non identifica esta actitude co labor do Espírito Santo.
4. Recoñece e expresa con claridade que as actitudes cristiás dimanan da acción do Espírito Santo sobre a Igrexa.

IV.8.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)

1. Aínda que coñeza os sacramentos, non os identifica como acción do Espírito, senón como signos externos.
2. Atopa relación entre os sacramentos e os distintos momentos vitais, pero non ve a acción do Espírito neles.
3. Ve claramente a acción do Espírito nos sacramentos relacionados coa iniciación cristiá, pero non entende que tamén participa nos demais sacramentos.
4. Relaciona con corrección os sacramentos coas etapas da vida e á súa vez comprende a presenza do Espírito Santo en cada un deles.

IV.8.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida. (CSIEE, CCEC)

1. Ten pouco interese pola acción do Espírito Santo na vida.
2. Acepta a presenza do Espírito Santo nalgunhas etapas da vida, pero non en todas e cada unha.
3. Acepta que o Espírito está presente en cada etapa vital por medio dos sacramentos, pero non entende como.
4. Acepta e comprende que o Espírito actúa a través dos sacramentos ao longo da vida.

IV.8.3 Toma conciencia e aprecia a acción do Espírito para o crecemento da persoa. (CSIEE)

1. Resúltalle difícil comprender a existencia do Espírito Santo.
2. Entende que existe o Espírito Santo, pero non o relaciona coa súa propia vida.
3. Comprende e sente a presenza do Espírito, pero soamente en momentos concretos.
4. Asume a acción do Espírito en cada etapa vital e considérao importante para o crecemento como persoa.

IV.9.1. Clasifica os sacramentos segundo a súa función. (CLL, CAA)

1. Esquece algún dos sete sacramentos.
2. Coñece os sete sacramentos, pero non os clasifica.
3. Coñece as funcións dos sacramentos, pero non perfectamente.
4. Distingue os sacramentos segundo sexan de iniciación cristiá, de curación e de servizo.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.9.2. Identifica os signos, símbolos, xestos e palabras que acompañan a celebración de cada sacramento. (CAA, CLL, CCEC)

1. Confunde os signos máis habituais dos sacramentos e descoñece como se celebra algún deles.
2. Coñece os sacramentos de iniciación cristiá, pero non o resto.
3. Coñece todos os sacramentos e relaciónaos cos seus signos, pero non os identifica na súa totalidade ou confunde algúns.
4. Identifica os elementos distintivos únicos de cada sacramento.

IV.10.1 Identifica a presenza do Espírito Santo nas accións humanas por medio da análise dun testemuño concreto. (CAA, CSC)

1. Non chega a atopar signos da presenza do Espírito Santo na análise do testemuño presentado.
2. Acepta que o testemuño de caridade presentado é un signo do Espírito Santo, pero non chega a entendela realmente.
3. Entende que o Espírito Santo se manifesta nas accións humanas e que o testemuño presentado é un claro signo
4. Reflexiona e aprende que o Espírito está presente nas accións humanas, de forma especial cando se producen no marco da axuda aos máis desfavorecidos.

I.3. Perfil competencial

I.3.1. Competencias

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

I.3.1.1. CMCT

I.4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e a científica da Creación. (CLL, CMCT, CAA)

I.4.2 Respecta a autonomía existente entre as explicacións teolóxica e científica da Creación. (CMCT, CCEC)

I.3.1.2. CLL (c. Lingüística)

I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que reconece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

I.2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)

I.3.1 Relaciona e distingue, explicándoas súas palabras, a orixe da Creación nos relatos míticos da Antigüidade e o relato bíblico. (CLL, CCEC)

I.4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e a científica da Creación (CLL, CMCT, CAA)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)

II.3.1 Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)

III.1.1 Identifica e clasifica de maneira xustificada as diferenzas entre a natureza divina e humana de Xesús nos relatos evanxélicos. (CLL, CAA)

III.2.1 Extrae das parábolas a mensaxe referida ao Reino de Deus que anuncia e pon en práctica Xesús. (CLL, CSIEE)

III.2.2 Esfórzase por comprender a riqueza de significados dos signos ou milagres de Xesús e relaciónaos coa súa vontade de liberar as persoas e de facer presente o Reino. (CLL, CAA)

III.4.1 Recoñece e diferencia os libros que compoñen a Biblia e os estilos literarios empregados na súa redacción. (CLL, CAA)

III.2.1 Recoñece, a partir da lectura dos textos evanxélicos, os trazos da persoa de Xesús e diseña o seu perfil. (CLL, CSIEE)

IV.1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)

IV.1.2 Describe e diferencia o servizo que prestan os presbíteros, os relixiosos e os laicos na vida da Igrexa. (CLL, CSC)

IV.3.1 Explica coas súas palabras en que consiste a evanxelización e distingue diferentes formas de leva-la a cabo. (CLL, CSIEE, CSC)

IV.4.1 Coñece o nome de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo e sinala algúns trazos da súa vida e a súa obra. (CSC, CCEC, CLL)

IV.5.1 Identifica e describe signos e símbolos propios das diferentes formas máis habituais da liturxia cristiá. (CLL, CAA, CCEC)

IV.9.1. Clasifica os sacramentos segundo a súa función. (CLL, CAA)

IV.9.2. Identifica os signos, símbolos, xestos e palabras que acompañan a celebración de cada sacramento. (CAA, CLL, CCEC)

II.3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que selou Deus co pobo de Israel tras liberalos da escravitude en Exipto. (CLL, CCEC, CAA)

II.3.3 Coñece a función simbólica e profética dos patriarcas na historia de salvación do pobo de Israel. (CLL, CCEC, CAA)

I.3.1.3. CAA

I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

I.1.2 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)

III.1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas as naturezas expresadas nos relatos evanxélicos. (CAA)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.9.1. Clasifica os sacramentos segundo a súa función. (CLL, CAA)

I.4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e a científica da Creación.(CLL, CMCT, CAA)

I.5.1 Entende que existen outras formas de explicar a Creación desenvolvidas por civilizacións antigas e relaciónaas coa idea de Deus creador. (CAA, CCEC)

II.1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel. (CMCT, CD, CAA, CCEC)

II.2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)

III.1.1 Identifica e clasifica de maneira xustificada as diferenzas entre a natureza divina e humana de Xesús nos relatos evanxélicos. (CLL, CAA)

III.4.1 Recoñece e diferencia os libros que compoñen a Biblia e os estilos literarios empregados na súa redacción. (CLL, CAA)

III.1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas as naturezas expresadas nos relatos evanxélicos. (CAA)

II.2.2 Esfórzase por comprender a riqueza de significados dos signos ou milagres de Xesús e relaciónaas coa súa vontade de liberar as persoas e de facer presente o Reino. (CLL, CAA)

II.3.1 Compara as actitudes de Xesús en diversos momentos da súa Paixón e sabe relacionalas coa súa natureza humana e divina. (CLL,CAA)

III.7.1 Relaciona cadros e esculturas con pasaxes da vida de Xesús e valora a súa importancia. (CCEC, CAA)

III.8.1 Adquire coñecementos sobre a figura histórica de Xesús, contrastando información de fontes non evanxélicas. (CAA, CCEC)

IV.5.1 Identifica e describe signos e símbolos propios das diferentes formas máis habituais da liturxia cristiá. (CLL, CAA, CCEC)

IV.9.1 Clasifica os sacramentos segundo a súa función. (CLL, CAA)

II.3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que selou Deus co pobo de Israel tras liberalos da escravitude en Exipto. (CLL, CCEC, CAA)

IV.10.1 Identifica a presenza do Espírito Santo nas accións humanas por medio da análise dun testemuño concreto. (CAA, CSC)

I.3.1.4. CD

II.1.1 Coñece e interpreta os principais acontecementos e personaxes da historia de Israel e constrúe con eles unha liña do tempo. (CMCT, CD, CAA, CCEC)

I.3.1.5. CCEC

I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.3.1 Relaciona e distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da Creación nos relatos míticos da Antigüidade e o relato bíblico. (CLL, CCEC)

I.4.2 Respecta a autonomía existente entre as explicacións teolóxica e científica da Creación. (CMCT, CCEC)

IV.8.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)

I.4.2 Respecta a autonomía existente entre as explicacións teolóxica e científica da Creación (CMCT, CCEC)

I.5.1 Entende que existen outras formas de explicar a Creación desenvolvidas por civilizacións antigas e relaciónaas coa idea de Deus creador. (CAA, CCEC)

II.1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel. (CMCT, CD, CAA, CCEC)

II.1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)

II.4.1 Entende que Xesús utilizou as formas de oración do seu pobo e interpretounas de maneira universal no *Noso Pai*. (CSC, CCEC)

III.6.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do proceso de formación dos Evanxeos. (CLL, CCEC)

III.3.2 Entende a transcendencia do compromiso divino que se establece co ser humano por medio da Resurrección. (CCEC)

III.7.1 Relaciona cadros e esculturas con pasaxes da vida de Xesús e valora a súa importancia. (CCEC, CAA)

II.8.1 Adquire coñecementos sobre a figura histórica de Xesús, contrastando información de fontes non evanxélicas. (CAA, CCEC)

IV.1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)

IV.4.1 Coñece o nome de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo e sinala algúns trazos da súa vida e a súa obra. (CSC, CCEC, CLL)

IV.5.1 Identifica e describe signos e símbolos propios das diferentes formas máis habituais da liturxia cristiá. (CLL, CAA, CCEC)

IV.7.1 Describe as actitudes dos cristiáns e cristiás como froito da acción do Espírito Santo sobre a Igrexa. (CLL, CSC, CCEC)

IV.8.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)

IV.8.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida. (CSIEE, CCEC)

IV.9.2. Identifica os signos, símbolos, xestos e palabras que acompañan a celebración de cada sacramento. (CAA, CLL, CCEC)

II.3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que selou Deus co pobo de Israel tras libéralos da escravitude en Exipto. (CLL, CCEC, CAA)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.3.3 Coñece a función simbólica e profética dos patriarcas na historia de salvación do pobo de Israel. (CLL, CCEC, CAA)

I.3.1.6. CSIEE

I.1.1 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)

I.2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)

II.3.1 Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)

III.2.1 Extrae das parábolas a mensaxe referida ao Reino de Deus que anuncia e pon en práctica Xesús. (CLL, CSIEE)

III.5.1 Recoñece, a partir da lectura dos textos evanxélicos, os trazos da persoa de Xesús e diseña o seu perfil. (CLL, CSIEE)

IV.3.1 Explica coas súas palabras en que consiste a evanxelización e distingue diferentes formas de leva-la a cabo. (CLL, CSIEE, CSC)

IV.8.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida. (CSIEE, CCEC)

IV.8.3 Toma conciencia e aprecia a acción do Espírito para o crecemento da persoa. (CSIEE)

I.3.1.7. CSC

I.1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

I.1.2 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)

II.1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)

II.3.1 Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)

II.4.1 Entende que Xesús utilizou as formas de oración do seu pobo e interpretounas de maneira universal no *Noso Pai*. (CSC, CCEC)

IV.1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)

IV.2.1 Describe e diferencia o servizo que prestan os presbíteros, os relixiosos e os laicos na vida da Igrexa. (CLL, CSC)

IV.8.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)

IV.7.1 Describe as actitudes dos cristiáns e cristiás como froito da acción do Espírito Santo sobre a Igrexa. (CLL, CSC, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.3.1 Explica coas súas palabras en que consiste a evanxelización e distingue diferentes formas de leva-la a cabo. (CLL, CSIEE, CSC)

IV.4.1 Coñece o nome de persoas que foron testemuñas de Deus no mundo e sinala algúns trazos da súa vida e a súa obra. (CSC, CCEC, CLL)

IV.6.1 Coñece e comprende a importancia de identificarse cos máis desfavorecidos como parte do carisma da Igrexa, por medio dun testemuño de axuda aos leprosos. (CSC)

IV.10.1 Identifica a presenza do Espírito Santo nas accións humanas por medio da análise dun testemuño concreto. (CAA, CSC)

I.3.2. Instrumentos de avaliación

I.3.2.1. Escritos:

- Tarefas escritas correspondentes ás actividades diarias.
- Propostas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións enmarcadas nos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».

I.3.2.2. Oraís:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das Rutinas de pensamento.
- Exposición dos resultados das tarefas do apartado «Muros de luz».

I.3.2.3. Observación directa e sistemática:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.

I.4. Criterios de promoción de Relixión Católica de Primeiro ESO

I.4.1. Estándares de aprendizaxe avaliáveis imprescindibles

BLOQUE I

1.1 Expresa por escrito sucesos imprevistos en que recoñece que a realidade é dada. (CLL, CAA, CSC, CCEC)

1.2 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en que queda de manifesto que a realidade é don de Deus. (CAA, CSC, CSIEE)

2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)

2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus. (CLL, CSIEE)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3.1 Relaciona e distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da Creación nos relatos míticos da Antigüidade e o relato bíblico. (CLL, CCEC)

4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e científica da Creación. (CLL, CMCT, CAA)

4.2 Respecta a autonomía existente entre as explicacións, teolóxica e científica, da Creación. (CMCT, CCEC)

BLOQUE II

1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecementos e personaxes da historia de Israel. (CMCT, CD, CAA, CCEC)

1.2 Mostra interese pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade. (CSC, CSIEE, CCEC)

2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona xestos e palabras de Deus en que identifica a manifestación divina. (CLL, CAA)

2.2 Coñece a función simbólica e profética dos patriarcas na historia de salvación do pobo de Israel. (CLL, CAA, CCEC)

3.1. Lembra e explica construtivamente, de modo oral ou por escrito, accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel. (CLL, CSC, CSIEE)

3.2 Recoñece os mandamentos como a Alianza que selou Deus co pobo de Israel tras liberalos da escravitude en Exipto. (CLL, CAA, CCEC)

BLOQUE III

1.1 Identifica e clasifica de maneira xustificada as diferenzas entre a natureza divina e humana de Xesús nos relatos evanxélicos. (CLL, CAA)

1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas as naturezas expresadas nos relatos evanxélicos. (CAA)

2.1 Recoñece a partir da lectura dos textos evanxélicos os trazos da persoa de Xesús e diseña o seu perfil. (CLL, CSIEE)

3.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do proceso formativo dos Evanxeos. (CLL, CCEC)

BLOQUE IV

1.1 Sinala e explica as distintas formas de presenza de Xesucristo na Igrexa: sacramentos, Palabra de Deus, autoridade e caridade. (CLL, CSC, CCEC)

2.1 Coñece e respecta que os sacramentos son acción do Espírito para construír a Igrexa. (CSC, CCEC)

2.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida. (CSIEE, CCEC)

2.3 Toma conciencia e aprecia a acción do Espírito para o crecemento da persoa. (CSIEE)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4.2. Criterios xerais

I.4.2.1. Traballo autónomo (na aula e outros espazos):

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.
- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo na clase e na casa.
- Creatividade.

I.4.2.2 Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.
- Coherencia e adecuación.

I.4.2.3. Actividades TIC

- Uso adecuado e guiado do ordenador e algunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.
- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese e motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento en clase.
- Interese e esforzo.

I.4.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal.

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.
- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

I.4.2.6. Arquivo de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no arquivo.

I.5. Criterios de recuperación

I.5.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, proporase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

I.5.2. Recuperación do curso

- Valorarase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.5.3. Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

I.6. Ensinos transversais

Na Educación Secundaria Obrigatoria, elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais.

O ensino transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e en valores que sustenten a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

De entre estes ensinados transversais, Relixión Católica 1.º ESO traballa especialmente:

- **Educación ambiental:** Toma de conciencia da unidade de toda a Creación para ser máis respectuosos coa contorna.
- **Educación para a paz:** Interese e respecto polas tradicións culturais afastadas no espazo e no tempo. Rexeitamento da pena de morte e das condenas inxustas, reforzado despois de coñecer as circunstancias da condena á morte de Xesús. Valoración das mostras de solidariedade no noso mundo.
- **Educación moral e cívica:** Valoración da loita pola liberdade das persoas e os pobos, e valoración da necesidade de dotarse dunhas normas de comportamento.
- **Educación para a igualdade de oportunidades:** Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que opta polos pobres, os marxinados, os enfermos...
- **Educación para a saúde e a calidade de vida:** Adquisición dun concepto integral de saúde, a exemplo de Xesús, que cura a totalidade da persoa e libéraa de todos os seus males e os seus medos.
- **Educación para a igualdade de oportunidades:** Afirmación dun espírito crítico que rexeite o uso das diferenzas relixiosas para fomentar discriminacións entre as persoas.
- **Educación do consumidor:** Respecto pola diversidade cultural, ligada ás tradicións relixiosas e cun profundo sentido espiritual, en canto a alimentación, calendarios, celebracións...

I.7. Metodoloxía

A materia de Relixión Católica na ESO busca continuar profundando nos contidos traballados na Primaria, pero buscando un enfoque dinámico, pedagoxicamente renovado e aberto a novos recursos, especialmente á experiencia dos mozos e mozas. Por iso se estableceu este proxecto ao redor de sete unidades, correspondentes a preguntas fundamentais sobre o sentido da vida. En cada unha das unidades utilizouse unha metodoloxía baseada nas competencias clave, que están detrás de todo o proceso de aprendizaxe e son programadas, traballadas e avaliadas:

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

A organización dos contidos correspóndese coa división nos bloques establecidos no novo currículo de Relixión:

- a) O sentido relixioso do home;
- b) Deus intervén na historia;
- c) Xesucristo, cumprimento da historia da salvación;
- d) permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

As unidades ábreanse coa invitación a traballar sobre unha imaxe ou cunha rutina de pensamento. Téñense en conta diferentes técnicas de traballo cooperativo e numerosas actividades baséanse nas intelixencias múltiples. A unidade complétase cun mapa mental que facilita a síntese dos contidos.

Ofrécense actividades de avaliación competencial ao final de cada unidade.

O traballo coas novas tecnoloxías intégrase en cada unha das unidades, pero destaca o recurso do CD *Muros de luz*, que, a partir de pinturas murais sobre a historia da salvación, acompañadas con elementos multimedia, propón un traballo bíblico e de interioridade.

I.7.1. APARTADOS/ESTRUTURA

As unidades están organizadas en apartados, que finalizan con actividades de distinto tipo. Cada un deles pode traballarse independentemente ou en relación cos anteriores, formando un todo orgánico. Todas as unidades comezan cunha motivación inicial, continúan con orientacións para o traballo cooperativo e finalizan cun proceso para aplicar as rutinas de pensamento.

I.7.2. TÉCNICAS DE TRABALLO COOPERATIVO

Propostas en que se establecen técnicas de colaboración para lograr non soamente os obxectivos propostos senón tamén unha mellora da actitude cara ás demais persoas.

Unidade 1, actividade 2: «Xogos de palabras».

Unidade 2, actividade 7: «Mural: un novo diluvio, unha nova humanidade»; actividade 12: «Decálogo».

Unidade 3, actividade 3: «O folio xiratorio».

Unidade 4, actividade 12: «Sete palabras»; actividade 19: «Buscar noticias».

Unidade 5, actividade 6: «Interpretar símbolos: Tetramorfos»; actividade 7: «Redactar unha crónica».

Unidade 6, actividade: «Vídeo: Emaús».

I.7.3. RUTINAS DE PENSAMENTO

Tarefas para aprender a pensar.

Unidade 1: «Vexo-Penso-Pregúntome»

Unidade 2: «Penso-Interésame-Investigigo»

Unidade 3: «Círculos de puntos de vista»

Unidade 4: «Semáforo»

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 5: «Titulares»

Unidade 6: «Dez veces dúas: Observar e describir»

Unidade 7: «Inicio, medio, final»

I.7.4. DESTREZAS DE PENSAMENTO

Para fomentar o pensamento crítico e creativo:

- Mapas mentais e sínteses en cada unha das sete unidades.
- «Compara e contrasta» no apartado «Aprende a...».
- Inferencia nas preguntas introdutorias de cada unidade.

I.7.5. INTELIXENCIAS MÚLTIPLES

As actividades que se propoñen ao longo das unidades teñen en conta as intelixencias múltiples, ao ofrecer diversos modos de aprender.

Cada unidade iníciase cun enfoque preventivo, que serve para reforzar as ideas desde diversas formas de achegamento.

I.7.6. COMPETENCIAS

O apartado «Aprende a...» está especificamente dedicado ao desenvolvemento de diversas competencias. As actividades finais de cada unidade están pensadas para permitir a avaliación competencial.

I.7.7. INTEGRACIÓN DAS TIC E MULTIMEDIA

En paralelo cos contidos de cada unidade, ofrécense recursos múltiples que ofrecen a posibilidade de ampliar os coñecementos por medio das TIC.

I.7.8. APRENDIZAXE 360°

A aprendizaxe non se centra no teórico, senón que pon a mirada fóra da aula, para integrar os coñecementos adquiridos por diversos medios.

I.7.9. TESTEMUÑOS

Preséntase a experiencia de fe e de compromiso dalgún cristián ou cristiá para mover á reflexión e á profundización de coñecementos.

I.7.10. AS SETE PALABRAS DE XESÚS NA CRUZ

Propón unha tarefa estruturada ao redor das sete frases pronunciadas por Xesús desde a cruz segundo os Evanxeos. Cada unha delas serve como áncoa para un traballo individual de reflexión guiada.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.7.11. EXPLORADORES DA VIDA: EN DIÁLOGO CON...

Espazo de coñecemento doutras culturas a través das súas relixións.

Establécense actividades colaborativas grupais, xunto a outras de investigación e reflexión individual.

Unidade 2: O hinduísmo.

Unidade 3: O xudaísmo.

Unidade 5: O budismo.

Unidade 6: O islam

I.7.12. MUROS DE LUZ

A partir dunhas pinturas murais sobre a historia da salvación que se ofrecen en CD, realízase un traballo bíblico e de interioridade.

I.8. Organización dos espazos e do tempo

I.8.1. ESPAZO

- Aula: adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, traballo en grupo etc.).
- Espazos exteriores: indicados para o traballo en grupo, como as bibliotecas e salas de estudo, e para os momentos de reflexión persoal, como o ámbito parroquial na celebración dos sacramentos.

I.8.2. TEMPO: 1 hora semanal

I.9. Materiais e Recursos Didácticos

- Libro do alumno 1.º *Relixión Católica*.
- Libro Dixital Interactivo.
- Recursos didácticos: I- Programación e Orientacións didácticas; II- Material complementario.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- *Portfolio e e-portfolio.*
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

I.10. Atención á diversidade

Para traballar a diversidade de niveis, estilos e ritmos de aprendizaxe, de intereses e capacidades dos alumnos para este curso, sirva como exemplo a seguinte relación:

- ADAPTACIÓN CURRICULAR (no «Material complementario»):
  - (BÁSICA): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - (AMPLIACIÓN): fichas fotocopiáveis con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.

- COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES:

contémplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias nas aprendizaxes coa lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

- PLANS INDIVIDUAIS

dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- ACTIVIDADES MULTINIVEL:

posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitase traballar a diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

traballos que permiten a ampliación da temática.

• LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:

o anexo final de «Textos bíblicos» serve tanto para facilitar o traballo con citas bíblicas especificadas na unidade, como para ampliar o contexto das mesmas e ofrecer ao alumnado un acicate para o achegamento ás fontes bíblicas.

(Cada unha das unidades conta tamén con numerosas propostas multimedia nos apartados «Algo + que...»).

I.11. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

11.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre diversos temas relacionados coas unidades.
- Lectura comprensiva de información sobre outras relixións.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos *on-line*.
- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
  - Lectura silenciosa (autorregulación da comprensión).
  - Elaboración de síntese, esquemas e resumos (conciencia da propia comprensión).

11.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, en actividades e traballos individuais, en actividades en grupo etc.
  - Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
  - Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

I.12. Estratexias para incorporar as TIC na aula

I.12.1. Libro Dixital Interactivo

Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...

I.12.2. Actividades interactivas

O alumno/a responde seleccionando a opción correcta, clasificando elementos de diferentes grupos ou situándoos na súa posición correcta etc. Ao finalizar, o programa informa dos acertos e erros, e dáse a oportunidade de corrixilos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.12.3. Ligazóns a Internet

Colección de ligazóns a Internet de alto interese: explicacións complementarias, actividades, curiosidades etc.

I.12.4. Vídeos

Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio aos contidos do libro do alumno.

I.13. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais: **actitude proactiva**, para ir máis alá do xa establecido, e **constancia para alcanzar os obxectivos** que un se propuxo.

En Relixión Católica de Primeiro curso propónse diversos pequenos proxectos para realizar en equipo, en que o alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

I.14. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diócese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.
- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

15. Procedementos para valora entre a Programación Didáctica e os resultados. Resultados académicos/Propostas de mellora

I.15.1. Preparación da clase e os materiais didácticos

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.

I.15.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinariaidade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

I.15.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

I.15.4. Avaliación das aprendizaxes e información que deles se dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábeles atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: aos alumnos, ás familias.

I.15.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

ESO

(II)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA: II ESO.

II.0. ÍNDICE, 38

II.1. Obxectivos, 40

II.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliados de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de segundo curso da ESO, 41

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades 1, 2 e 3

II.2.1. Bloque I: O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME,

II.2.1.1. Unidade 1: A persoa é criatura de Deus, 41

II.2.2.1. Unidade 2: Somos artífices da Creación, 41

II.2.2. BLOQUE II: A REVELACIÓN, DEUS ENTRA NA HISTORIA

II.2.2.1. Unidade 3: A fe axúdanos a coñecer os plans de Deus,

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

II.2.2.2. Unidade 4: Deus fálanos, na Biblia, 42

II.2.3. Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

II.2.3.2. Unidade 5: Xesucristo é a imaxe do amor do Pai, 43

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7, 10

II.2.4. Bloque IV: PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

II.2.4.1. Unidade 6: No credo atopamos as razóns da nosa fe, 43

II.2.4.2. Unidade 7: A Igrexa no coñece fronteiras, 44

II.3. Criterios de avaliación (Rúbricas), 45

II.4. Perfil competencial, 49

II.4.1. Competencias, 49

II.4.2. Instrumentos de avaliación, 52

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.5. Criterios de promoción de Relixión Católica, 53

II.5.1. Estándares imprescindibles, 53

II.5.2. Criterios xerais, 54

II.5.2.1. Traballo autónomo, 54

II.5.2.2. Probas orais e escritas, 54

II.5.2.3. Actividades TIC, 55

II.5.2.4. Participación e seguimento das clases, 55

II.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal, 55

II.5.2.6. Arquivo do traballo individual, 55

II.6. Criterios de recuperación,

II.5.1. Avaliación, 56

II.5.2. Curso, 56

II.5.3. Materia pendente do curso anterior, 56

II.7. Ensinos transversais, 56

II.8. Metodoloxía, 57

II.9. Organización dos espazos e do tempo, 59

II.10. Materiais e recursos didácticos, 59

II.11. Atención a diversidade, 60

II.12. Estratexias para estimular hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 61

II.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 61

II.14. Iniciativa emprendedora, 61

II.15. Actividades complementarias e extraescolares, 62

II.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados, 62

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.1. Obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria

A finalidade da Educación Secundaria Obrigatoria é lograr que os alumnos adquiran os coñecementos e habilidades básicos da cultura, especialmente nos ámbitos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico. Igualmente, os alumnos deben desenvolver e consolidar tanto hábitos de estudo e de traballo como habilidades e actitudes que lles permitan afrontar con éxito o reto que supón educarse e formarse nunha sociedade cambiante. Os obxectivos da ESO son:

2.1.1. Asumir responsablemente os seus deberes; coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais; practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos; exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural; e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

2.1.2. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, de estudo e de traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

2.1.3. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e de oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

2.1.4. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

2.1.5. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente nas da información e a comunicación.

2.1.6. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

2.1.7. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

2.1.8. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

2.1.9. Comprender e expresarse nunha ou en máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

2.1.10. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propias e dos demais, así como o patrimonio artístico e cultural.

2.1.11. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, co consumo, co coidado dos seres vivos e do medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

2.1.12. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliáveis de Relixión Católica en relación coas distintas unidades de programación de Segundo curso.

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades: 1, 2 e 3

II.2.1. Bloque I. O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME

II.2.1.1. **Unidade 1: A persoa é criatura de Deus.**

Contidos:

- A orixe do ser humano
- A persoa é un ser libre e intelixente
- Todos temos os mesmos dereitos

Criterios de avaliación

- 1.1. Establecer diferenzas entre o ser humano creado a imaxe de Deus e os animais.
- 1.2. Relacionar a condición de criatura coa orixe divina.
- 1.3. Explicar a orixe da dignidade do ser humano como criatura de Deus.

Estándares de aprendizaxe

- 1.1.1. Argumenta a dignidade do ser humano en relación cos outros seres vivos.
- 1.2.1. Distingue e debate de forma xustificada e respectuosa a orixe do ser humano.
- 1.3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independenciadas capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais etc.

II.2.1.2. **Unidade 2: Somos artífices da Creación.**

Contidos:

1. Colaboradores de Deus na Creación
2. Coidando a «casa común»

Criterios de avaliación:

- 1.4. Entender o sentido e a finalidade da acción humana.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Estándares de aprendizaxe:

- 1.4.1. Clasifica accións do ser humano que respectan ou destrúen a creación.
- 1.4.2. Deseña, en pequeno grupo, un plan de colaboración co seu centro educativo no que se inclúan polo menos cinco necesidades e as posibles solucións que o propio grupo levaría a cabo.

II.2.2. Bloque II. A REVELACIÓN: DEUS INTERVÉN NA HISTORIA

II.2.2.1. Unidade 3: A fe axúdanos a coñecer os plans de Deus.

Contidos:

1. Deus revélase ao ser humano
2. Que plan ten Deus para nós?
3. As persoas responden a Deus coa fe

Criterios de avaliación:

- 2.1. Coñecer e aceptar que Deus se revela na historia
- 2.2. Comprender e valorar que a fe é a resposta á iniciativa salvífica de Deus

Estándares de aprendizaxe:

- 2.1.1. Busca e elixe personaxes significativos do pobo de Israel e identifica e analiza a resposta de fe neles.
- 2.2.1. Interésase por coñecer e valora a resposta de fe ao Deus que se revela.

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

II.2.2.2. Unidade 4: Deus fálanos na Biblia

Contidos:

- A Biblia é un libro moi especial.
- A Biblia é Palabra de Deus en linguaxe humana.
- A Biblia é moito máis que palabras.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Criterios de avaliación:

- 2.3. Coñecer e definir a estrutura e organización da Biblia.
- 2.4. Coñecer e respectar os criterios do maxisterio da Igrexa ao redor da interpretación bíblica.
- 2.5. Recoñecer na inspiración a orixe da sacralidade do texto bíblico.

Estándares de aprendizaxe:

- 2.3.1. Identifica, clasifica e compara as características fundamentais dos Libros Sacros amosando interese pola súa orixe divina.
- 2.4.1. Le, localiza e esquematiza os criterios recollidos na *Dei Verbum* ao redor da interpretación da Biblia valorándoos como necesarios.
- 2.5.1. Distingue e sinala en textos bíblicos a presenza dun Deus que se comunica, xustificando no grupo a selección dos textos.
- 2.5.2. Coñece e xustifica por escrito a existencia nos Libros Sacros do autor divino e do autor humano.

II.2.3. Bloque III. XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

II.2.3.1. Unidade 5: Xesús é a imaxe do amor do Pai.

Contidos:

- 1. Deus revélase en Xesús
- 2. A persoa, imaxe do Deus-Amor

Criterios de avaliación:

- 3.1. Amosar interese por recoñecer o carácter relacional da Divindade na revelación de Xesús.
- 3.2. Vincular o sentido comunitario da Trindade coa dimensión relacional humana.

Estándares de aprendizaxe:

- 3.1.1. Coñece e describe as características do Deus cristián.
- 3.1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián.
- 3.2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7

Bloque IV. PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

Unidade 6: No Credo atopamos as razóns da nosa fe.

Contidos:

1. O Credo é un símbolo que irmanda os cristiáns
2. O Credo resume a fe cristiá

Criterios de avaliación:

- 3.3. Descubrir o carácter histórico da formulación de Credo cristián.
- 3.4. Recoñecer as verdades da fe cristiá presentes no Credo.

Estándares de aprendizaxe:

- 3.3.1. Confecciona materiais onde se expresan os momentos relevantes da historia salvífica e relaciónaos coas verdades de fe formuladas no Credo.
- 3.4.1. Clasifica as verdades de fe contidas no Credo e explica o seu significado.

II.2.4.2. Unidade 7: A Igrexa de Xesús non coñece fronteiras.

Contidos:

1. Do pequeno nace algo grande.
2. No nome de Xesús.
3. De Palestina aos confíns da Terra.
4. Unha Igrexa universal.

Criterios de avaliación:

- 4.1. Comprender a expansión do cristianismo a través das primeiras comunidades cristiás.
- 4.2. Xustificar que a Igrexa é unha, santa, católica e apostólica.

Estándares de aprendizaxe:

- 4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.
- 4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4.2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa.

4.2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa.

II.2. Criterios de cualificación (Rúbricas)

Estándares de aprendizaxe avaliados / Niveles de desempeño (1. Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente).

PRIMER TRIMESTRE: Bloques I y II, Unidades 1, 2 y 3

Bloque I

1.1.1. Argumenta la dignidad del ser humano con relación a los otros seres vivos. (CL, AA, CSC)

1. Entiende la dignidad humana, pero no la relaciona con la de los otros seres vivos.
2. Encuentra argumentos básicos sobre la dignidad humana en relación con la de los otros seres vivos.
3. Argumenta correctamente la dignidad de los seres humanos, a la par que la de las otras criaturas.
4. Expone con claridad, ejemplos y reflexiones originales la relación de la dignidad humana con la de los otros seres vivos.

1.2.1. Distingue y debate de forma justificada y respetuosa el origen del ser humano. (CL, CSC, SIEE)

1. Sus argumentos son pobres y debate de modo desordenado acerca del origen del ser humano.
2. Expone correctamente sus ideas acerca del origen del ser humano, aunque no encuentre justificaciones sólidas.
3. Propone y defiende justificadamente su opinión sobre el origen del ser humano.
4. Debate de forma respetuosa, aportando motivos de reflexión y justificando sus propuestas por medio de argumentos sólidos.

1.3.1. Valora, en situaciones de su entorno, la dignidad de todo ser humano con independencia de las capacidades físicas, cognitivas, intelectuales, sociales, etc. (AA, CSC, SIEE)

1. Tiene dificultades para entender que la dignidad humana le es inherente y la hace depender de sus circunstancias.
2. Valora la dignidad de los seres humanos independientemente de sus capacidades en algunas situaciones, pero no en todas.
3. Entiende y expresa a través de ejemplos la inherencia de la dignidad de los seres humanos, sin tener en cuenta sus capacidades o la ausencia de ellas.
4. Comprende, ejemplifica y reflexiona acerca de la idea de que la dignidad humana le es propia, sin tener en cuenta sus capacidades. Es capaz de generar interés en sus compañeros con sus ejemplos y asume en su vida diaria esta actitud.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

1.4.1. Clasifica acciones del ser humano que respetan o destruyen la creación. (CSC, SIEE, CEC)

1. Le resulta difícil clasificar las actividades humanas según destruyan o respeten la creación.
2. Puede clasificar algunas acciones del ser humano como respetuosas o destructivas con la creación.
3. Identifica correctamente las actividades humanas que contribuyen a respetar o a destruir la creación.
4. Registra, identifica y clasifica actividades del ser humano que respetan la creación y las contrasta con aquellas que la destruyen, y reflexiona sobre este hecho.

1.4.2. Diseña, en pequeño grupo, un plan de colaboración con su centro educativo en el que se incluyan al menos cinco necesidades y las posibles soluciones que el propio grupo llevaría a cabo. (CMCT, SIEE)

1. Muestra poco interés en participar en la actividad en grupo para establecer un plan de colaboración con su centro educativo y su aportación es escasa o nula.
2. Participa en la dinámica del grupo y comparte sus ideas acerca de las necesidades y las posibles soluciones.
3. Aporta ideas innovadoras y apoya las de los compañeros y compañeras para establecer un plan de colaboración interesante y realista.
4. Comparte sus ideas y respeta e impulsa las de sus compañeros y compañeras, dirigiendo activamente las propuestas de colaboración, que se ponen en marcha con su esfuerzo y el de las demás personas del grupo.

Bloque II

2.1.1. Busca y elige personajes significativos del pueblo de Israel e identifica y analiza la respuesta de fe en ellos. (CL, AA, CEC)

1. Le cuesta trabajo encontrar personajes significativos y no identifica correctamente su respuesta de fe.
2. Elige algunos personajes destacados del pueblo de Israel e identifica su respuesta de fe.
3. Distingue los personajes más significativos del pueblo de Israel y sabe exponer su respuesta de fe, realizando un análisis básico de esta.
4. Realiza una selección meditada de los personajes significativos del pueblo de Israel y analiza su respuesta de fe basándose en conocimientos previos y en su propia reflexión.

2.2.1. Se interesa por conocer y valora la respuesta de fe al Dios que se revela. (AA, SIEE, CEC)

1. Demuestra poco o ningún interés por conocer la respuesta de fe al Dios revelado.
2. Muestra interés por conocer y valora la respuesta de fe al Dios revelado, pero no profundiza en ello.
3. Se interesa por la respuesta de fe al Dios que se revela y valora esa respuesta en la medida de sus conocimientos y experiencias.
4. Demuestra conocer la respuesta de fe al Dios revelado y valora la respuesta, reflejándola claramente de palabra y de obra.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

SEGUNDO TRIMESTRE: Bloque II y III, Unidades 4 y 5

Bloque II

2.3.1. Identifica, clasifica y compara las características fundamentales de los Libros Sagrados mostrando interés por su origen divino. (CL, CEC)

1. Le resulta dificultoso encontrar las características fundamentales de los Libros Sagrados y no muestra interés por su origen divino.
2. Identifica las características más importantes de los Libros Sagrados y acepta que su origen es divino.
3. Encuentra los principales rasgos de los Libros Sagrados, los compara y los organiza, interesándose por su condición de verdad revelada.
4. Selecciona y clasifica adecuadamente y compara de forma constructiva los elementos definatorios de los Libros Sagrados. Realiza esta labor asumiendo y justificando en ella el origen divino de las Escrituras.

2.4.1. Lee, localiza y esquematiza los criterios recogidos en la *Dei Verbum* en torno a la interpretación de la Biblia valorándolos como necesarios. (CL, SIEE)

1. Lee la *Dei Verbum*, pero es incapaz de localizar en ella los criterios referentes a la interpretación de la Biblia.
2. Tras la lectura de la *Dei Verbum*, es capaz de localizar los criterios acerca de la interpretación de la Biblia.
3. Al leer la *Dei Verbum* encuentra y selecciona de forma esquemática los elementos que se refieren a la interpretación bíblica.
4. Analiza la *Dei Verbum* de manera que puede localizar los criterios acerca de la interpretación de la Biblia, seleccionarlos de forma coherente y esquematizarlos para su mejor comprensión y aplicación.

2.5.1. Distingue y señala en textos bíblicos la presencia de un Dios que se comunica, justificando en el grupo la selección de los textos. (CL, AA, CSC)

1. Identifica vagamente la presencia de Dios en los textos bíblicos, pero tiene dificultades para completar la selección y presentarla de forma clara ante el grupo.
2. Reconoce la presencia de Dios en comunicación con los seres humanos en algunos textos bíblicos y explica sucintamente al grupo por qué los ha elegido.
3. Elige pasajes con interés para mostrar la comunicación de Dios a la humanidad y expone claramente al grupo el porqué de su selección.
4. Justifica ante el grupo su selección de textos, de manera que suscite el interés de la clase y les transmita, desde su reflexión, la importancia de la presencia de un Dios que se comunica en los textos bíblicos seleccionados.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Bloque III

3.1.1. Conoce y describe las características del Dios cristiano. (CL, CEC)

1. Le cuesta trabajo identificar rasgos específicos del Dios cristiano.
2. Describe adecuadamente los rasgos básicos del Dios cristiano.
3. Demuestra, por medio de una descripción amplia y clara, su conocimiento de las características del Dios cristiano.
4. En su descripción de los rasgos del Dios cristiano se aprecia no solo conocimiento de los mismos, sino también reflexión e interés.

3.1.2. Lee relatos mitológicos, localiza rasgos de las divinidades de las religiones politeístas y los contrasta con las características del Dios cristiano. (CL, CD, AA, CEC)

1. Desconoce los relatos mitológicos, o, si los lee, tiene dificultades para distinguir las características de las divinidades presentadas en ellos de las del Dios cristiano.
2. Comprende, tras la lectura de textos de la mitología, que existen diferencias claras entre las divinidades de religiones politeístas y el Dios cristiano.
3. Localiza en relatos de la mitología rasgos específicos de sus divinidades y los pone en paralelo con los del Dios cristiano, de manera que se entiendan claramente sus diferencias.
4. Es capaz de encontrar, después de leer textos mitológicos, las principales características diferenciales entre los dioses míticos y el Dios cristiano, y construye con ellas una comparativa que no muestre solamente las diferencias, sino que también realce la figura de Cristo a través de ellas.

3.2.1. Reconoce, describe y acepta que la persona humana necesita del otro para alcanzar su identidad a semejanza de Dios. (CL, AA, CSC, CEC)

1. Tiene dificultades al describir la necesidad del otro para alcanzar su identidad, aunque puede asumirla en su vida.
2. Reconoce y sabe describir sencillamente, con lo que demuestra que lo acepta, que los seres humanos se necesitan mutuamente para alcanzar su identidad a semejanza de Dios.
3. Demuestra aceptar, reconoce y describe de forma clara y ejemplificada el hecho de que el ser humano necesite del otro para llegar a su identidad a semejanza de Dios.
4. Muestra claramente su reconocimiento y aceptación de la necesidad que los humanos tienen de sus semejantes para alcanzar su identidad a semejanza de Dios. Su descripción es reflexiva y madura y se corresponde con las bases de la fe cristiana.

3.3.1. Confecciona materiais onde se expresan os momentos relevantes da historia salvífica e relacións coas verdades de fe formuladas no Credo. (CD, CSIEE)

1. É incapaz de realizar a tarefa de confección de materiais, ou ben realizaa erroneamente, sen atopar a relación entre o Credo e a historia salvífica.
2. Recoñece algúns momentos da Historia da Salvación e relacións de forma sucinta coas verdades de fe do Credo, elaborando materiais sinxelos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3. Revisa a totalidade das verdades de fe comprendidas no Credo e relaciónaas cun ou máis momentos da historia salvífica, confeccionando materiais claros e con xustificación adecuada.

4. Demostra orixinalidade na confección de materiais, de maneira que quede patente o seu esforzo e interese e que sirvan ao mesmo tempo para presentar aos demais as relacións correctamente xustificadas entre a Historia da Salvación e as verdades de fe do Credo.

3.4.1. Clasifica as verdades de fe contidas no Credo e explica o seu significado. (CCL, CAA)

1. Cústalle traballo entender e explicar o significado das verdades de fe contidas no Credo, ou ben non é capaz de clasificalas.

2. Realiza unha clasificación correcta das verdades de fe do Credo e explícaas de forma básica.

3. Clasifica adecuadamente as verdades de fe que se atopan no Credo e realiza unha explicación correcta e ampla.

4. Aмосa dominio das verdades de fe contidas no Credo, explicando o seu significado por medio da xustificación teórica e a reflexión persoal e clasifícaas de forma que sexan máis comprensibles.

Bloque IV

4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.(CCL,CMCCT,CSC, CAA)

1. O seu traballo é incompleto, ben porque non pode realizar unha correcta localización das primeiras comunidades cristiás, ou ben porque explica deficientemente as súas características ou non o fai de ningún modo.

2. Identifica aproximadamente nun mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades e sinala as súas características principais.

3. Especifica nun mapa a localización xeográfica das primeiras comunidades e realiza unha descrición das súas características de modo que se poida identificar e diferenciar correctamente cada unha delas.

4. Demostra que comprende a importancia das primeiras comunidades cristiás, non só indicando a súa localización e características, senón tamén reflexionando sobre o feito da súa aparición, desde Cristo e para a Igrexa.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán. (CCL, CMCCT, CD, CAA, CSIEE, CCEC)

1. Descoñece o itinerario das viaxes de san Paulo e a difusión do cristianismo, ou ben non chega a explicalas correctamente.

2. Realiza unha reconstrución das viaxes de san Paulo e explica brevemente como se produciu a difusión do cristianismo no ámbito pagán.

3. Indica correctamente o itinerario das viaxes de san Paulo e pono en paralelo coa súa explicación sobre a expansión do cristianismo entre os pagáns.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4. Reconstrúe con detalle as viaxes de san Paulo e sabe explicar con corrección, partindo delas, ou ben con outros recursos, como se produciu a expansión do cristianismo, e reflexiona sobre a súa importancia.

4.2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa. (CCL, CAA, CCEC)

1. Cústalle entender o carácter unitario da Igrexa e non sabe describir as razóns da súa santidad.
2. Describe a raíz da unidade e santidad da Igrexa, e fai unha valoración persoal sinxela.
3. Presenta unha descrición clara e adecuada da raíz da unidade e santidad da Igrexa e leva a cabo unha valoración xustificada.
4. Describe de modo extenso e coherente por que a Igrexa é unha, santa, católica e apostólica, baseándose na reflexión, ademais de na documentación.

4.2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa. (CD, CSIEE, CCEC)

1. Tenta elaborar materiais usando o TIC, pero non os domina suficientemente, ou ben non plasma de modo claro a mensaxe de universalidade e apostolicidade da Igrexa e queda no superficial.
2. Presenta a mensaxe de universalidade e apostolicidade da Igrexa de modo sinxelo, utilizando tecnoloxías da información e a comunicación.
3. Plasma de modo correcto e amplo a universalidade e apostolicidade da Igrexa, usando adecuadamente o TIC para presentalas de forma amena e comprensible.
4. Combina de forma creativa os recursos que proporcionan as TIC coa propia mensaxe de universalidade e apostolicidade da Igrexa, creando un material non só coherente, senón tamén orixinal e suxestivo.

2.4. Perfil competencial

4.1. Competencias clave/Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

4.1.1. CMCT

1.4.2. Deseña en pequeno grupo un plan de colaboración co seu centro educativo no que se inclúan polo menos cinco necesidades e as posibles solucións que o propio grupo levaría a cabo.

4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4.1.2. CCL

1.1.1. Argumenta a dignidade do ser humano con relación aos outros seres vivos.

1.2.1. Distingue e debate de forma xustificada e respectuosa a orixe do ser humano.

2.2.1. Busca e elixe personaxes significativos do pobo de Israel e identifica e analiza a resposta de fe neles.

2.4.1. Le, localiza e esquematiza os criterios recollidos na *Dei Verbum* ao redor da interpretación da Biblia valorándoos como necesarios.

2.5.1. Distingue e sinala en textos bíblicos a presenza dun Deus que se comunica, xustificando no grupo a selección dos textos.

2.5.2. Coñece e xustifica por escrito a existencia, nos Libros Sagrados, do autor divino e o autor humano.

3.1.1. Coñece e describe as características do Deus cristián.

3.1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián.

3.2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus.

3.4.1. Clasifica as verdades de fe contidas no Credo e explica o seu significado.

4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

4.2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa.

4.1.3. CAA

1.1.1. Argumenta a dignidade do ser humano con relación aos outros seres vivos.

1.3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais, etc.

2.1.1. Busca e elixe personaxes significativos do pobo de Israel e identifica e analiza a resposta de fe neles.

2.5.1. Distingue e sinala en textos bíblicos a presenza dun Deus que se comunica, e xustifica no grupo a selección dos textos.

2.5.2. Coñece e xustifica por escrito a existencia nos Libros Sagrados do autor divino e do autor humano.

3.1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3.2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus.

3.4.1. Clasifica as verdades de fe contidas no Credo e explica o seu significado.

4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

4.2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa.

3.1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián.

4.1.4. **CD**

3.3.1. Confecciona materiais onde se expresan os momentos relevantes da historia salvífica e relacións coas verdades de fe formuladas no Credo.

4.1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

4.2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa.

1.3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais, etc.

4.1.5. **CCEC**

1.4.1. Clasifica accións do ser humano que respectan ou destrúen a creación.

2.1.1. Busca e elixe personaxes significativos do pobo de Israel e identifica e analiza a resposta de fe neles.

2.2.1. Interésase por coñecer e valora a resposta de fe ao Deus que se revela.

2.3.1. Identifica, clasifica e compara as características fundamentais dos Libros Sagrados amosando interese pola súa orixe divina.

3.1.1. Coñece e describe as características do Deus cristián.

3.1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián.

3.2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

4.2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa.

4.2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa.

1.2.1. Distingue e debate de forma xustificada e respectuosa a orixe do ser humano.

4.1.6. CSIEE

1.4.1. Clasifica accións do ser humano que respectan ou destrúen a creación.

1.4.2. Deseña en pequeno grupo un plan de colaboración co seu centro educativo no que se inclúan polo menos cinco necesidades e as posibles solucións que o propio grupo levaría a cabo.

2.2.1. Interésase por coñecer e valora a resposta de fe ao Deus que se revela.

2.4.1. Le, localiza e esquematiza os criterios recollidos na *Dei Verbum* ao redor da interpretación da Biblia valorándoos como necesarios.

3.3.1. Confecciona materiais onde se expresan os momentos relevantes da historia salvífica e relacións coas verdades de fe formuladas no Credo.

4.1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán.

4.2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa.

1.1.1. Argumenta a dignidade do ser humano con relación aos outros seres vivos.

4.1.7. CSC

1.2.1. Distingue e debate de forma xustificada e respectuosa a orixe do ser humano.

1.3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais etc.

1.4.1. Clasifica accións do ser humano que respectan ou destrúen a creación.

2.5.1. Distingue e sinala en textos bíblicos a presenza dun Deus que se comunica, xustificando no grupo a selección dos textos.

3.2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.4.2. Instrumentos de avaliación

II.4.2.1. Escritos:

- Actividades diarias por escrito.
- Tarefas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións escritas dentro dos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».
- Compleción dos mapas mentais de cada unidade.
- Respostas á avaliación competencial.
- **Respostas escritas ás tarefas do apartado «Os sete dons do Espírito Santo».**

II.4.2.2. Oraís:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das rutinas de pensamento.
- Exposición dos resultados das tarefas do apartado «Muros de luz».
- Respostas orais ás cuestións expostas no apartado «Os sete dons do Espírito Santo».

II.4.2.3. Observación directa e sistemática:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.
- Capacidade de reflexión amosada a partir dos testemuños.

II.5. Criterios de promoción de Relixión Católica de Segundo ESO

II.5.1. Estándares de aprendizaxe avaliábeis imprescindibles/Competencias clave

Bloque I

1.1. Argumenta a dignidade do ser humano con relación aos outros seres vivos. CCL, CAA, CSC

2.1. Distingue e debate de forma xustificada e respectuosa a orixe do ser humano. CCL, CSC, CSIEE

3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais etc. CAA, CSE, CCEC

3.1. Valora, en situacións da súa contorna, a dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais etc. CAA, CSE, CCEC

4.1. Clasifica accións do ser humano que respectan ou destrúen a creación. CSC, CSIEE, CCEC

4.2. Deseña en pequeno grupo un plan de colaboración co seu centro educativo no que se inclúan polo menos cinco necesidades e as posibles solucións que o propio grupo levaría a cabo. CMCCT, CSIEE

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Bloque II

- 1.1. Busca e elixe personaxes significativos do pobo de Israel e identifica e analiza a resposta de fe neles. CCL, CAA, CCEC
- 2.1. Interésase por coñecer e valora a resposta de fe ao Deus que se revela. CAA, CSIEE, CCEC
- 3.1. Identifica, clasifica e compara as características fundamentais dos Libros Sagrados mostrando interese pola súa orixe divina. CCL, CCEC
- 4.1. Le, localiza e esquematiza os criterios recollidos na *Dei Verbum* ao redor da interpretación da Biblia valorándoos como necesarios. CCL, CSIEE
- 5.1. Distingue e sinala en textos bíblicos a presenza dun Deus que se comunica, e xustifica no grupo a selección dos textos. CCL, CAA, CSC
- 5.2. Coñece e xustifica por escrito a existencia nos Libros Sagrados do autor divino e do autor humano. CCL, CAA

Bloque III

- 1.1. Coñece e describe as características do Deus cristián. CCL, CCEC
- 1.2. Le relatos mitolóxicos, localiza trazos das divindades das relixións politeístas e contrástaos coas características do Deus cristián. CCL, CD, CAA, CCEC
- 2.1. Recoñece, describe e acepta que a persoa humana necesita do outro para alcanzar a súa identidade a semellanza de Deus. CCL, CAA, CSC, CCEC
- 3.1. Confecciona materiais onde se expresan os momentos relevantes da historia salvífica e relacións coas verdades de fe formuladas no Credo. CD, CSIEE
- 4.1. Clasifica as verdades de fe contidas no Credo e explica o seu significado. CCL, CAA

Bloque IV

- 1.1. Localiza no mapa os lugares de orixe das primeiras comunidades cristiás e describe as súas características. CCL, CMCCT, CD, CAA
- 1.2. Reconstrúe o itinerario das viaxes de san Paulo e explica coas súas palabras a difusión do cristianismo no mundo pagán. CCL, CMCCT, CD, CAA, CSIEE, CCEC
- 2.1. Describe e valora a raíz da unidade e santidad da Igrexa. CCL, CAA, CCEC
- 2.2. Elabora materiais, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación, onde se reflicte a universalidade e apostolicidade da Igrexa. CD, CSIEE, CCEC

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.5.2. Criterios xerais

II.5.2.1. Traballo autónomo (na aula e outros espazos)

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.
- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo na aula e na casa.
- Creatividade

II.5.2.2. Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.
- Coherencia e adecuación.

II.5.2.3. Actividades TIC

- Uso adecuado e guiado do ordenador e dalgunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.
- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese e motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e de seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.5.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento en clase.
- Interese e esforzo.

II.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.
- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

II.5.2.6. Arquivo de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no dossier.

II.6. Criterios de recuperación

II.6.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, propórase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

II.6.2. Recuperación do curso

- Valorarase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

II.6.3. Materia pendiente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.7. Elementos transversais

Na Educación Secundaria Obrigatoria, elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres, e a non-discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais.

O ensino transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e en valores que sustenten a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

De entre estas ensinanzas transversais, Relixión Católica 2.º ESO traballa especialmente:

- **Educación ambiental:** Respecto pola dignidade de todos os seres vivos, identificando e rexeitando as actitudes non-respectuosas coa Creación e proponendo solucións aos problemas que lles afectan. Destácase a proposta do papa Francisco para promover unha ecoloxía integral.
- **Educación para a paz:** Interese e respecto polas tradicións culturais e relixiosas afastadas no espazo e no tempo. Afirmación dun espírito crítico que rexeite o uso das diferenzas relixiosas para fomentar discriminacións entre as persoas. Recóllese e estúdase a chamada do papa Francisco a non perder a oportunidade dos pequenos xestos de paz e de amizade que rompen coa violencia e o egoísmo.
- **Educación moral e cívica:** Valoración da loita pola liberdade das persoas e dos pobos, e valoración da necesidade de dotarse dunhas normas de comportamento.
- **Educación para a saúde:** Adquisición dun concepto integral de saúde, a exemplo de Xesús, que sanda a totalidade da persoa e a libera de todos os seus males e dos seus medos.
- **Educación para a igualdade de oportunidades:** Valoración da dignidade de todo ser humano con independencia das capacidades físicas, cognitivas, intelectuais, sociais etc.
- **Educación para a igualdade entre os sexos:** Reforzo do sentido de equidade buscando a igualdade efectiva entre homes e mulleres.
- **Educación do consumidor:** Respecto pola contorna, valorando e asumindo condutas de consumo responsable dentro da ecoloxía integral proposta polo papa Francisco.

II.8. Metodoloxía

A materia de Relixión Católica na ESO busca continuar profundando nos contidos traballados na Primaria, pero buscando un enfoque dinámico, pedagoxicamente renovado e aberto a novos recursos, especialmente á experiencia dos mozos e mozas. Por iso se estableceu este proxecto ao redor de sete unidades, correspondentes a preguntas fundamentais sobre o sentido da vida. En cada unha das unidades utilizouse unha metodoloxía baseada nas competencias clave, que están detrás de todo o proceso de aprendizaxe e son programadas, traballadas e avaliadas:

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

A organización dos contidos correspóndese coa división nos bloques establecidos no novo currículo de Relixión:

- a) O sentido relixioso do home;
- b) Deus intervén na historia;
- c) Xesucristo, cumprimento da historia da salvación;
- d) permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

As unidades ábrese coa invitación a traballar sobre unha imaxe ou cunha rutina de pensamento. Téñense en conta diferentes técnicas de traballo cooperativo e numerosas actividades baséanse nas intelixencias múltiples. A unidade complétase cun mapa mental que facilita a síntese dos contidos.

Ofrécense actividades de avaliación competencial ao final de cada unidade.

O traballo coas novas tecnoloxías intégrase en cada unha das unidades, pero destaca o recurso do CD *Muros de luz*, que, a partir de pinturas murais sobre a historia da salvación, acompañadas con elementos multimedia, propón un traballo bíblico e de interioridade.

8.1. APARTADOS/ESTRUTURA

As unidades están organizadas en apartados, que finalizan con actividades de distinto tipo. Cada un deles pode traballarse independentemente ou en relación cos anteriores, formando un todo orgánico. Os apartados conteñen diversos recursos multimedia e finalizan con actividades individuais e grupais.

8.2. INTELIXENCIAS MÚLTIPLES

As actividades que se propoñen ao longo das unidades teñen en conta as intelixencias múltiples, ao ofrecer diversos modos de aprender.

Cada unidade iníciase cun enfoque preventivo, que serve para reforzar as ideas desde diversas formas de achegamento.

8.3. MUROS DE LUZ

A partir dunhas pinturas murais sobre a xenealoxía humana de Cristo e o seu nacemento, realízase un traballo bíblico e de interioridade.

8.4. TESTEMUÑO

Preséntase a experiencia de fe e de compromiso dalgún cristián ou cristiá para mover á reflexión e á ampliación de coñecementos.

8.5. TÉCNICAS DE TRABALLO COOPERATIVO

Propostas nas que se establecen técnicas de colaboración para lograr non soamente os obxectivos propostos, senón tamén unha mellora da actitude cara ás demais persoas.

8.6. APRENDIZAXE 360°

A aprendizaxe non se centra no teórico, senón que pon a mirada fóra da aula, para integrar os coñecementos adquiridos por diversos medios.

8.7. MAPA MENTAL

Cada unidade proporciona un exemplo de mapa mental que completará o alumnado para favorecer a capacidade de síntese.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

8.8. COMPETENCIAS

O apartado «Aprende a...» está especificamente dedicado ao desenvolvemento de diversas competencias. As actividades finais de cada unidade están pensadas para permitir a avaliación competencial. Concretamente, propónse neste curso analizar unha encíclica, interpretar o uso da Palabra de Deus nas celebracións e comprender o Credo.

8.9. AVALIACIÓN COMPETENCIAL

Na última páxina de cada unidade, as actividades de avaliación apuntan a unha ou a diversas competencias.

8.10. OS SETE DONS DO ESPÍRITO SANTO

Propón unha revisión dos sete agasallos que o Espírito Santo lle fai ao ser humano a través de Xesús: sabedoría, fortaleza, ciencia, consello, intelixencia, piedade e temor de Deus.

8.11. RUTINAS DE PENSAMENTO

Tarefas para aprender a pensar.

Unidade 1: «Círculo de puntos de vista»

Unidade 2: «Cor-Símbolo-Imaxe»

Unidade 3: «Preguntas creativas»

Unidade 4: «Cores-Formas-Liñas»

Unidade 5: «3, 2, 1... Ponte»

Unidade 6: «Vexo-Penso-Pregúntome»

Unidade 7: «Inicio-Medio-Final»

8.12. RECURSOS MÚLTIPLES: INTEGRACIÓN DE TIC E MULTIMEDIA

En paralelo cos contidos de cada unidade, ofrécense «pílulas» de recursos múltiples que brindan a posibilidade de ampliar os coñecementos por medio de TIC.

8.13. ESPAZO MULTIMEDIA

Ademais dos distintos apartados inseridos nas unidades, existe a disposición do alumnado unha biblioteca de recursos multimedia establecida no espazo persoal en liña www.edebe.es

8.14. DESTREZAS DE PENSAMENTO

Para fomentar o pensamento crítico e creativo.

- Mapas mentais, resumo de personaxes e sínteses en cada unha das sete unidades.
- Técnicas procedementais no apartado «Aprende a...».
- Inferencia nas preguntas introdutorias de cada unidade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.9. Organización dos espazos e do tempo

9.1. ESPAZO

- Aula: adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, traballo en grupo etc.).
- Espazos exteriores: indicados para o traballo en grupo, como as bibliotecas e salas de estudo, e para os momentos de reflexión persoal, como o ámbito parroquial na celebración dos sacramentos.

9.2. TEMPO: 1 hora semanal

II.10. Materiais e Recursos Didácticos

- Libro do alumno 1.º *Relixión Católica*.
- Libro Dixital Interactivo.
- Recursos didácticos: I- Programación e Orientacións didácticas; II- Material complementario.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.
- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- *Portfolio e e-portfolio*.
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.11. Atención á diversidade

Para traballar a diversidade de niveis, estilos e ritmos de aprendizaxe, de intereses e capacidades dos alumnos para este curso, sirva como exemplo a seguinte relación:

- ADAPTACIÓN CURRICULAR (no «Material complementario»):
  - (BÁSICA): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - (AMPLIACIÓN): fichas fotocopiables con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.

- COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES:

contémplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias nas aprendizaxes coa lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

- PLANS INDIVIDUAIS

dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- ACTIVIDADES MULTINIVEL:

posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitase traballar a diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:

traballos que permiten a ampliación da temática.

- LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:

o anexo final de «Textos bíblicos» serve tanto para facilitar o traballo con citas bíblicas especificadas na unidade, como para ampliar o contexto das mesmas e ofrecer ao alumnado un acicate para o achegamento ás fontes bíblicas.

(Cada unha das unidades conta tamén con numerosas propostas multimedia nos apartados «Algo + que...»).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II. 12. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

12.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre diversos temas relacionados coas unidades.
- Lectura comprensiva de información sobre outras relixións.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos *on-line*.
- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
  - Lectura silenciosa (autorregulación da comprensión).
  - Elaboración de síntese, esquemas e resumos (conciencia da propia comprensión).

12.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, en actividades e traballos individuais, en actividades en grupo etc.
- Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
- Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

II.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula

13.1. Libro Dixital Interactivo

Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...

13.2. Actividades interactivas

O alumno/a responde seleccionando a opción correcta, clasificando elementos de diferentes grupos ou situándoos na súa posición correcta etc. Ao finalizar, o programa informa dos acertos e erros, e dáse a oportunidade de corrixilos.

13.3. Ligazóns a Internet

Colección de ligazóns a Internet de alto interese: explicacións complementarias, actividades, curiosidades etc.

13.4. Vídeos

Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio aos contidos do libro do alumno.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.14. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais: **actitude proactiva**, para ir máis alá do xa establecido, e **constancia para alcanzar os obxectivos** que un se propuxo.

En Relixión Católica de Primeiro curso propóñense diversos pequenos proxectos para realizar en equipo, en que o alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

II.15. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diócese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.
- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

16. Procedementos para valora entre a Programación Didáctica e os resultados. Resultados académicos/Propostas de mellora

16.1. Preparación da clase e os materiais didácticos

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.

16.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinariedade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

16.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

16.4. Avaliación das aprendizaxes e información que deles se dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábel atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: aos alumnos, ás familias.

16.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

ESO

III

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA: III ESO. 64

III.0. ÍNDICE, 66

III.1. Obxectivos, 69

III.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliados de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de terceiro curso da ESO, 70

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades 1, 2 e 3

III.2.1. Bloque I: O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME,

III.2.1.1. Unidade 1: Facémomos preguntas, 70

III.2.2.1. Unidade 2: As relixións ofrecen respostas, 70

III.2.2. BLOQUE II: A REVELACIÓN, DEUS ENTRA NA HISTORIA

III.2.2.1. Unidade 3: As persoas son libres de colaborar con Deus, 71

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

III.2.3. Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

III.2.2.2. Unidade 4: O encontro con Xesús transforma, 72

III.2.3.2. Unidade 5: A Igrexa é un lugar de encontro, 73

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7,

III.2.4. Bloque IV: PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

III.2.4.1. Unidade 6: Os cristiáns comprométense, 74

III.2.4.2. Unidade 7: A fe impregna a nosa cultura, 75

III.3. Criterios de avaliación (Rúbricas), 75

III.4. Perfil competencial, 82

III.4.1. Competencias clave, 82

III.4.2. Instrumentos de avaliación, 86

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.5. Criterios de promoción de terceiro curso da ESO de Relixión Católica, 86

III.5.1. Estándares imprescindibles, 86

III.5.2. Criterios xerais, 87

III.5.2.1. Traballo autónomo, 87

III.5.2.2. Probas orais e escritas, 88

III.5.2.3. Actividades TIC, 88

III.5.2.4. Participación e seguimento das clases, 88

III.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal, 88

III.5.2.6. Arquivo do traballo individual, 89

III.6. Criterios de recuperación de terceiro curso da ESO de Relixión Católica, 89

III.5.1. Avaliación, 89

III.5.2. Curso, 89

III.5.3. Materia pendente do curso anterior, 89

III.7. Ensinos transversais, 89

III.8. Metodoloxía, 90

III.9. Organización dos espazos e do tempo, 92

III.10. Materiais e recursos didácticos, 93

III.11. Atención a diversidade, 93

III.12. Estratexias para estimular o hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 94

III.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 95

III.14. Iniciativa emprendedora, 95

III.15. Actividades complementarias e extraescolares, 96

III.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados, 96

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.1. Obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria

A finalidade da Educación Secundaria Obrigatoria é lograr que os alumnos adquiran os coñecementos e habilidades básicos da cultura, especialmente nos ámbitos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico. Igualmente, os alumnos deben desenvolver e consolidar tanto hábitos de estudo e de traballo como habilidades e actitudes que lles permitan afrontar con éxito o reto que supón educarse e formarse nunha sociedade cambiante. Os obxectivos da ESO son:

3.1.1. Asumir responsablemente os seus deberes; coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais; practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos; exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural; e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

3.1.2. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, de estudo e de traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

3.1.3. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e de oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

3.1.4. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

3.1.5. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente nas da información e a comunicación.

3.1.6. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

3.1.7. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

3.1.8. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

3.1.9. Comprender e expresarse nunha ou en máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

3.1.10. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propias e dos demais, así como o patrimonio artístico e cultural.

3.1.11. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, co consumo, co coidado dos seres vivos e do medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

3.1.12. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliáveis de Relixión Católica en relación coas distintas unidades de programación de terceiro curso da ESO.

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades: 1, 2 e 3

III.2.1. Bloque I. O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME

III.2.1.1. **Unidade 1: Facémonos preguntas**

Contidos

1. O desexo de felicidade.
2. A necesidade de sentirse amado ou amada.
3. O ser humano busca a Deus.
4. Formas de sufrimento no mundo.
5. Diferentes respostas fronte ao sufrimento.
6. A Biblia na cultura europea.

Criterios de avaliación

1. Recoñecer o desexo de plenitude que ten a persoa.
2. Comparar razoadamente distintas respostas fronte á finitude do ser humano.
3. Identificar situacións e persoas que deron unha resposta positiva fronte ao sufrimento humano.
4. Explicar a función dos mosteiros medievais na conservación e difusión da cultura.

Estándares de aprendizaxe

- I.1.1 Expresa e comparte en grupo situacións ou circunstancias nas que recoñece a esixencia humana de felicidade e plenitude. (CCL, CSC)
- I.2.1 Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos. (CAA, CSC, CSIEE)
- I.2.2 Selecciona escenas de películas ou documentais que amosan a procura de sentido. (CD, CSIEE, CCEC)
- I.3.1 Explica, coas súas propias palabras, testemuños de persoas que superaron dificultades apoiadas na fe. (CCL, CSIEE)
- I.4.1 Coñece e describe o proceso de reprodución de libros nas bibliotecas dos mosteiros durante a Idade Media. (CAA, CCL, CCEC)

III.2.1.2. **Unidade 2: As relixións ofrecen respostas**

Contidos

- O hinduísmo: o *karma* e a reencarnación.
- O budismo: a superación do sufrimento e o nirvana.
- O islam: a submisión a Alá e a crenza na predestinación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- As ciencias ocultas: tarot, adiviñación e astroloxía.
- A *New Age*: principios fundamentais.
- As seitas: características comúns.
- A actitude de Xesús fronte ao sufrimento.
- A resposta de Xesús fronte ao pecado: o perdón e a misericordia.
- A vitoria de Xesús sobre a morte: a resurrección e a vida eterna.

Criterios de avaliación

5. Comparar razoadamente as respostas que dan as grandes relixións ás principais interrogantes do ser humano.
6. Analizar criticamente as propostas das ciencias ocultas, o esoterismo e as seitas para responder aos grandes problemas que se presentan na vida.
7. Identificar os trazos que distinguen a proposta cristiá como unha proposta de esperanza na plenitude final.
8. Identificar os trazos comúns entre o cristianismo e o islam.

Estándares de aprendizaxe

- I.5.1 Manifesta opinións razoadas sobre as respostas das grandes relixións ao problema da morte e o máis alá. (CCL, CSC, CCEC)
- I.6.1 Explica razoadamente os perigos que supoñen as ciencias ocultas, o esoterismo e as seitas para o equilibrio da persoa humana. (CSC)
- 1.7.1 Explica, con feitos concretos, a actitude de Xesús fronte ao sufrimento e a morte. (CAA, CCL, CCEC)
- I.7.2 Recoñece a resurrección de Xesús como a porta de acceso á vida eterna. (CAA, CCEC)
- I.8.1 Enumera actitudes e feitos concretos que favorecen o diálogo interreixioso. (CAA, CSC, CCEC)

Bloque II: A REVELACIÓN: DEUS INTERVÉN NA HISTORIA

Unidade 3: As persoas son libres de colaborar con Deus

Contidos

- O pecado de Adán e Eva no relato da Xénese.
- As consecuencias do pecado.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- En que consiste a ruptura con Deus.
- En que consiste a ruptura cos demais.
- A vocación é unha chamada de Deus.
- A resposta á chamada de Deus.

Criterios de avaliación

1. Descubrir que o pecado reside no rexeitamento á intervención de Deus na propia vida.
2. Distinguir a verdade revelada da roupaxe literaria no relato da Xénese.
3. Descubrir e recoñecer a propia vocación como resposta á chamada de Deus.
4. Valorar as consecuencias do pecado nas relacións cos demais.

Estándares de aprendizaxe

II.1.1 Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. (CCL, CAA, CSC)

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

II.3.1 Explica de forma razoada por que Deus chama a todas as persoas a colaborar con El na construción dun mundo máis humano. (CCL, CSC, CCEC);

II. 4.1 Relaciona o relato de Caín e Abel coas actitudes en contra dos atentados á vida humana. (CCL, CAA, CSC)

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades: 4 e 5

Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

Unidade 4: O encontro con Xesús transforma

Contidos

- Xesús sale ao encontro das persoas.
- Quen é Zaqueo.
- O encontro de Xesús con Zaqueo.
- O cambio de vida de Zaqueo.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Quen é Nicodemo.
- O encontro de Xesús con Nicodemo.
- O cambio de actitude de Nicodemo respecto de Xesús.
- Quen é María Madalena.
- O encontro de Xesús con María Madalena.
- O anuncio de María Madalena aos apóstolos.
- Quen é Paulo de Tarso.
- O encontro de Xesús con Paulo.
- O cambio de vida de Paulo: a predicación aos xentís.

Criterios de avaliación

1. Recoñecer e apreciar que o encontro con Cristo cambia a forma de comprender o mundo, a historia, a realidade, as persoas etc.
2. Comprender que a pertenza a Cristo leva unha nova forma de comportarse na vida.
3. Analizar e interpretar pinturas de carácter relixioso.
4. Recoñecer que a veneración das imaxes relixiosas axuda a descubrir a persoa que representan

Estándares de aprendizaxe

III.1.1 Busca e selecciona biografías de conversos. (CCL, CD)

III.1.2 Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. (CCL, CSC, CCEC)

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

III.3.1 Distingue nunha pintura os contidos que se axustan aos relatos bíblicos das interpretacións libres dos artistas. (CAA, CCEC)

III.4.1 Distingue o valor simbólico das imaxes do culto á persoa que representan. (CAA, CCEC)

Unidade 5: A Igrexa é un lugar de encontro

Contidos

- Experiencias que facilitan o encontro con Xesús.
- Actitudes que axudan e actitudes que entorpecen o encontro persoal.
- A Igrexa como espazo de encontro.
- A Igrexa como comunidade de fe.
- A Eucaristía, lugar privilexiado de encontro con Xesús.
- A Palabra de Deus fálanos de Xesús.
- A oración, forma persoal de atoparse con Xesús.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- A vida da comunidade facilita a acollida.
- María e os santos, exemplos de vida cristiá.
- As devocións populares.

Criterios de avaliación

5. Tomar conciencia do vínculo indisoluble entre o encontro con Cristo e a pertenza á Igrexa.
6. Valorar criticamente a experiencia de plenitude que promete Cristo.
7. Recoñecer os subsidios e recursos que a Igrexa ofrece para facilitar o encontro con Cristo.
8. Valorar a importancia dos mosteiros e dos grandes teólogos cristiáns para facilitar o encontro con Cristo a través da oración.

Estándares de aprendizaxe

- III.5.1 Busca, selecciona e presenta, de forma xustificada, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. (CCL, CAA, CSIEE)
- III.6.1 Escolta testemuños de cristiáns e debate con respecto acerca da plenitude de vida que neles se expresa. (CCL, CSC)
- III.7.1 Identifica e describe perfectamente os elementos básicos da liturxia cristiá: oración, sacramentos, vida de comunidade etc. (CAA, CCL, CCEC)
- III.8.1 Explica o sentido da oración cristiá e valora as achegas dos mosteiros e dos grandes teólogos. (CCL, CCEC)

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades: 6 e 7

Bloque IV: PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

Unidade 6: Os cristiáns comprométense

Contidos

- Os grandes retos da sociedade actual.
- A resposta cristiá aos retos da sociedade.
- Trazos do compromiso cristián.
- Iniciativas de evanxelización.
- A pobreza e a pobreza evanxélica.
- Xesús achégase aos pobres.
- Os cristiáns seguen o modelo de Xesús.
- Quen é o Padre Anxo.
- Mensaxeiros da Paz: estrutura e proxectos que levan a cabo.
- As máquinas expendedoras de solidariedade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Criterios de avaliación

1. Comprender que a pertenza a Cristo leva unha nova forma de comportarse na vida.
2. Recoñecer os trazos do compromiso evanxélico para a consecución dun mundo máis humano.
3. Identificar a opción preferente de Xesús polos pobres e recoñecela no traballo dos cristiáns.
4. Valorar as accións da Igrexa en favor dos máis pobres ao longo da historia.

Estándares de aprendizaxe

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

IV.2.1 Describe accións concretas da Igrexa que permiten difundir a mensaxe evanxélica e poñela en práctica. (CCL, CAA, CCEC)

IV.3.1 Explica accións concretas dos cristiáns nas que se aprecia a opción preferente polos pobres. (CCL, CSC, CSIEE)

IV.4.1 Identifica personaxes e actividades en favor dos pobres que tiveron o seu sitio no seo da Igrexa ao longo da historia. (CCL, CSC)

Unidade 7: A fe impregna a nosa cultura

Contidos

- A proposta de valores cristiáns.
- O labor social da Igrexa: educativa, cultural e asistencial.
- A arte sacra ao longo dos séculos: estilos e tendencias.
- Análise dunha obra de arte.
- A beleza da fe cristiá na arte.
- Manifestacións artísticas de carácter relixioso: arquitectura, escultura, pintura e música.
- Novas formas de anunciar a mensaxe de Xesús.

Criterios de avaliación

5. Relacionar os valores sociais actuais cos valores cristiáns e recoñecer a influencia destes.
6. Identificar na cultura a riqueza e a beleza que xera a fe.
7. Recoñecer a presenza cristiá en diferentes manifestacións da cultura actual.
8. Obter información relevante a partir da análise de textos de carácter relixioso.

Estándares de aprendizaxe

IV.5.1 Enumera valores sociais actuais e relaciónaos de modo inequívoco con valores cristiáns. (CAA, CCL, CSC)

IV.6.1 Demostra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia. (CCL, CAA, CCEC)

IV.7.1 Defende de forma razoada a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc. e atopa a súa presenza nos medios actuais. (CCL, CSC, CCEC)

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto de carácter relixioso. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.3. Criterios de cualificación (Rúbricas)

PRIMEIRO TRIMESTRE: Bloques I e II, Unidades 1, 2 e 3

III.3.1. Estándares de aprendizaxe avaliados/Niveis de desenvolvemento (1. Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente)

I.1.1 Expresa e comparte en grupo situacións ou circunstancias nas que reconece a esixencia humana de felicidade e plenitude. (CCL, CSC)

1. Ten escaso interese en entender a necesidade de plenitude dos seres humanos e/ou non comparte situacións nas que se manifeste.
2. Reconece o desexo de plenitude e felicidade do ser humano, aínda que queda nos exemplos e non chega a xeneralizar.
3. Identifica nos demais a necesidade de plenitude e felicidade, pero non o asimila como parte de si.
4. Pon en común exemplos nos que queda patente a esixencia de felicidade e plenitude dos seres humanos, entendendo que forma parte de si.

I.2.1 Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos, entendendo a finitude do ser humano. (CAA, CSC, CSIEE)

1. Resúltalle dificultoso identificar as distintas respostas dos seres humanos ante a dor e a alegría.
2. Alcanza a identificar algunhas experiencias como respostas fronte ao sufrimento, pero non o fai con todas.
3. Entende que hai diferentes respostas ante o sufrimento e pode identificalas, pero non logra exemplificalas na súa contorna.
4. Distingue e localiza as distintas respostas do ser humano ante o sufrimento e identifica exemplos concretos da súa contorna.

I.2.2 Selecciona escenas de películas ou documentais que amosan a procura de sentido. (CD, CSIEE, CCEC)

1. É incapaz de atopar en imaxes fílmicas algún exemplo de procura de sentido.
2. Atopa escenas de procura de sentido, pero só se son moi claras.
3. Reconece situacións filmadas nas que se dá a procura do sentido da vida, pero faino intuitivamente.
4. Atopa e identifica claramente escenas nas que se amosa a procura de sentido.

I.3.1 Explica, coas súas propias palabras, testemuños de persoas que superaron dificultades apoiadas na fe. (CCL, CSIEE)

1. Resúltanlle indiferentes os testemuños de persoas que superaron dificultades con axuda da fe.
2. Entende que existen testemuños de persoas que se apoiaron na fe, aínda que non os ve como algo próximo a si.
3. Resúltalle complicado describir os testemuños positivos ante o sufrimento, aínda que dá sinais de coñecelos.
4. Recrea coas súas palabras testemuños vivos da fe, presentes nas persoas que superaron dificultades axudados por ela.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4.1 Coñece e describe o proceso de reprodución de libros nas bibliotecas dos mosteiros durante a Idade Media (CAA, CCL, CCEC)

1. Non relaciona a vida monacal coa reprodución de libros, e aínda cando o acepte, non entende a súa repercusión na cultura.
2. Entende vagamente a relación entre a reprodución de libros nos mosteiros medievais e o seu significado cultural.
3. Recoñece a importancia dos mosteiros na difusión dos libros, pero non ten claro o papel dos copistas.
4. Entende como se copiaban os libros nos mosteiros e a repercusión cultural que isto tivo na Idade Media.

I.5.1 Manifesta opinións razoadas sobre as respostas das grandes relixións ao problema da morte e o máis alá. (CCL, CSC, CCEC)

1. Confunde frecuentemente as respostas das grandes relixións fronte á morte e o máis alá.
2. Identifica algúns trazos das grandes relixións, pero sen relación cos problemas fundamentais do ser humano.
3. Coñece a grandes trazos as respostas das grandes relixións, pero non é capaz de argumentalas.
4. Compara razoadamente as respostas que dan as grandes relixións ás principais interrogantes

I.6.1 Explica razoadamente os perigos que supoñen as ciencias ocultas, o esoterismo e as seitas para o equilibrio da persoa humana. (CSC)

1. Non identifica claramente que é unha seita e non entende cales son os seus perigos para o equilibrio das persoas.
2. Sabe que é unha seita, identifica algunhas delas, pero non percibe perigo na súa existencia.
3. Coñece as características das principais seitas e do esoterismo, pero non critica a súa actuación nin identifica claramente os seus perigos.
4. Realiza unha análise crítica persoal das propostas das ciencias ocultas, o esoterismo e as seitas para responder os grandes problemas que se presentan na vida.

I.7.1 Explica, con feitos concretos, a actitude de Xesús fronte ao sufrimento e a morte. (CAA, CCL, CCEC)

1. Non sente interese pola actitude cristiá ante a morte.
2. Coñece a grandes liñas a paixón e morte de Xesús, pero resúltalle difícil relacionalas cunha resposta vital válida.
3. Entende que a paixón e morte de Xesús foron un sacrificio pola humanidade, pero non identifica cada un dos momentos da paixón nin o seu sentido.
4. Identifica, en exemplos concretos, os trazos da paixón e morte de Cristo que a identifican como unha proposta de esperanza na plenitude final.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.7.2 Recoñece a resurrección de Xesús como a porta de acceso á vida eterna. (CAA, CCEC)

1. Non entende a importancia da resurrección de Xesús.
2. Acepta que Xesús resucitou, pero circunscribe ao seu caso, sen comprender a súa transcendencia.
3. Valora a resurrección de Xesús, pero non alcanza a entender en plenitude a súa relación coa vida eterna.
4. Valora a resurrección de Xesús como a superación da morte ofrecida ao ser humano.

I.8.1 Enumera actitudes e feitos concretos que favorecen o diálogo interrelixioso. (CAA, CSC, CCEC)

1. Enumera escasamente os trazos fundamentais do cristianismo, e non pode relacionalos con outras relixións.
2. Entende que existen outras relixións e identifica os seus trazos fundamentais, pero non é capaz de relacionalos coa cristiá.
3. Identifica algúns trazos comúns entre relixións, especialmente entre cristianismo e islam, pero non entende que poidan levar ao entendemento mutuo.
4. Identifica trazos comúns e comprende que a súa existencia e posta en relevo son fundamentais para permitir un diálogo interrelixioso.

II.1.1 Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. (CCL, CAA, CSC)

1. Resúltalle difícil entender o concepto de pecado, mesmo como transgresión dunha lei moral.
2. Entende o pecado como o incumprimento dunha lei divina, pero non o relaciona coa vida cotiá.
3. Comprende que o pecado é, en xeral, rexeitar a Deus na propia vida, pero resúltalle dificultoso atopar exemplos cotiáns.
4. Descubre a raíz do pecado no rexeitamento da presenza divina na vida e sabe identificar situacións diarias nas que se dá.

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA,

1. Ten dificultades para entender a mensaxe divina contido na Sacra Escritura, especialmente se se trata dun relato de corte literario.
2. Coñece textos sacros, en concreto o relato da creación no libro da Xénese, pero non o relaciona coa vida contemporánea.
3. Coñece os textos do libro da Xénese e identifica neles a parte literaria e a parte revelada, pero non consegue adaptar a historia a unha linguaxe propia e actual.
4. Recrea de forma actualizada as ideas vertidas no libro da Xénese sobre o pecado orixinal, diferenciando perfectamente a parte literaria da verdade revelada nos textos sacros.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.3.1 Explica de forma razoada por que Deus chama a todas as persoas a colaborar con El na construción dun mundo máis humano. (CCL, CSC, CCEC)

1. Identifica os seus desexos e ilusións, pero non os reconece como unha vocación impresa por Deus.
2. Acepta que existe unha chamada divina á humanidade, pero non a relaciona cunha chamada concreta nin coa súa propia.
3. Considera positiva a chamada de Deus a mellorar o mundo, pero non se sente implicado nela de forma persoal.
4. Descubre a súa vocación propia como resposta á chamada divina para construír un mundo máis humano.

II.4.1 Relaciona o relato de Caín e Abel coas actitudes en contra dos atentados á vida humana. (CCL, CAA, CSC)

1. Non chega a relacionar de forma clara o pecado e os atentados contra a vida humana.
2. Comprende que o pecado inflúe negativamente na vida, pero non o aplica á súa, nin ve a relación co relato de Caín e Abel.
3. Entende que o pecado crea conflitos entre as persoas e comprende o relato de Caín e Abel, pero non o asume como parte da súa experiencia persoal.
4. Valora as consecuencias do pecado na relación cos demais, tomando como exemplo a historia de Caín e Abel e entendendo que é extrapolable a calquera existencia humana.

SEGUNDO TRIMESTRE: Bloque III, Unidades 4 e 5

III.1.1 Busca e selecciona biografías de conversos. (CCL, CD)

1. Non pode identificar personaxes que cambien a súa vida á luz do exemplo de Xesús.
2. Atopa algúns exemplos de biografías de conversos, pero non entende como influíu nas súas vidas o encontro con Cristo.
3. Selecciona algúns exemplos de persoas que cambiaron a súa vida por medio da fe en Xesús, pero non os considera significativos.
4. Recoñece e selecciona exemplos destacados de conversos, que dan testemuño da importancia do cambio profundo na súa vida.

III.1.2 Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. (CCL, CSC, CCEC)

1. Cústalle entender en que cambia a vida das persoas que asumen na súa vida a Cristo.
2. Entende os cambios asumidos polas persoas que aparecen nos exemplos, pero non considera que sirvan para outras persoas.
3. Comprende que o encontro con Cristo cambia as persoas e a súa forma de ver o mundo, pero os seus xuízos son superficiais e quedan nos exemplos.
4. Entende e asimila o cambio profundo que se produce no encontro con Cristo e é capaz de ver que este se dá nos exemplos seleccionados e en todos os casos similares.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

1. Non pode expresar as consecuencias do cambio vital que supón o encontro con Cristo.
2. Expresa de forma sucinta os cambios do encontro con Cristo nalgúns casos, pero non sabe xeneralizar.
3. Comparte algúns exemplos audiovisuais ou textuais sobre a transformación que supón a ascensión da fe en Xesús, pero cústalle ir máis alá dos exemplos propostos.
4. Expresa, por medio de videoclips, textos ou curtas, o cambio de punto de vista sobre o mundo que supón o encontro con Xesús e preséntao con exemplos pero tamén de forma válida para todos os casos.

II.3.1 Distingue nunha pintura os contidos que se axustan aos relatos bíblicos das interpretacións libres dos artistas. (CAA, CCEC)

1. Non lle interesa a pintura se o seu tema é relixioso.
2. Entende o valor das obras artísticas como tales, pero descoñece a súa importancia como elementos relixiosos.
3. Localiza os temas bíblicos tratados nas pinturas polos seus trazos fundamentais.
4. Diferencia os trazos axustados ao relato bíblico e as achegas creativas dos artistas.

III.4.1 Distingue o valor simbólico das imaxes do culto á persoa que representan. (CAA, CCEC)

1. Non valora a pintura relixiosa en xeral.
2. Non identifica as figuras representadas como elementos simbólicos.
3. Entende que as pinturas representan a personaxes relixiosos, pero confunde o tipo de veneración que merecen.
4. Pode diferenciar o valor simbólico da pintura do culto á figura relixiosa que representan.

III.5.1 Busca, selecciona e presenta, de forma xustificada, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. (CCL, CAA, CSIEE)

1. Pensa que pertencer ou non á Igrexa é unha cuestión documental.
2. Entende que a pertenza á Igrexa leva o coñecemento de Cristo, pero non o asume na súa vida nin pode exemplificalo.
3. Respecta e valora o encontro con Cristo a través da Igrexa, pero non o concreta en si mesmo nin noutra persoa.
4. Asume que a pertenza á Igrexa e a comunión con Cristo son unha mesma cousa e pode xustificar a experiencia propia ou allea deste encontro.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.6.1 Escoita testemuños de cristiáns e debate con respecto acerca da plenitude de vida que neles se expresa. (CCL, CSC)

1. Non presenta interese pola forma de vida presentada por medio de testemuños de fe.
2. Acepta que hai persoas que viven plenamente a súa fe, pero non parece entender en que poden afectarlle.
3. Escoita respectuosamente os testemuños e valóraos, pero no debate non presenta argumentos que fagan entender que comprendeu que hai plenitude neles.
4. Valora a experiencia dunha vida plena na fe e entende en que medida poden servirille para a súa vida e así o transmite, debatendo respectuosamente.

III.7.1 Identifica e describe perfectamente os elementos básicos da liturxia cristiá: oración, sacramentos, vida de comunidade etc. (CAA, CCL, CECP)

1. Aмосa desinterese acerca dos elementos litúrxicos e o seu significado.
2. Coñece ritos e elementos litúrxicos, pero basicamente na súa forma externa, sen chegar a entender os seus mecanismos.
3. Coñece os principais elementos da liturxia, pero non chega a afondar na súa necesidade para achegarse a Xesús.
4. Recoñece e identifica os elementos da liturxia que serven para facilitar o encontro con Cristo e entende a súa dimensión simbólica e vivencial.

III.8.1 Explica o sentido da oración cristiá e valora as achegas dos mosteiros e dos grandes teólogos. (CCL, CCEC)

1. Non lle interesan as oracións e outras achegas dos teólogos.
2. Coñece oracións e sabe que son importantes na Igrexa, pero non sabe explicar o porqué.
3. Entende que as oracións e outras achegas monásticas e teolóxicas teñen un sentido, pero non alcanza a entendelo completamente.
4. Asume o valor da oración como achega fundamental dos teólogos e da vida monástica á aproximación a Xesús.

TERCEIRO TRIMESTRE: Bloque IV, Unidades 6 e 7

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

1. Descoñece a resposta cristiá aos grandes retos da sociedade e non se interesa por aprender sobre ela.
2. Coñece os grandes retos da sociedade actual, pero non os relaciona coas respostas cristiás correspondentes.
3. Identifica as respostas do cristianismo aos grandes retos da sociedade, pero non os concreta en exemplos.
4. Ejemplifica claramente os grandes retos da sociedade e as respostas cristiás adecuadas a cada un deles.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.2.1 Describe accións concretas da Igrexa que permiten difundir a mensaxe evanxélica e poñela en práctica. (CCL, CAA, CCEC)

1. Descoñece a forma en que a Igrexa difunde a mensaxe evanxélica.
2. Entende que a Igrexa está comprometida co Evanxeo e a súa difusión, pero non sabe como o fai.
3. É capaz de explicar o compromiso evanxélico, pero non de dar exemplos concretos.
4. Realiza unha descrición concreta de accións evanxelizadoras da Igrexa.

IV.3.1 Explica accións concretas dos cristiáns nas que se aprecia a opción preferente polos pobres. (CCL, CSC, CSIEE)

1. Descoñece a diferenza entre a pobreza evanxélica e a pobreza carencial.
2. Coñece a relación de Xesús cos máis desfavorecidos, pero non a estende aos cristiáns.
3. Entende a opción polos pobres en Xesús e nos cristiáns, pero non identifica claramente accións nas que se manifieste.
4. Presenta exemplos claros da opción polos pobres na vida cristiá e no Evanxeo.

IV.4.1 Identifica personaxes e actividades en favor dos pobres que tiveron o seu sitio no seo da Igrexa ao longo da historia. (CCL, CSC)

1. Coñece moi pouco sobre a acción social da Igrexa.
2. Coñece algún exemplo da acción social da Igrexa, pero non o identifica cunha época determinada.
3. Coñece actividades a favor dos pobres que xurdiron da Igrexa ao longo da súa historia, pero de forma xenérica, sen dar exemplos concretos.
4. Presenta exemplos de persoas que tomaron a opción polos pobres e exemplos de accións sociais da Igrexa e localízaos temporalmente.

IV.5.1 Enumera valores sociais actuais e relaciónaos de modo inequívoco con valores cristiáns. (CAA, CCL, CSC)

1. Cústalle citar valores sociais da actualidade.
2. Cita valores sociais actuais, pero resúltalle difícil identificalos con valores cristiáns.
3. Presenta valores sociais e algúns valores cristiáns asociados.
4. Identifica e relaciona correctamente valores cristiáns con valores sociais actuais.

IV.6.1 Demostra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia. (CCL, CAA, CCEC)

1. Non é capaz de ver trazos cristiáns na cultura actual nin ao longo da historia.
2. Pode atopar trazos cristiáns nalgúns creacións artísticas, pero non as sitúa temporalmente.
3. Atopa relación entre a arte e as culturas antigas e o cristianismo, pero sen chegar á actualidade.
4. Recoñece e valora positivamente a presenza cristiá en diferentes manifestacións da cultura actual.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.7.1 Defende de forma razoada a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc., e atopa a súa presenza nos medios actuais. (CCL, CSC, CCEC)

1. Resúltalle moi difícil identificar a influencia do cristianismo na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde ou na educación.
2. Identifica algúns elementos cristiáns na sociedade actual, pero non considera que sexan achegas positivas.
3. Atopa con relativa facilidade a influencia da fe na educación ou na saúde, pero non a localiza noutros campos.
4. Presenta exemplos que xustifiquen a presenza da fe en distintos ámbitos, como a arte, o pensamento, os costumes etc.

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto relixioso.(CCL,CAA, CSC, CSIEE)

1. Descoñece e non presenta interese na análise de textos de carácter relixioso.
2. Le e busca información en textos relixiosos, pero a información que extrae é superficial.
3. É capaz de identificar a mensaxe evanxélica nalgúns textos, pero non en todos.
4. Descubre con facilidade e pode presentar ante outros a mensaxe evanxélica contida en textos relixiosos.

3.4. Perfil competencial

3.4.1. Competencias Clave/Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

CCL

I.1.1 Expressa e comparte en grupo situacións ou circunstancias nas que reconece a esixencia humana de felicidade e plenitude. (CCL, CSC)

I.3.1 Explica, coas súas propias palabras, testemuños de persoas que superaron dificultades apoiadas na fe. (CCL, CSIEE)

I.4.1 Coñece e describe o proceso de reprodución de libros nas bibliotecas dos mosteiros durante a Idade Media. (CAA, CCL, CCEC)

II.1.1 Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. (CCL, CAA, CSC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

II.3.1 Explica de forma razoada por que Deus chama a todas as persoas a colaborar con El na construción dun mundo máis humano. (CCL, CSC, CCEC)

II.4.1 Relaciona o relato de Caín e Abel coas actitudes en contra dos atentados á vida humana. (CCL, CAA, CSC)

III.1.1 Busca e selecciona biografías de conversos. (CCL, CD)

III.1.2 Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. (CCL, CSC, CCEC)

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

III.5.1 Busca, selecciona e presenta, de forma xustificada, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. (CCL, CAA, CSIEE)

III.6.1 escoita testemuños de cristiáns e debate con respecto acerca da plenitude de vida que neles se expresa. (CCL, CSC)

III.7.1 Identifica e describe perfectamente os elementos básicos da liturxia cristiá: oración, sacramentos, vida de comunidade etc. (CAA, CCL, CCEC)

III.8.1 Explica o sentido da oración cristiá e valora as achegas dos mosteiros e dos grandes teólogos. (CCL, CCEC)

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

IV.2.1 Describe accións concretas da Igrexa que permiten difundir a mensaxe evanxélica e poñela en práctica. (CCL, CAA, CCEC)

IV.3.1 Explica accións concretas dos cristiáns nas que se aprecia a opción preferente polos pobres. (CCL, CSC, CSIEE)

IV.4.1 Identifica personaxes e actividades en favor dos pobres que tiveron o seu sitio no seo da Igrexa ao longo da historia. (CCL, CSC)

IV.5.1 Enumera valores sociais actuais e relaciónaos de modo inequívoco con valores cristiáns. (CAA, CCL, CSC)

IV.6.1 Demuestra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia. (CCL, CAA, CCEC)

IV.7.1 Defende de forma razoada a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc. e atopa a súa presenza nos medios actuais. (CCL, CSC, CCEC)

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto de carácter relixioso. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)

CAA

I.2.1 Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos. (CAA, CSC, CSIEE)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I.4.1 Coñece e describe o proceso de reprodución de libros nas bibliotecas dos mosteiros durante a Idade Media. (CAA, CCL, CCEC)

II.1.1 Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. (CCL, CAA, CSC)

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

II.4.1 Relaciona o relato de Caín e Abel coas actitudes en contra dos atentados á vida humana. (CCL, CAA, CSC)

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

III.3.1 Distingue nunha pintura os contidos que se axustan aos relatos bíblicos das interpretacións libres dos artistas. (CAA, CCEC)

III.4.1 Distingue o valor simbólico das imaxes do culto á persoa que representan. (CAA, CCEC)

III.5.1 Busca, selecciona e presenta, de forma xustificada, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. (CCL, CAA, CSIEE)

III.7.1 Identifica e describe perfectamente os elementos básicos da liturxia cristiá: oración, sacramentos, vida de comunidade etc. (CAA, CCL, CCEC)

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

IV.2.1 Describe accións concretas da Igrexa que permiten difundir a mensaxe evanxélica e poñela en práctica. (CCL, CAA, CCEC)

IV.5.1 Enumera valores sociais actuais e relaciónaos de modo inequívoco con valores cristiáns. (CAA, CCL, CSC)

IV.6.1 Demostra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia. (CCL, CAA, CCEC)

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto de carácter relixioso. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)

CD

III.1.1 Busca e selecciona biografías de conversos. (CCL, CD)

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

CCEC

I.4.1 Coñece e describe o proceso de reprodución de libros nas bibliotecas dos mosteiros durante a Idade Media. (CAA, CCL, CCEC)

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.3.1 Explica de forma razoada por que Deus chama a todas as persoas a colaborar con El na construción dun mundo máis humano. (CCL, CSC, CCEC)

III.1.2 Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. (CCL, CSC, CCEC)

III.3.1 Distingue nunha pintura os contidos que se axustan aos relatos bíblicos das interpretacións libres dos artistas. (CAA, CCEC)

II.4.1 Distingue o valor simbólico das imaxes do culto á persoa que representan. (CAA, CCEC)

III.7.1 Identifica e describe perfectamente os elementos básicos da liturxia cristiá: oración, sacramentos, vida de comunidade etc. (CAA, CCL, CCEC)

III.8.1 Explica o sentido da oración cristiá e valora as achegas dos mosteiros e dos grandes teólogos. (CCL, CCEC)

V.2.1 Describe accións concretas da Igrexa que permiten difundir a mensaxe evanxélica e poñela en práctica. (CCL, CAA, CCEC)

IV.6.1 Demostra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia. (CCL, CAA, CCEC)

IV.7.1 Defende de forma razoada a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc. (CCL, CSC, CCEC)

CSIEE

I.2.1 Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos. (CAA, CSC, CSIEE)

I.2.2 Selecciona escenas de películas ou documentais que amosan a procura de sentido. (CD, CSIEE, CCEC)

I.3.1 Explica, coas súas propias palabras, testemuños de persoas que superaron dificultades apoiadas na fe. (CCL, CSIEE)

II.2.1 Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

III.2.1 Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. (CCL, CAA, CD, CSIEE)

III.5.1 Busca, selecciona e presenta, de forma xustificada, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. (CCL, CAA, CSIEE)

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

IV.3.1 Explica accións concretas dos cristiáns nas que se aprecia a opción preferente polos pobres. (CCL, CSC, CSIEE)

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto de carácter relixioso. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

CSC

I.1.1 Expresa e comparte en grupo situacións ou circunstancias nas que reconece a esixencia humana de felicidade e plenitude. (CCL, CSC)

I.2.1 Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos. (CAA, CSC, CSIEE)

II.1.2 Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. (CCL, CAA, CSC)

II.3.1 Explica de forma razoada por que Deus chama a todas as persoas a colaborar con El na construción dun mundo máis humano. (CCL, CSC, CCEC)

II.4.1 Relaciona o relato de Caín e Abel coas actitudes en contra dos atentados á vida humana. (CCL, CAA, CSC)

III.1.2 Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. (CCL, CSC, CCEC)

III.6.1 escoita testemuños de cristiáns e debate con respecto acerca da plenitude de vida que neles se expresa. (CCL, CSC)

IV.1.1 Describe a resposta dos cristiáns aos grandes retos da sociedade actual e pon exemplos concretos. (CCL, CAA, CSIEE, CSC)

IV.3.1 Explica accións concretas dos cristiáns nas que se aprecia a opción preferente polos pobres. (CCL, CSC, CSIEE)

IV.4.1 Identifica personaxes e actividades en favor dos pobres que tiveron o seu sitio no seo da Igrexa ao longo da historia. (CCL, CSC)

IV.5.1 Enumera valores sociais actuais e relacións de modo inequívoco con valores cristiáns. (CAA, CCL, CSC)

IV.7.1 Defende de forma razoada a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc. (CCL, CSC, CCEC)

IV.8.1 Descubre e explicita con claridade a mensaxe evanxélica contida nun texto de carácter relixioso. (CCL, CAA, CSC, CSIEE)

III.4.2. Instrumentos de avaliación

III.4.2.1. Escritos:

- Actividades diarias por escrito.
- Tarefas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións escritas dentro dos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».
- Compleción dos mapas mentais de cada unidade.
- Respostas á avaliación competencial.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.4.2.2. Oraís:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das rutinas de pensamento.
- Exposición dos resultados das tarefas do apartado «Muros de luz».
- Exposicións orais dos resultados das tarefas de «Exploradores da cultura».

III.4.2.3. Observación directa e sistemática:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.

III.5. Criterios de promoción de Relixión Católica de terceiro curso da ESO

III.5.1. Estándares de aprendizaxe avaliados imprescindibles/Competencias

BLOQUE I

Expresa e comparte en grupo situacións ou circunstancias nas que reconece a esixencia humana de felicidade e plenitude. CCL, CSC

Analiza e valora a experiencia persoal fronte a feitos belos e dolorosos. CAA, CSC, CSIEE

Selecciona escenas de películas ou documentais que amosan a procura de sentido. CD, CSIEE, CCEC

BLOQUE II

Identifica, analiza e comenta situacións actuais onde se expresa o pecado como rexeitamento ou suplantación de Deus. CCL, CAA, CSC

Analiza o texto sacro diferenciando a verdade revelada da roupaxe literaria e recrea un relato da verdade revelada sobre o pecado orixinal con linguaxe actual. CCL, CAA, CSIEE, CCEC

BLOQUE III

Busca e selecciona biografías de conversos. CCL, CD

Expresa xuízos respectuosos sobre a novidade que o encontro con Cristo introduciu na forma de entender o mundo, segundo as biografías seleccionadas. CCL, CSC, CCEC

Crea e comparte textos, videoclips e curtas, para describir as consecuencias que na vida dos cristiáns supuxo o encontro con Cristo. CCL, CD, CAA, CSIEE

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

BLOQUE IV

Busca, selecciona e presenta, xustificándoa, a experiencia dunha persoa que atopou a Cristo na Igrexa. CCL, CAA, CSIEE

Escoita testemuños de cristiáns e debate con respecto acerca da plenitude de vida que neles se expresa. CCL, CSC, CCEC

Demuestra, mediante exemplos previamente seleccionados, que a experiencia cristiá foi xeradora de cultura ao longo da historia e atopa a súa presenza nos medios actuais. CCL, CAA, CCEC

Defende, de forma razoada, a influencia da fe na arte, no pensamento, nos costumes, na saúde, na educación etc. CCL, CSC, CCEC

3.5.2. Criterios xerais

3.5.2.1. 1. Traballo autónomo (na aula e noutros espazos)

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.
- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo en clase e en casa.
- Creatividade.

3.5.2.2. Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.
- Coherencia e adecuación.

3.5.2.3. Actividades TIC

- Uso adecuado e guiado do ordenador e algunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsanle e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese e motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

3.5.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento na aula.
- Interese e esforzo.

3.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.
- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

3.5.2.6. Arquivo de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no arquivo.

III.6. Criterios de recuperación

III.6.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, proporase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.6.2. Recuperación do curso

- Valorarase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

III.6.3. Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

III.7. Ensinanzas transversais

Na Educación Secundaria Obrigatoria, elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non-discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais.

O ensino transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e en valores que sustenten a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

De entre as ensinanzas transversais, na materia de Relixión Católica de 3º ESO destacan especialmente:

Educación moral e cívica:

- Valoración das distintas respostas fronte ao sufrimento e respecto pola necesidade de sentirse amado que ten cada ser humano.
- Disposición a formarse unha conciencia moral.
- Disposición a recoñecer as actitudes que favorecen o encontro persoal cos demais.
- Recoñecemento dos valores cristiáns e da súa capacidade para influír na cultura actual.
- Valoración da opción polos pobres.

Educación para a igualdade de oportunidades:

- Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que anima aos cambios nas persoas coas que se atopa.
- Recoñecemento da universalidade da mensaxe cristiá e do feito de que Xesús superou os límites do seu pobo.
- Valoración das consecuencias culturais que tivo a misión evanxelizadora da Igrexa en canto a alfabetización do pobo, difusión das correntes artísticas e incorporación da piedade popular a cada cultura.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Educación do consumidor:

- Actitude crítica ante os casos de manipulación da personalidade por parte dalgunhas seitas.
- Valoración das iniciativas solidarias e disposición a participar nelas.
- Toma de conciencia da forma de vida baseada na pobreza evanxélica pola que optaron moitos cristiáns e cristiás, relativizando a posesión de moitos bens superfluos.

Educación para a paz:

- Interés polos valores que se fomentan nas peregrinacións como o Camiño de Santiago.
- Valoración dos aspectos positivos que achegan todas as respostas relixiosas ás preguntas que se formulan as persoas.

III.8. Metodoloxía

A materia de Relixión Católica na ESO busca continuar aprofundando nos contidos traballados nos cursos anteriores pero buscando un enfoque dinámico, pedagoxicamente renovado e aberto a novos recursos, especialmente á experiencia propia dos mozos e mozas. Por iso estableceuse este proxecto ao redor de sete unidades, correspondentes a sete preguntas vitais e a sete reflexións que parten da oración dos cristiáns: o *Nosopai*. En cada unha das unidades utilizouse unha metodoloxía baseada nas competencias clave, que están detrás de todo o proceso de aprendizaxe e son programadas, traballadas e avaliadas.

A organización dos contidos correspóndese coa división nos bloques establecidos no novo currículo de Relixión: a) O sentido relixioso do home; b) Deus intervén na historia; c) Xesucristo, cumprimento da historia da salvación; d) Permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

As unidades ábreanse coa invitación a traballar sobre unha imaxe ou cunha rutina de pensamento. Téñense en conta diferentes técnicas de traballo cooperativo e numerosas actividades baséanse nas intelixencias múltiples. A unidade complétase cun mapa mental que facilita a síntese dos contidos. Ofrecense actividades de avaliación competencial ao final de cada unidade.

O traballo coas novas tecnoloxías intégrase en cada unha das unidades nos apartados «Algo + que...» e ao longo das cuestións finais propostas en cada apartado, pero destaca o recurso do CD *Muros de luz*, que presenta pinturas murais baseadas en escenas bíblicas da Historia da Salvación, a partir das cales se realiza un traballo bíblico e de interioridade.

1. APARTADOS / ESTRUCTURA

As unidades están organizadas en apartados, que finalizan con actividades de distinto tipo. Cada un deles pode traballarse independentemente ou en relación cos anteriores, formando un todo orgánico.

Todas as unidades comezan cunha motivación inicial, continúan con orientacións para o traballo cooperativo e finalizan cun proceso para aplicar as rutinas de pensamento.

2. INTELIXENCIAS MÚLTIPLES

As actividades que se propoñen ao longo das unidades teñen en conta as intelixencias múltiples, ao ofrecer diversos modos de aprender.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Cada unidade iníciase cun enfoque preventivo, que serve para reforzar as ideas desde distintas formas de aproximación.

3. TESTEMUÑOS

Preséntase a experiencia de fe e de compromiso dalgún cristián ou cristiá para mover á reflexión e a afondar dos coñecementos relacionados coa unidade.

4. TÉCNICAS DE TRABALLO COOPERATIVO

Propostas nas que se establecen técnicas de colaboración para lograr non soamente os obxectivos indicados senón tamén unha mellora da actitude cara ás demais persoas.

- Unidade 1: actividades 1 e 6.
- Unidade 2: actividades 2 e 7.
- Unidade 3: actividade 3.
- Unidade 4: actividade 3.
- Unidade 5: actividade 5.
- Unidade 6: actividade 6.
- Unidade 7: actividade 2.

Ademais destas tarefas especificamente cooperativas, existen numerosas actividades de colaboración en pequenos grupos cunha función similar.

5. COMPETENCIAS

O apartado «Aprende a...» está especificamente dedicado ao desenvolvemento de diversas competencias.

Ademais, as actividades finais de cada unidade ofrecen tarefas específicas, pensadas para permitir a avaliación competencial.

6. AS SETE PETICIÓNS DO NOSOPAI

Propón unha revisión reflexiva de cada unha das peticións da oración dos cristiáns, na que se pon de manifesto a súa implicación coa tradición sálmica.

En cada apartado ofrécense textos bíblicos, esquemas comparativos e chamadas á reflexión, acompañadas de imaxes significativas, polo que esta actividade atende a diversas destrezas cognitivas.

7. RUTINAS DE PENSAMENTO

Tarefas para aprender a pensar:

- Unidade 1: «Palabra, idea, frase»
- Unidade 2: «Mirar: 10 veces 2».
- Unidade 3: «Principio, medio, final».
- Unidade 4: «O titular».
- Unidade 5: «Mirar: 10 veces 2».
- Unidade 6: «Vexo-Penso-Pregúntome».
- Unidade 7: «Penso-Interésame-Investigando».

8. INTEGRACIÓN DAS TIC E MULTIMEDIA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

En paralelo cos contidos de cada unidade, ofrécense recursos múltiples que ofrecen a posibilidade de ampliar os coñecementos por medio das TIC.

Destacan o recurso «Muros de luz», que se presenta en formato CD, e a revisión da presenza da Igrexa nas redes sociais, na unidade 7 (subapartado 3.2).

9. EXPLORADORES DA CULTURA

En paralelo coa temática de cada unidade, propóñense visións culturais sobre elementos fundamentalmente relixiosos, como a Biblia, a imaxe icónica de Xesús, a evolución da oración, a opción polos pobres ou ben o achegamento a outras relixións a través dos seus elementos culturais.

10. DESTREZAS DE PENSAMENTO

- Inferencia apoiada en imaxes nas preguntas introdutorias de cada unidade.
- Mapas mentais e sínteses en cada unha das sete unidades.
- «Describe, interpreta, comenta e investiga» no apartado «Aprende a...».
- Actividades con cadros analíticos e táboas para completar: Unidade 1: actividade 7. Unidade 6: actividade 10. Unidade 7: actividade 3.

11. APRENDIZAXE 360°

A aprendizaxe non se centra no teórico, senón que pon a mirada fóra da aula, para integrar os coñecementos adquiridos por diversos medios.

En numerosas actividades propónse expresamente a observación da realidade e a achega de exemplos da vida cotiá ou da contorna próxima.

12. MUROS DE LUZ

A partir dunhas pinturas murais sobre a Historia da Salvación, centradas en relatos bíblicos do Antigo Testamento e do Novo Testamento que se ofrecen en CD, realízase un traballo bíblico e de interioridade.

III.9. Organización dos espazos e do tempo

III.9.1. Tempo: 1 hora semanal

III.9.2. Espazo

3.9.2.1. Aula: adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, modificacións para facilitar o traballo en grupo, uso de elementos dinámicos etc.).

3.9.2.2. Espazos exteriores: adecuados para o traballo en grupo, como as bibliotecas e salas de estudo, e para os momentos de reflexión persoal, como o ámbito parroquial na oración comunitaria. Os museos ou salas de exposicións poden ser útiles para a investigación e valoración das achegas do cristianismo á cultura; así mesmo, os espazos comunitarios de servizo que dependen da Igrexa son fonte de reflexión acerca da doutrina social.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.10. Materiais e recursos didácticos

- Libro do alumno *Relixión Católica 3 ESO*.
- Libro Dixital Interactivo.
- Recursos didácticos: I- Programación e Orientacións didácticas; II- Material complementario.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.
- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- Portfolio e e-portfolio.
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

III.11. Atención á diversidade

Para traballar a diversidade de niveis, estilos e ritmos de aprendizaxe, intereses e capacidades dos alumnos para este curso, sirva como exemplo a seguinte relación:

- **ADAPTACIÓN CURRICULAR** (no «Material complementario»):
  - .(Básica): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - .(Ampliación): fichas fotocopiables con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.
- **COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES**: contéplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias en aprendizaxes coa lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- **PLANS INDIVIDUAIS** dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- **ACTIVIDADES MULTINIVEL:** posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitase traballar a diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- **TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:** traballos que permiten a ampliación na temática. Están situados ao longo das unidades, pero destacan os previstos en paralelo aos «Testemuños».

- **LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:** o anexo final de «Textos bíblicos» serve tanto para facilitar o traballo con citas bíblicas especificadas na unidade, como para ampliar o contexto das mesmas e ofrecerlle ao alumnado un acicate para o achegamento ás fontes bíblicas. Cada unha das unidades conta tamén con numerosas propostas multimedia nos apartados «Algo + que...».

Resulta moi útil para facilitar a lectura e consulta autónoma o glosario final, no que se atopan definidos os termos fundamentais de cada unidade.

Destacan neste libro as biografías dos personaxes relacionados coas unidades, nas que se atopa información sobre eles e o seu labor.

III.12. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

III.11.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre diversos temas relacionados coas unidades.
- Lectura comprensiva de información acerca doutras relixións.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de testemuños e biografías para buscar información significativa.
- Lectura de documentos eclesiais para relacionalos con temáticas propostas.
- Procura de termos no glosario para mellorar a comprensión dos textos.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos en liña.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
- ✓ Lectura silenciosa (autorregulación da comprensión).
- ✓ Elaboración de síntese, esquemas e resumos (conciencia da propia comprensión).
- ✓ Compleción da información mediante a procura de termos descoñecidos ou a ampliación de significados.

III.11.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, en actividades e traballos individuais, en actividades en grupo etc.
- Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
- Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

III.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula

- **Libro Dixital Interactivo.** Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...
- **Actividades interactivas.** O alumno/a responde seleccionando a opción correcta, clasificando elementos de diferentes grupos ou situándoos na súa posición correcta etc. Ao finalizar, o programa informa os acertos e erros, e dáse a oportunidade de corríxilos.
- **Ligazóns a Internet.** Colección de ligazóns a Internet de alto interese que aparecen nos apartados «Algo + que...» e ao longo das actividades, nos que se ofrecen explicacións complementarias, novas actividades, curiosidades etc.
- **Vídeos.** Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio aos contidos do libro do alumno.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.14. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais:

- **actitude proactiva**, para ir máis alá do xa establecido, e
- **constancia para alcanzar os obxectivos** que un se propuxo. Relixión Católica de 3.º ESO conforma coas súas achegas un modo de vivir e de ser no mundo, de forma que os valores, principios e actitudes que promove achegan ao alumnado unha forma cooperativa e crítica de convivir na sociedade.

En Relixión Católica de Terceiro curso propónse diversos proxectos para realizar en equipo, nos que o alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

Destacan as actividades marcadas coa enunciado «Actividade colaborativa», pero existen outras propostas nas que o alumnado debe tomar decisións relacionadas coa iniciativa emprendedora, como aquelas nas que se propón achegarse a institucións ou a persoas para buscar información de primeira man e levar a cabo iniciativas de acción social.

III. 14. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diócese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.
- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

III.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados (ADECUACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA / RESULTADOS ACADÉMICOS / PROPOSTAS DE MELLORA)

3.16.1. Preparación da clase e os materiais didácticos

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.

3.16.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinabilidade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

3.16.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na aula para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

3.16.4. Avaliación das aprendizaxes e información que delas se lles dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábelos atópanse vinculados ás competencias, aos contidos e aos criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: aos alumnos e ás familias.

3.16.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo aos informes psicopedagóxicos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

ESO

IV

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV. PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA: IV ESO. 99

IV.0. ÍNDICE, 102

IV.1. Obxectivos, 104

IV.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliábeis de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de terceiro curso da ESO, 105

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades 1, 2 e 3

IV.2.1. Bloque I: O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME,

IV.2.1.1. Unidade 1: As relixións son propostas de sentido, 105

IV.2.2. BLOQUE II: A REVELACIÓN, DEUS ENTRA NA HISTORIA

IV.2.2.1. Unidade 2: Deus dáse a coñecer na historia, 105

IV.2.2.1. Unidade 3: Deus é sempre fiel coas persoas, 106

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

IV.2.2.2. Unidade 4: Xesús é o servidor de Deus, 106

IV.2.3.2. Unidade 5: Xesús chama a colaborar na súa misión, 106

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7,

IV.2.4. Bloque IV: PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

IV.2.4.1. Unidade 6: Ser cristián é vivir en plenitude, 107

IV.2.4.2. Unidade 7: A Igrexa constrúe a civilización do amor, 108

IV.3. Criterios de avaliación (Rúbricas), 108

IV.4. Perfil competencial, 113

IV.4.1. Competencias clave, 113

IV.4.2. Instrumentos de avaliación, 116

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.5. Criterios de promoción de cuarto curso da ESO de Relixión Católica, 116

IV.5.1. Estándares imprescindibles, 116

IV.5.2. Criterios xerais, 117

IV.5.2.1. Traballo autónomo, 117

IV.5.2.2. Probas orais e escritas, 118

IV.5.2.3. Actividades TIC, 118

IV.5.2.4. Participación e seguimento das clases, 118

IV.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal, 118

IV.5.2.6. Arquivo do traballo individual, 119

IV.6. Criterios de recuperación de terceiro curso da ESO de Relixión Católica, 119

IV.5.1. Avaliación, 119

IV.5.2. Curso, 119

IV.5.3. Materia pendente do curso anterior, 119

IV.7. Ensinos transversais, 119

IV.8. Metodoloxía, 121

IV.9. Organización dos espazos e do tempo, 125

IV.10. Materiais e recursos didácticos, 125

IV.11. Atención a diversidade, 126

IV.12. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 126

IV.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 126

IV.14. Iniciativa emprendedora, 128

IV.15. Actividades complementarias e extraescolares, 129

IV.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e resultados, 129 os

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.1. Obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria

A finalidade da Educación Secundaria Obrigatoria é lograr que os alumnos adquiran os coñecementos e as habilidades básicos da cultura, especialmente nos ámbitos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico. Igualmente, os alumnos deben desenvolver e consolidar tanto hábitos de estudo e de traballo como habilidades e actitudes que lles permitan afrontar con éxito o reto que supón educarse e formarse nunha sociedade cambiante. Os obxectivos da ESO son:

4.1.1. Asumir responsablemente os seus deberes; coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais; practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos; exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural; e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

4.1.2. Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

4.1.3. Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

4.1.4. Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

4.1.5. Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente nas da información e a comunicación.

4.1.6. Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

4.1.7. Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

4.1.8. Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua castelá textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

4.1.9. Comprender e expresarse nunha ou em máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

4.1.10. Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propias e dos demais, así como o patrimonio artístico e cultural.

4.11.1. Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio natural, contribuíndo á súa conservación e mellora.

4.11.2. Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.2. Organización e secuenciación dos Contidos, Criterios de avaliación e Estándares de aprendizaxe avaliados de Relixión Católica en relación coas distintas unidades de programación de cuarto curso

PRIMEIRO TRIMESTRE: Unidades 1, 2, e 3

Bloque I. O SENTIDO RELIXIOSO DO HOME

IV.2.1.1. Unidade 1: As relixións son propostas de sentido

Contidos

- A nosa vida está chea de interrogantes.
- As relixións: procura do sentido da vida.
- As relixións son moi diversas.
- A relixión propón unha vida comprometida cos demais.

Criterios de avaliación

1. Aprender e memorizar os principais trazos comúns das relixións.

Estándares de aprendizaxe

1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensino, comportamento e culto) nas relixións monoteístas.

1.2 Busca información e preséntalle ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido.

Bloque II. A REVELACIÓN: DEUS INTERVÉN NA HISTORIA

IV.2.2.1. Unidade 2: Deus dáse a coñecer na historia

Contidos

- Plenitude na experiencia relixiosa: a revelación de Deus na historia.
- Xesús é a revelación definitiva de Deus.

Criterios de avaliación

2. Comparar e distinguir a intervención de Deus na historia dos intentos humanos de resposta á procura de sentido.

Estándares de aprendizaxe

2.1 Razona por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa.

2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 3: Deus é sempre fiel coas persoas

Contidos

- A fidelidade de Deus á alianza co ser humano.
- O Deus da Alianza.
- A fidelidade é vivir no amor.

Criterios de avaliación

1. Recoñecer e valorar as accións de Deus fiel ao longo da historia.

Estándares de aprendizaxe

- 1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel.
- 1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus.

SEGUNDO TRIMESTRE: Unidades 4 e 5

Bloque III: XESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

Unidade 4: Xesús é o servidor de Deus

Contidos

- A figura mesiánica do Servo de Iavé.
- A esperanza mesiánica.
- Xesús é o Mesías.

Criterios de avaliación

1. Comparar e apreciar a novidade entre o Mesías que sofre e o Mesías político.

Estándares de aprendizaxe

- 2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e o Mesías político.
- 2.2 Esfórzase por comprender a novidade do Mesías que sofre como criterio de vida.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Unidade 5: Xesús chama a colaborar na súa misión

Contidos

- A chamada de Xesús a colaborar con El xera unha comunidade.
- Ser testemuñas de Xesús hoxe.

Criterios de avaliación

1. Descubrir a iniciativa de Cristo para formar unha comunidade que orixina a Igrexa.
2. Coñecer e apreciar a invitación de Xesús a colaborar na súa misión.

Estádares de aprendizaxe

- 1.1 Localiza, selecciona e argumenta en textos evanxélicos a chamada de Xesús.
- 2.1 Le de maneira comprensiva un evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús.
- 2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que contiñan a misión de Xesús.

TERCEIRO TRIMESTRE: Unidades 6 e 7

Bloque IV. PERMANENCIA DE XESUCRISTO NA HISTORIA: A IGREXA

Unidade 6: Ser cristián é vivir en plenitude

Contidos

- A pertenza a Cristo na Igrexa ilumina todas as dimensións do ser humano.
- A persoa, un ser en construción.
- Ser cristián: unha maneira de vivir.
- É importante amar ben.

Criterios de avaliación

1. Descubrir e valorar que Cristo xera unha forma nova de usar a razón e a liberdade, e de expresar a afectividade da persoa.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Estándares de aprendizaxe

1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade.

1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen.

1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefire a que recoñece como máis humana.

Unidade 7: A Igrexa constrúe a civilización do amor

Contidos

- Xesús, a autoridade como servizo.
- A autoridade eclesial ao servizo da verdade.
- A misión do cristián no mundo: construír a civilización do amor.

Criterios de avaliación

2. Distinguir que a autoridade está ao servizo da verdade.

3. Relacionar a misión do cristián coa construción do mundo.

Estándares de aprendizaxe

2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como recoñece nelas a verdade.

2.2 Recoñece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño.

2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano.

3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.3. Criterios de cualificación (Rúbrica)

PRIMEIRO TRIMESTRE: BLOQUES I E II. Unidades 1 e 2

IV.3.1. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES / NIVEIS DE DESENVOLVEMENTO

(1. Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente)

I.1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas. (CCL, CD, CAA, CCEC)

1. Resúltalle difícil sinalar os trazos distintivos e confunde unhas relixións con outras.
2. Atopa os trazos de ensinanzas, comportamento e culto de cada relixión monoteísta e identifícaos.
3. Atopa os trazos fundamentais das relixións monoteístas, identifícaos correctamente e clasifícaos segundo o seu tipo.
4. Pode identificar en cada unha das relixións monoteístas os trazos fundamentais, compáraos coas outras e atopa exemplos.

I.1.2 Busca información e preséntalle ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido. (CCL, CAA, CCEC)

1. Ten dificultades para atopar a información, ou ben amosa desinterese na actividade.
2. Busca información de forma guiada e preséntalla ao grupo de modo básico.
3. Busca en por el a información acerca das respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido, a reelabora e preséntalla ao grupo.
4. Busca de modo independente e atopa información ampla sobre as respostas ás preguntas de sentido que brinda cada relixión. Exponas de forma orixinal e propia.

I.2.1 Razona por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa. (CCL, CAA)

1. Cústalle comprender o concepto de revelación como plenitude de experiencia relixiosa.
2. Entende a revelación como parte da experiencia relixiosa.
3. Comprende e explica razoadamente por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa.
4. Razona adecuadamente, explica con claridade e con exemplos por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa.

I.2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións. (CAL, CSC, CSIEE, CCEC)

1. Non ve a diferenza entre a revelación divina e as relixións.
2. Entende que hai diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.
3. Atopa e expón as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.
4. Analiza e debate, con achegas persoais, as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel. (CAA, CCEC)

1. Pode ver a presenza de Deus na historia de Israel, pero non aprecia claramente o seu compromiso de fidelidade constante.
2. Comprende que Deus aparece expresando e demostrando fidelidade na historia de Israel.
3. Identifica a fidelidade permanente de Deus na historia de Israel e é capaz de apreciar o seu valor.
4. Atopa exemplos, analízaos e explícaos, nos que queda patente a fidelidade permanente de Deus, presente na historia de Israel.

II.1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus (CAA, CSIEE)

1. Acepta que Deus está ao seu lado, pero non comprende todos os signos da súa presenza.
2. Pode ver os signos da presenza de Deus na súa historia persoal e agradáceos.
3. Reflexiona acerca dos momentos vitais nos que sentiu a presenza fiel de Deus e dá grazas de forma espontánea.
4. Asume na súa vida a presenza permanente e fiel de Deus, sabe atopar os seus signos no devir da súa historia persoal e amosa agradecemento por iso.

I.2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político. (CCL, CCEC)

1. É incapaz de diferenciar os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político.
2. Entende as diferenzas principais entre os dous tipos de Mesías.
3. Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político.
4. Atopa facilmente as diferenzas principais entre os dous Mesías, identifica cada un cos seus trazos principais e entende a importancia no seu contexto histórico.

I.2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións. (CAL, CSC, CSIEE, CCEC)

1. Non ve a diferenza entre a revelación divina e as relixións.
2. Non ve a diferenza entre a revelación divina e as relixións
3. Atopa e expón as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.
4. Analiza e debate, con achegas persoais, as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.

II.1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel. (CAA, CCEC)

1. Pode ver a presenza de Deus na historia de Israel, pero non aprecia claramente o seu compromiso de fidelidade constante.
2. Comprende que Deus aparece expresando e demostrando fidelidade na historia de Israel.
3. Identifica a fidelidade permanente de Deus na historia de Israel e é capaz de apreciar o seu valor.
4. Atopa exemplos, analízaos e explícaos, nos que queda patente a fidelidade permanente de Deus, presente na historia de Israel.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II.1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus (CAA, CSIEE)

1. Acepta que Deus está ao seu lado, pero non comprende todos os signos da súa presenza.
2. Pode ver os signos da presenza de Deus na súa historia persoal e agradéceos.
3. Reflexiona acerca dos momentos vitais nos que sentiu a presenza fiel de Deus e dá grazas de forma espontánea.
4. Asume na súa vida a presenza permanente e fiel de Deus, sabe atopar os seus signos no devir da súa historia persoal e amosa agradecemento por iso.

II.2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político. (CCL, CCEC)

1. É incapaz de diferenciar os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político.
2. Entende as diferenzas principais entre os dous tipos de Mesías.
3. Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e do Mesías político.
4. Atopa facilmente as diferenzas principais entre os dous Mesías, identifica cada un cos seus trazos principais e entende a importancia no seu contexto histórico.

I.2.2 Esfórzase por comprender a novidade do Mesías que sofre como criterio de vida. (CAA, CSC)

1. Resúltalle complicado comprender a novidade do Mesías que sofre e que esta sexa un criterio de vida.
2. Esfórzase por comprender a innovación que supón o Mesías que sofre e trata de identificalo, con axuda, cun criterio vital.
3. Comprende que o Mesías que sofre é un concepto novo e que ofrece un criterio de vida, que acepta.
4. Entende o que supón a figura dun Mesías que sofre, sitúaa correctamente no seu contexto e identifícao cun criterio vital novo que pode compartir.

SEGUNDO TRIMESTRE: BLOQUE III. Unidades 4 e 5

III.1.1 Localiza, selecciona e argumenta en textos evanxélicos a chamada de Xesús. (CCL, CAA)

1. Presenta desinterese pola procura de textos evanxélicos ou é incapaz de atopalos sen apoio.
2. Busca e atopa algúns textos evanxélicos que exemplifiquen a chamada de Xesús.
3. Atopa, selecciona e argumenta nalgúns textos evanxélicos a chamada de Xesús.
4. Localiza con facilidade, selecciona pola súa importancia e pertinencia e xustifica a elección de textos evanxélicos nos que se amose a chamada de Xesús.

III.2.1 Le de maneira comprensiva un evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús. (CCL, CSC)

1. Le de forma incompleta, ou ben é incapaz de comprender, no evanxeo a mensaxe de Xesús respecto da súa misión salvífica.
2. Le un evanxeo e pode identificar pasaxes que describen a misión salvífica de Xesús.
3. Fai unha lectura comprensiva dun evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús de forma básica.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4. Le comprensivamente un evanxeo, de maneira que discerne nel a misión salvífica de Xesús e describea de modo reflexivo.

III.2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que contiñan a misión de Xesús. (CCL, CSC, CSIEE)

1. Identifica de modo guiado algunha persoa que actualiza a misión de Xesús na actualidade, pero non sabe expor correctamente o porqué.
2. Atopa persoas que actualizan a misión de Xesús e preséntalle ao grupo o seu labor.
3. Identifica facilmente persoas relevantes que continúan hoxe a misión de Xesús e exponlle ao grupo en que consiste esta actualización.
4. Sabe elixir persoas destacadas e comúns que actualizan a misión de Xesús hoxe e explica con exemplos ben fundamentados o seu labor.

TERCEIRO TRIMESTRE: BLOQUE IV. Unidades 6 e 7

IV.1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade. (CCL, CAA, CSIEE, CCEC)

1. Cústalle traballo elaborar os seus propios xuízos sobre os testemuños.
2. Identifica nos testemuños novos modos de usar a razón e a liberdade e de expresar afectividade, pero os seus xuízos son superficiais.
3. Establece xuízos partindo de testemuños que sirvan de exemplo de novas formas de usar a razón e a liberdade e de novas expresións da afectividade.
4. Elabora xuízos ben fundamentados e presentados, a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade.

IV.1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen. (CAA, CSC, CSIEE)

1. É pouco proclive á reflexión e cústalle establecer este hábito, ou non discrimina o ben entre as opcións dadas.
2. Empeza a reflexionar e a establecer criterios de procura do ben ante as eleccións que se lle presentan.
3. Interioriza o hábito de reflexionar para buscar o ben ante as diferentes eleccións.
4. Establece o hábito da reflexión como parte da súa conduta, dilucidando sempre na busca do ben.

IV.1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefire a que reconece como máis humana. (CAA, CSC, CCEC)

1. Non é capaz de identificar unha en concreto entre as distintas formas de vivir a afectividade
2. Non é capaz de identificar unha en concreto entre as distintas formas de vivir a afectividade.
3. É consciente de que existen distintas formas de vivir a afectividade e distíngueas entre si, elixindo a máis humana.
4. Toma conciencia de que hai diferentes formas de afectividade, distíngueas e respéctaaas. Elixo conscientemente a que reconece como máis humana.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade. (CCL, CAA, CSC)

1. Cústalle distinguir os conceptos de autoridade e poder, polo que non distingue nas autoridades a verdade.
2. Entende que a autoridade se basea na verdade e pode identificar algunha persoa que reconece como autoridade.
3. Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade.
4. Identifica persoas que son autoridade na súa vida e é capaz de transmitir, con respecto e claridade, o modo no que ve nestas persoas a verdade.

TERCEIRO TRIMESTRE: BLOQUE IV. Unidades 6 e 7

IV.2.2 Reconece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño. (CAA, CSC, CCEC)

1. Coñece a existencia de figuras de autoridade dentro da Igrexa, pero non comprende por que lles é dada.
2. Coñece as distintas figuras de autoridade na Igrexa e reconece que a teñen por servizo ou por testemuño.
3. Reconece dentro da Igrexa as diferentes figuras de autoridade. Dentro delas, distingue as que o son polo servizo ou polo testemuño.
4. Valora a existencia das figuras de autoridade dentro da Igrexa. Reconece a súa valía a partir dos testemuños ou o servizo que ofrecen, respectándoas e tomándoas como exemplo de vida.

IV.2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano. (CCL, CSIEE, CCEC)

1. Non completa a procura ou faino de forma incorrecta, sen atopar acontecementos adecuados.
2. Atopa tres acontecementos históricos nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano.
3. Localiza e xustifica tres momentos da historia nos que a Igrexa interveu para defender a verdade do ser humano.
4. Localiza máis de tres acontecementos históricos nos que a Igrexa é decisiva e sabe xustificar a intervención na defensa da verdade do ser humano con argumentos coherentes e adecuados.

IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor. (CCL, CAA, CSC, CSIEE, CCEC)

1. Presenta pouco interese en investigar sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna, ou ben non comprende que colaboren na construción da civilización do amor.
2. Atopa algunhas iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor e presenta o seu labor de modo básico.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3. Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

4. Leva ao grupo información exhaustiva sobre os distintos labores eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor e debate sobre o seu traballo con achegas orixinais.

IV. 4. Perfil competencial

IV.4.1. COMPETENCIAS CLAVE / ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

CCL

I.1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas.

I.1.2 Busca información e preséntalle ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido.

I.2.1 Razona por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa.

I. 2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.

II.1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel.

II.2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e o Mesías político.

III.2.1 Le de maneira comprensiva un evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús.

III.2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que continúan a misión de Xesús.

IV.1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade.

IV.2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade.

IV.2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano.

IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

CAA

- I.1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas.
- I.1.2 Busca información e preséntalles ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido.
- I.2.1 Razona por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa.
- II.1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel.
- II.1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus.
- II.2.2 Esfórzase por comprender a novidade do Mesías que sofre como criterio de vida.
- III.1.1 Localiza, selecciona e argumenta en textos evanxélicos a chamada de Xesús.
- IV.1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade.
- IV.1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen.
- IV.1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefere a que reconece como máis humana.
- IV.2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade.
- IV.2.2 Reconece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño.

CD

- I.1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas.
- IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

CCEC

- I.1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas.
- I.1.2 Busca información e preséntalle ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido.
- I.2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- II.1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel.
- II.2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e o Mesías político.
- IV.1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefire a que reconece como máis humana.
- IV.2.2 Reconece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño.
- IV.2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano.
- IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

CSIEE

- I.2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.
- II.1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus.
- III.2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que continúan a misión de Xesús.
- IV.1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade.
- IV.1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen.
- IV.2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano.
- IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

CSC

- I.2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións.
- II.2.2 Esfórzase por comprender a novidade do Mesías que sofre como criterio de vida.
- III.2.1 Le de maneira comprensiva un evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús.
- III.2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que continúan a misión de Xesús.
- IV.1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefere a que reconece como máis humana.

IV.2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade.

IV.2.2 Reconece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño.

IV.3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor.

IV.4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACION

IV.4.2.1. ESCRITOS:

- Tarefas escritas correspondentes ás actividades diarias.
- Propostas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións enmarcadas nos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...» e «Testemuño».

IV.4.2.2. ORAIS:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das Rutinas de pensamento.
- Exposición dos resultados das tarefas da apartado «María é...».
- Posta en común das actividades colaborativas.

IV.4.2.3. OBSERVACIÓN DIRECTA E SISTEMÁTICA:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Aмосa de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.

IV.5. Criterios de promoción de Relixión Católica de cuarto curso da ESO

IV.5.1. Estándares de aprendizaxe avaliáveis imprescindibles / Competencias clave

BLOQUE I

1.1 Identifica e clasifica os trazos principais (ensinanza, comportamento e culto) nas relixións monoteístas. CCL, CD, CAA, CCEC

1.2 Busca información e preséntalle ao grupo as respostas das distintas relixións ás preguntas de sentido. CCL, CAA, CCEC

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

BLOQUE II

2.1 Razona por que a revelación é a plenitude da experiencia relixiosa. CCL, CAA

2.2 Analiza e debate as principais diferenzas entre a revelación de Deus e as relixións. CCL, CSC, CSIEE, CCEC

1.1 Identifica e aprecia a fidelidade permanente de Deus que atopa na historia de Israel. CAA, CCEC

1.2 Toma conciencia e agradece os momentos da súa historia nos que reconece a fidelidade de Deus. CAA, CSIEE

BLOQUE III

2.1 Identifica, clasifica e compara os trazos do Mesías que sofre e o Mesías político. CCL, CCEC

2.2 Esfórzase por comprender a novidade do Mesías que sofre como criterio de vida. CAA, CSC

1.1 Localiza, selecciona e argumenta en textos evanxélicos a chamada de Xesús. CCL, CAA

2.1 Le de maneira comprensiva un evanxeo, identifica e describe a misión salvífica de Xesús. CCL, CSC

2.2 Busca e identifica persoas que actualizan hoxe a misión de Xesús e expón en grupo por que continúan a misión de Xesús. CCL, CSC, CSIEE

BLOQUE IV

1.1 Elabora xuízos a partir de testemuños que exemplifiquen unha forma nova de usar a razón e a liberdade e de expresar a afectividade. CCL, CAA, CSIEE, CCEC

1.2 Adquire o hábito de reflexionar buscando o ben ante as eleccións que se lle ofrecen. CAA, CSC, CSIEE

1.3 É consciente das diferentes formas de vivir a afectividade e prefere a que reconece como máis humana. CAA, CSC, CCEC

2.1 Identifica persoas que son autoridade na súa vida e explica como reconece nelas a verdade. CCL, CAA, CSC

2.2 Reconece e valora na Igrexa distintas figuras que son autoridade, polo servizo ou polo testemuño. CAA, CSC, CCEC

2.3 Localiza e xustifica tres acontecementos da historia nos que a Igrexa defendeu a verdade do ser humano. CCL, CSIEE, CCEC

3.1 Investiga e debate sobre as iniciativas eclesiais da súa contorna que colaboran na construción da civilización do amor. CCL, CD, CSC, CSIEE, CCEC

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.5.2. Criterios xerais

4.5.2.1. Traballo autónomo (aula e outros espazos)

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.
- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo na aula e na casa.
- Creatividade.

IV.5.2.2. Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Coherencia e adecuación.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

• **IV.5.2.3. Actividades TIC**

- Uso adecuado e guiado do ordenador e dalgunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.
- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese, motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

4.5.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento na clase.
- Interese e esforzo.

4.5.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal.

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.
- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

4.5.2.6. Informe de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no informe.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.6. Criterios de recuperación

IV.6.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, propórase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

IV.6.2. Recuperación do curso

- Valorarase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

IV.6.3. Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

IV.7. Ensinanzas transversais

Na Educación Secundaria Obrigatoria elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non-discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais. A ensinanza transversal tamén

inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e valores que sustente a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

De entre estas ensinanzas transversais, Relixión Católica 4º ESO traballa especialmente:

IV.7.1. Educación moral e cívica:

- Valoración das distintas modalidades de afectividade e respecto pola necesidade de sentirse amado que ten cada ser humano.
- Disposición a formarse unha conciencia moral.
- Disposición a recoñecer as actitudes que favorecen o encontro persoal cos demais.
- Recoñecemento dos valores cristiáns e da súa capacidade para influír na cultura actual.

IV.7.2. Educación para a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres:

- Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que anima aos cambios
- nas persoas coas que se atopa.
- Recoñecemento da universalidade da mensaxe cristián.
- Valoración da figura de María, dotándoa de entidade propia dentro da mensaxe cristiá.

IV.7.3. Educación do consumidor:

- Valoración das iniciativas solidarias e disposición a participar nelas.
- Toma de conciencia da forma de vida baseada na pobreza evanxélica pola que optaron moitos cristiáns e cristiás, relativizando a posesión de moitos bens superfluos.
- Mostra de interese polo servizo aos demais como parte da nosa misión no mundo.

IV.7.4. Educación para a paz:

- Valoración dos aspectos positivos que achegan todas as respostas relixiosas ás preguntas que se formulan as persoas.
- Coñecemento e comprensión das alternativas que ofrecen outras culturas.
- Integración da Civilización do Amor na vida diaria.

IV.7.5. Educación para a saúde:

- Adquisición dun concepto integral de saúde, entendendo como parte dela a saúde afectiva.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.7.6. Educación para a resolución pacífica de conflitos:

- Valoración da confianza mutua, da liberdade e do respecto para a consecución dunha convivencia pacífica.
- Aceptación da mensaxe evanxélica que convida a tratar o próximo como a un mesmo.

IV.8. Metodoloxía

Na ESO, a materia de Relixión Católica busca afondar nos coñecementos xa adquiridos durante a Educación Primaria.

8.1 BLOQUES DE CONTIDOS

Os contidos propóñense como unha resposta vivencial á procura dos alumnos e seguen a orde dos bloques establecidos no currículo de Relixión:

- a) O sentido relixioso do home.
- b) Deus intervén na historia.
- c) Xesucristo, cumprimento da Historia da Salvación.
- d) Permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

Cada unidade empeza cunha invitación a traballar unha imaxe cunha rutina de pensamento distinta, e termina cunha proposta de mapa mental que axuda o alumno/á elaborar a súa propia síntese da unidade.

Así mesmo, as diferentes técnicas de traballo cooperativo están presentes en cada unha das unidades, e moitas das actividades apuntan ás diversas intelixencias múltiples. Respecto do resto de materias, a materia de Relixión Católica distínguese por un traballo máis continuado da dimensión interior.

8.2. PROCEDEMENTOS

A forma concreta en que se traballan os contidos baséase nos procedementos que enumeramos:

Recoñecemento do rol do docente. O docente é peza clave na elaboración e implementación de actividades de aula axustadas ao grupo concreto ao que está a ensinar. A súa formación resulta, polo tanto, fundamental á hora de garantir o éxito do proceso de aprendizaxe.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa. Combínase, de maneira adecuada o concreto e o abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais.

Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes. Aténdese á diversidade, tendo en conta os distintos estilos de aprendizaxe, para lograr un equilibrio entre eles e permitir o desenvolvemento individual.

Consideración da dimensión humanista. A materia de Relixión Católica, desde a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes, instrumentais, cognitivas, actitudinais ou socioafectivas, estean ao servizo da formación integral do ser humano.

Respecto pola curiosidade e as inquietudes dos estudantes. Téñense en consideración os intereses e as expectativas dos estudantes, así como os seus coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa.

Seguimento dos criterios de avaliación educativa. Aplícase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe, e sumativa ao final do proceso.

Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativo. O estudo e reflexión do cristianismo, pola súa intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativa.

Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos. Promóvese a utilización da tecnoloxía da información e a comunicación non só dunha maneira instrumental, que resulte útil para o estudante na procura de información ou na resolución de problemas expostos na clase, senón tamén procurando a súa integración na vida do alumno/a e o seu uso ético.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

8.3. RECURSOS

TÉCNICAS COOPERATIVAS

Propostas para mellorar a responsabilidade individual, as relacións sociais, a interdependencia positiva e

o respecto aos demais. Destacan as técnicas de: folio xiratorio, crebacabezas, lecturas compartidas e 1-2-4 (individual, parellas, común).

- Unidade 1: Actividade 3. Avaliación competencial 1, traballo de investigación en equipo.
- Unidade 2: Traballo cooperativo en actividades 6 e 9.
- Unidade 3: Traballo cooperativo en actividades 4 e 10.
- Avaliación competencial, traballo en equipo.
- Unidade 4: Traballo cooperativo en actividades 1 e 7.
- Unidade 5: Traballo cooperativo en actividades 2 e 6.
- Unidade 6: Traballo cooperativo en actividade 4 e traballo en parellas en actividade 10.
- Unidade 7: Traballo cooperativo en actividade 9.

TESTEMUÑOS

Visións vivas de testemuñas da fe.

- Unidade 1: Alcanzados por Deus.
- Unidade 4: Paz na dor.

APRENDIZAXE 360°

A aprendizaxe 360° quere aproveitar as experiencias de persoas na sociedade para incorporalas á actividade na escola.

Esta realidade chega ao alumnado a través de testemuños (apuntados no seu apartado) e por medio de actividades de investigación no seu medio, que levan a saír da aula tanto teórica como practicamente.

PENSAMENTO CRÍTICO E RESOLUCIÓN DE PROBLEMAS: RUTINAS DE PENSAMENTO

Dinámicas estruturadas para aprender a pensar.

- Preguntas creativas: unidade 1
- CSI: cor, símbolo e imaxe: unidade 2.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Círculo de puntos de vista: unidade 3.
- Vexo-Penso-Pregúntome: unidade 4.
- 3, 2, 1, Ponte: unidade 5.
- Titulares: unidade 6.
- Principio, medio, final: unidade 7.

MARÍA É...

Presentación de carismas marianos relacionados coa temática da unidade.

- Unidade 2: Nai Inmaculada.
- Unidade 5: Nai da humanidade.
- Unidade 7: Raíña da Igrexa.

COMPETENCIAS

Os apartados «Algo + que...» ofrecen propostas para ler, mirar, escoitar, navegar ou investigar documentos

dixitais acerca dos diversos contidos que se traballan na unidade. Neles intégranse de forma directa ou transversal

as principais competencias.

DESTREZAS DE PENSAMENTO

Aparecen integradas ao longo das actividades.

Para clarificar ideas:

- Comparar e contrastar por medio de esquemas as propostas de fe.
- Comparar a idea do Mesías en distintos momentos e relixións.
- Clasificar e definir elementos das distintas relixións.
- Relacionar todo/parte.
- Secuenciar historicamente.
- Mapas mentais para completar ou analizar.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Para fomentar o pensamento crítico:

- Razoar por analogía, facendo comparacións con imaxes, textos etc.
- Deducir por medio de hipóteses, é dicir, participando activamente no pensamento dedutivo ou indutivo.

Para fomentar o pensamento creativo:

- Chuvia de ideas.
- Xerar novas ideas a partir de propostas analizadas.
- Elaborar metáforas que sirvan para comprender conceptos e fixalos.
- Resolver problemas por medio da toma de resolucións.

APRENDE A...

Técnicas de análises de elementos evanxélicos.

- Unidade 3: Analizar unha parábola.
- Unidade 6: Analizar un signo de Xesús.

APRENDIZAXE-SERVIZO:

Ao longo das unidades propóñense cuestións que levan o alumnado a reflexionar sobre o papel activo dos cristiáns na sociedade e anímanse a poñer en práctica as súas reflexións.

Como exemplos:

- Unidade 1: actividades 7 e 11.
- Unidade 2: actividade 3.
- Unidade 5: actividade 6.
- Unidade 6: actividade 6.
- Unidade 7: actividades 4, 8 e 9

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.9. Organización dos espazos e do tempo

- **TEMPO:** 1 hora semanal
- **ESPAZO**

Aula

Adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, traballo en grupo, traballo en parellas, elaboración de actividades manuais, visualización de vídeos etc.).

Espazos exteriores

Especialmente indicados para o traballo autónomo (bibliotecas, casa, salas de estudo...) ou para a aprendizaxe en grupo no caso de visitas a organizacións, parroquias, lugares sagrados etc.

IV.10. Materiais e Recursos Didácticos

- Libro do alumno *Relixión Católica* 4ESO.
- Libro Dixital Interactivo.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.
- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- Portfolio e e-portfolio.
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4.11. Atención á diversidade

O proxecto de Relixión Católica para a ESO incorpora actividades, recursos e propostas para atender a diversidade na aula, como os indicados deseguido:

- **ENFOQUE PREVENTIVO:** Por medio de materiais complementarios e indicacións, identifícanse os contidos que poden ofrecer maior dificultade de comprensión e danse orientacións para que o profesor/a xestione a diversidade na aula.

- **ADAPTACIÓN CURRICULAR** (no «Material complementario»):
  - (BÁSICA): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - (AMPLIACIÓN): fichas fotocopiáveis con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.

- **COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES:** contéplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias en aprendizaxes mediante a lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

- **PLANS INDIVIDUAIS** dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- **ACTIVIDADES MULTINIVEL:** posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, e aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitábase traballar en diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira, favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- **TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:** traballos que permiten a ampliación na temática. Están situados ao longo das unidades, pero destacan os previstos en paralelo aos «Testemuños».

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- **LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:** En cada unidade aparecen textos de fontes bíblicas e eclesiais que se poden traballar na aula ou individualmente.

Cada unha das unidades conta con numerosas propostas multimedia nos apartados «Algo + que...».

Resulta moi útil para facilitar a lectura e consulta autónoma o glosario final, no que se atopan definidos os termos fundamentais de cada unidade.

IV.12. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

IV.12.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre temas relixiosos e sociais.
- Lectura comprensiva de información propia da Igrexa ou doutras institucións nos seus textos orixinais ou adaptados.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos *on-line*.
- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
  - Lectura silenciosa para a autorregulación da comprensión.
  - Elaboración de síntese, esquemas, mapas conceptuais ou resumos para tomar conciencia da propia comprensión.

IV.12.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, actividades e traballos individuais, actividades en grupo etc.
- Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
- Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

IV.13. Estratexias para incorporar as TIC na aula

- **Libro Dixital Interactivo.** Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...
- **Actividades interactivas.** Propostas de selección múltiple, completión, orde etc., que contan coa posibilidade de autocorrección.
- **Ligazóns a Internet.** Colección de ligazóns a Internet que remiten a documentos visuais ou sonoros de alto interese.
- **Vídeos.** Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio a contidos do libro do alumno.
- **Animacións.** Favorecen unha maior comprensión dos contidos pola súa visualización.

IV.14. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais: actitude proactiva, para ir máis aló do xa establecido, e constancia

para alcanzar os obxectivos que un se propuxo. Relixión Católica de 4.º ESO conforma coas súas achegas un modo de vivir e ser no mundo, de forma que os valores, principios e actitudes que promove achegan ao alumnado unha forma cooperativa e crítica de convivir na sociedade.

En Relixión Católica de cuarto curso propóñense diversos proxectos para realizar en equipo, nos que o alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e de manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e de delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Destacan as actividades marcadas co enunciado «Traballo cooperativo», pero existen outras propostas nas que o alumnado debe tomar decisións relacionadas coa iniciativa emprendedora, como aquelas nas que se propón achegarse a institucións ou a persoas para buscar información de primeira man e levar a cabo iniciativas de acción social.

IV.15. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diócese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.
- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

IV.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados

ADECUACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA / RESULTADOS ACADÉMICOS / PROPOSTAS DE MELLORA

IV.16.1. Preparación da clase e dos materiais didácticos.

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase coas características do grupo.

IV.16.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinabilidade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

IV.16.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

4.16.4. Avaliación das aprendizaxes e información que deles se lles dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábel atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronselles a coñecer: aos alumnos e ás familias.

4.16.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

BACHARELATO

B1

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

I BACHARELATO, 131

ÍNDICE, 134

B1.0. Introducción, 136

B1.1. Obxectivos, 141

B1.2. Contidos, 142

B1.3. Criterios de avaliación, 142

B1.4. Estándares de aprendizaxe, 143

PRIMEIRO TRIMESTRE. RELACIÓNS CURRICULARES.

B1.5.1. Unidade 1: A dimensión relixiosa, 144

B1.5.1.1. Contidos, 144

B1.5.1.2. Criterios de avaliación, 144

B1.5.1.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 144

B1.5.1.4. Rúbrica de avaliación, 144

B1.5.1.5. Secuencias didácticas, 145

SEGUNDO TRIMESTRE. RELACIÓNS CURRICULARES

B1.5.2. Unidades 2: A persoa, un misterio, 147

B1.5.2.1. Contidos, 147

B1.5.2.2. Criterios de avaliación, 147

B1.5.2.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 147

B1.5.2.4. Rúbricas de avaliación, 147

B1.5.2.5. Secuencias didácticas, 149

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE. RELACIÓNS CURRICULARES.

B1.5.3. Unidade 3: Vivir como cristiáns, 150

B1.5.3.1. Contidos, 150

B1.5.3.2. Criterios de avaliación, 150

B1.5.3.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 150

B1.5.3.4. Rúbrica de avaliación, 150

B1.5.3.5. Secuencias didácticas, 151

B1.6. Instrumentos de avaliación, 153

B1.7. Criterios de promoción de Relixión Católica. I Bacharelato, 153

B1.8. Criterios de recuperación, 155

B1.9. Ensinos transversais, 156

B1.10. Metodoloxía, 157

B1.11. Organización dos espazos e do tempo, 159

B1.12. Materiais e recursos didácticos, 159

B1.13. Atención a diversidade, 160

B1.14. Estratexias para estimular o hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 160

B1.15. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 161

B1.16. Iniciativa emprendedora, 162

B1.17. Actividades complementarias i extraescolares, 162

B1.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados, 163

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B1.0. Introducción

A formación relixiosa e moral católica conta cunha longa tradición no sistema educativo español e, respondendo a razóns profundas da institución escolar e a dereitos humanos recoñecidos pola Constitución española, está garantida actualmente polo Acordo suscrito entre o Estado español e a Santa Sé sobre Ensino e Asuntos Culturais, asinado o 3 de xaneiro de 1979, no cal se establecenos principios que fan posible as garantías constitucionais.

A Lei Orgánica da Mellora da Calidade da Educación, ten en conta na Disposición Adicional Segunda o dereito dos pais á formación relixiosa e moral dos seus fillos, segundo as súas conviccións, establecendo que o ensino da relixión incluírase como área ou materia nos niveis educativos que corresponda.

Os Decretos de Ensinos Mínimos desenvolven dita Disposición Adicional 2a en canto á súa presenza curricular e condicións académicas aplicando a exclusiva competencia da Xerarquía eclesiástica para determinar o currículo propio do ensino relixioso católica no noso caso.

Neste marco, o ensino da relixión e moral católica preséntase como opción libre para os alumnos e obrigatoria para os centros.

O ensino relixioso contribúe á calidade da educación desde a proposta e desenvolvemento duns coñecementos, valores e actitudes que conforman o seu propio currículo. Faio desenvolvendo especialmente a capacidade transcendente do alumno, facilitándolle unha proposta de sentido último para a súa vida e iluminando o fundamento daqueles valores comúns que fan posible unha convivencia libre, pacífica e solidaria.

Non podería existir unha formación integral e, por tanto, unha educación de calidade, se non se desenvolvesen todas as capacidades inherentes ao ser humano, entre as cales se atopa constitutivamente a capacidade transcendente. Esta capacidade básica do individuo, adquire o seu auténtico cumprimento na procura do sentido último da vida.

Enraizada no máis profundo do ser, o alumno vai descubríndoa -tendo en conta os niveis de aprendizaxe propios de cada idade- nos símbolos e signos da súa contorna, no progreso e humanización do propio ser humano, na linguaxe narrativa da Biblia, nos modelos cristiáns de identificación e, particularmente, na persoa de Xesucristo e a súa presenza na comunidade cristiá.

O currículo do ensino da relixión católica é unha síntese básica e global da mensaxe cristiá, adecuada á idade do alumno, ás esixencias epistemolóxicas da materia, ás expresións culturais da contorna e ás demandas didácticas do sistema educativo. Xunto coas outras opcións da área de Relixión, enmárcase

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

nun contexto histórico e social, inclúe parte do gran acervo cultural e artístico que emana da fe católica e doutras confesións, e posibilita a análise comparada dos contidos e liñas básicas das grandes relixións vixentes.

O ensino relixioso católica como materia integrada no currículo do alumno contribúe tamén, de maneira importante, á maioría destas competencias ásicas. Con todo, esta contribución non obsta para que a área de relixión e moral católica concrete e especifique as súas propias competencias: a competencia cultural e histórica, a competencia humanizadora, a competencia ético-moral, a competencia epistemolóxica e a competencia de sentido transcendente.

O ensino relixioso católica como materia integrada no currículo do alumno contribúe tamén, de maneira importante, á maioría das competencias básicas do currículo. Con todo, esta contribución non obsta para que a área de relixión e moral católica concrete e especifique as súas propias competencias.

Contribución do ensino relixioso católica ás competencias básicas.

A relixión e moral católica achega á **competencia cultural e artística**, unha valoración crítica da cultura á luz do evanxeo, motivando ao mesmo tempo o aprecio da propia cultura e estímoo adecuada doutras tradicións culturais e relixiosas. A cultura e a historia europea occidental, e a propia historia e cultura española, non poden ser comprendidas e asumidas se se prescinde do feito relixioso presente sempre na historia cultural dos pobos.

Con relación á **competencia social e cívica**, o ensino relixioso católica achega a fundamentación e xerarquización dos valores e virtudes que contribúen a educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na corresponsabilidade, o exercicio da solidariedade, da liberdade, da xustiza e da caridade. Todo iso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo. Iso leva mellorar as relacións interpersoais baseadas en principios e valores que emanan da persoa de Cristo e axuda, en consecuencia, a afrontar as situacións de conflito mediante o diálogo, o perdón e a misericordia, valores xenuinamente cristiáns. No máis profundo do ser cristián xorde o gran valor da fraternidade universal. Por iso é polo que as mínimas esixencias éticas de convivencia, participación, respecto á diversidade sexan consecuencias da fe cristiá.

O ensino relixioso católica achega elementos básicos en canto ao logro da **competencia en comunicación lingüística** pois se serve da linguaxe académica, das linguaxes que conforman a cultura que se transmite na área de relixión, así como das linguaxes do propio ensino relixioso. O diálogo da fe

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

coa cultura contribúe á competencia en comunicación lingüística, na medida en que esixe exercitarse en escóitaa da palabra de Deus, nos diversos modos de comunicación que a acción de Deus sobre o home utilizou. A súa revelación é rica en distintas linguaxes. Así, a linguaxe bíblica e a súa riqueza de expresión e simboloxía, a linguaxe doutrinal e a súa precisión conceptual, analítica e argumental, a linguaxe litúrxica e a súa proximidade á linguaxe dos símbolo do pobo cristián, a linguaxe, en fin, testemuñal que fai posible a transmisión vital do coñecido.

A competencia para a **autonomía e iniciativa persoal** non poderá realizarse no alumno se non comeza xa a adestrarse no coñecemento de si mesmo, no seu ser máis profundo, nas súas potencialidades, na súa dignidade e no seu sentido. A formación relixiosa católica achega á devandita competencia unha cosmovisión que dá sentido á vida e, por tanto, ao sentido da cultura e da identidade mesma da persoa humana. Unha cosmovisión que fai posible a formación integral do alumno fronte a visións parciais e determinantes da liberdade propia.

En síntese, o ensino relixioso católica non se reduce a un ensino de valores; diríxese á persoa concreta nas súas raíces, nas súas posibilidades humanas e, sobre todo, diríxese ao ser humano na súa finalidade transcendente. Todo iso leva o ofrecemento do Evanxeo de salvación de Xesucristo, para que, unha vez coñecido, xurda a humanidade nova feita de homes novos conforme ao desingnio de Deus.

O ensino relixioso contribúe positivamente ao desenvolvemento da competencia de aprender a aprender no estudo e reflexión da Mensaxe cristiá facilitando o impulso do traballo en equipo polo seu intrínseco sentido comunitario, propoñendo non só unha proposta consensuada de valores e actitudes, senón un marco de referencia aceptado voluntariamente segundo as súas conviccións, que ha de ser crisol na procurada verdade e do ben.

As competencias específicas na área de relixión e moral católica.

O ensino relixioso católica estrutúrase a partir de catro dimensións que fundamentan as competencias específicas do ensino relixioso católica: A dimensión cultural e histórica, a dimensión humanizadora, a dimensión ético-moral e a dimensión epistemolóxica. Estas dimensións achegan, á súa vez, elementos con referencia ás competencias básicas, xa analizadas, e orientan e clarifican as competencias e capacidades específicas da área de relixión católica.

A dimensión cultural e histórica está presente no ensino relixioso, dado que o patrimonio cultural, histórico e antropolóxico-axiolóxico que gran parte das sociedades reciben do pasado está vertebrado por contidos relixiosos. Neste sentido, a Relixión católica ha dado os seus froitos na arte, nos sistemas de

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

significación moral, na creación popular e na acción social.

O alumno non só vai coñecer, senón que poderá comprender e asumir os valores que leva o coñecemento do feito relixioso na súa expresión artística, cultural e estética, teolóxica e vivencial.

A dimensión ético-moral explicita as esixencias morais que leva a mensaxe cristiá. Na relixión católica ofrécese unha determinada maneira de ver a vida, en cuxa base se atopa un concepto de home, un núcleo referencial de ideas e crenzas, e a proposta dunha escala de principios e valores. O ensino relixioso católica expón, fundamenta e jerarquiza os valores e virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na responsabilidade, o exercicio da solidariedade e da caridade. Todo eso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo.

Con iso estamos a fundamentar un dos valores básicos, a súa dignidade como ser humano, como fillo de Deus. O sistema educativo non pode ter como obxectivo reproducir sen máis o modelo de sociedade existente. Haberá de dispoñer aos seus alumnos para que poidan abordar críticamente esa sociedade e intervir nela para cambiala ou modificala.

Para iso, **a dimensión humanizadora** no ensino relixioso católica faculta ao alumno para dar resposta aos seus interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores.

A cosmovisión cristiá xera e fundamenta os valores e orienta o sentido último da vida e da identidade mesma da persoa humana. É finalidade da escola que os alumnos logren o seu desenvolvemento persoal; o que non é posible sen unha conveniente fundamentación e orientación cara a un significado último e global da existencia.

O alumno necesita, xa nestas idades, especialmente motivacións para amar, para construír a personalidade máis humana, para ilusionarse en proxectos de vida altruísta e desinteresada. O testemuño de homes e mulleres santos en toda a historia constitúe un referente continuo para a autoasimilación dos valores máisxenuinamente cristiáns.

É importante no proceso da formación integral a orientación cara a un significado último e total da existencia humana facilitan o desenvolvemento da súa identidade persoal, finalidade fundamental do que facer escolar.

A dimensión epistemolóxica preséntase no ámbito escolar, na súa estrutura disciplinar, co carácter científico co que se abordan as ciencias da relixión e a teoloxía. Os seus contidos son saberes cunha fundamentación e unha metodoloxía científica propia, implantados con rigor e tradición na nosa

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

contorna cultural. O seu estatuto epistemolóxico orixinal entra no ámbito educativo en confrontación e diálogo con aqueles outros tipos de saberes e racionalidade que operan na escola.

A síntese teolóxica irá desenvolvéndose e aplicándose en cada unha das etapas e cursos con referencia a cada un dos núcleos temáticos que conforman a síntese teolóxica: O fenómeno relixioso, a cultura e a historia da relixión, a Biblia, Divos Pai, Xesucristo, O Espírito Santo, a Igrexa, os sacramentos, a liturxia, a vida cristiá, a moral e os valores, a Virxe María, a escatología.

Conforme ás competencias establecidas no citado Acordo internacional e recoñecidas na Disposición Adicional Segunda da Lei Orgánica de Mellora da Calidade da Educación, corresponde á Conferencia Episcopal Española fixar o currículo da área de Relixión e Moral Católica.

B1.1. Obxectivos

A aprendizaxe desta materia ha de contribuír a que os/as alumnos/as desenvolvan as seguintes capacidades:

1. Incorporar o saber da fe no conxunto dos demais saberes, dado o carácter científico do ensino da relixión.
2. Recoñecer a importancia e universalidade do fenómeno relixioso nas diferentes culturas, en particular do cristianismo.
3. Asimilar, desenvolver e cultivar a dimensión relixiosa do home como ser aberto á transcendencia.
4. Sintetizar os contidos fundamentais da mensaxe cristiá desde as ontes bíblicas e doctrinales da Igrexa.
5. Descubrir o sentido da dignidade do ser humano, partindo da súa creación, o valor da súa vida e a súa transcendencia.
6. Analizar a relación da fe coa cultura actual, valorando a súa achega mutua.
7. Coñecer os elementos básicos da Doutrina Social da Igrexa católica, para interpretar á súa luz a realidade socio-económica do mundo.
8. Recoñecer os contidos éticos da mensaxe cristiá e sabelos aplicar na construción da sociedade.
9. Analizar os valores do cristianismo, contrastándoos cos valores dos humanismos do noso tempo.
10. Adquirir unha actitude de respecto e valoración cara ás persoas de diversa cultura e ideoloxía, a fin deconstruír mediante o diálogo unha convivencia en paz e concordia.
11. Descubrir o significado profundo da actividade humana, como manifestación da propia dignidade, aplicando os criterios cristiáns á actividade laboral.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

12. Coñecer os servizos que a Igrexa achega ao mundo contemporáneo e o seu sentido.
13. Espertar o sentido crítico ante os medios de comunicación e aplicarlles os criterios e xuízos de valor evangélicos.
14. Conseguir progresivamente unha síntese coherente e vital da mensaxe cristiá que lles sirva para dialogar con outras confesións relixiosas e a cultura contemporánea.

PRIMEIRO CURSO DE BACHARELATO

B1.2. Contidos

1. Información sobre a dimensión relixiosa do home e as súas distintas expresións.
2. O misterio da persoa humana. Limitacións e capacidades.
3. Resposta ao pensamento e cultura actual.
4. Cristo cruce e fin da historia.
5. A expresión da experiencia de Deus nas distintas linguaxes de hoxe..
6. A problemática entre a fe e a liberdade. O proxecto de Deus sobre o home. A liberdade e a responsabilidade.
7. A personalidade do home novo, fillo de Deus. O home novo, que nace do amor de Deus, coopera e intégrase no Reino de Deus
8. As consecuencias sobre Xesucristo, Deus e home, polo seu misterio pascual realiza o proxecto divino de salvación.
9. A resposta do home á oferta salvadora de Deus. O seguimento de Xesucristo. A fe e o amor.
10. A presenza do Reino de Deus, presente e que chegará á súa plenitude. Fundamentación humana e evangélica da construción da paz, e da civilización do amor.

B1.3. Criterios de avaliación

1. Desenvolver as capacidades espirituais que axuden ao alumno para abrirse ao sentido de Deus e aos valores do espírito, ao gusto polo belo e o bo, á superación de toda forma de intolerancia e fanatismo, en conformidade co Evanxeo e en solidariedade cos máis pobres.
2. Coñecer e asumir a cosmovisión cristina na que se percibe ao home consciente da súa responsabilidade ao servizo do mundo, das persoas e de Deus.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3. Recoñecer que ninguén pode fuxir do interrogante: Que é o home? Cal é o sentido da dor, do mal, da morte. O home deuse moitas respostas desde a mesma exaltación ata a desesperación. A estes interrogantes só Deus pode dar resposta certa.
4. Coñecer que o home foi creado a imaxe de Deus con capacidade para coñecer e amar ao seu Creador. O home participa da luz da intelixencia divina. Esta intelixencia perfecciónase e debe perfeccionarse por medio da sabedoría. Pola fe, o home ofrece a homenaxe total do seu entendemento asentindo libremente ao que Deus revela.
5. Saber que Deus quixo deixar ao home en mans da súa propia decisión para que así busque espontaneamente ao seu Creador e adheríndose libremente a este, alcance a plena perfección.
6. Recoñecer e razoar sobre a verdadeira liberdade fronte á pseudo liberdade ou libertinaxe. So pretexto de liberdade non se pode menosprezar a debida obediencia.
7. O home sente como impotente para dominar con eficacia por si só os ataques do mal ata chegar a sentirse como privado da súa liberdade. Pola revelación o crente sabe que o home creado por Deus na xustiza xadesde o principio abusou da súa liberdade levantándose contra Deus. O pecado no fondo impide ao home lograr a súa propia plenitude.
8. Saber que o misterio do home só se esclarece no misterio do Verbo Encarnado. Todas as aspiracións humanas atopan en Cristo a súa fonte e coroa.
9. Valorar que Jesús entregouse por amor aos homes ata a morte. Pero resucitou ao terceiro día. O Espírito de Cristo resucitado actúa nos corazóns dos homes dándolles a posibilidade de chegar á plenitude humana, vivindo na liberdade dos fillos de Deus.
10. Descubrir o fondo significado cristián da tolerancia, a participación, a responsabilidade e solidariedade, aplicándoos a situacións sociais habituais: traballo, lecer, xogo, familia, amigos...
11. Saber ler a realidade cristiá que está presente no patrimonio cultural da humanidade e dos pobos de España e sabela expresar coas distintas linguaxes.

B1.4. Estándares de aprendizaxe

1. Razona e valora a orientación da vida do home, o sentido da súa vida e a resposta que dá a fe católica.
2. Sabe describir un acontecemento e/ou un problema social relevante, obtendo información sobre el a partir dos medios de comunicación social, e valoralo á luz dos criterios morais cristiáns.
3. Sabe explicar o sentido relixioso dalgunhas manifestacións artísticas e culturais.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4. Recoñece o home participa da luz da intelixencia divina.
5. Sabe analizar e relacionar a situación do home actual e a súa cultura cunha visión cristiá do mundo.
6. Recoñece que o pecado no fondo impide ao home lograr a súa propia plenitude.
7. Sabe distinguir con claridade os valores que xorden do cristianismo e os contravalores presentes na sociedade.
8. Razona o concepto claro de cultura e a súa conexión coa educación e os medios de comunicación social, distinguindo entre o saber estatístico e o saber científico.
9. Coñece e asume os valores cristiáns da tolerancia, a participación, a responsabilidade e solidariedade.
10. Valora as testemuñas e santos e doutores que deron a súa vida pola súa fe en Deus e o servizo cultural, social e relixioso na vida da Igrexa.

PRIMEIRO TRIMESTRE. RELACIÓNS CURRICULARES

B1.5.1. Unidade 1: A dimensión relixiosa

B1.5.1. Contidos

- O home é un ser relixioso que lle busca un sentido á vida a través de preguntas e respostas universais.
- Dimensión persoal da experiencia relixiosa.
- Expresións históricas do sentido relixioso.
- Formas de coñecemento ao longo da historia coas que o ser humano descobre a realidade e a verdade.
- Introducción ao percorrido histórico das relacións entre a ciencia e a fe.

B1.5.1.2. Criterios de avaliación

1. Recoñecer e respectar a necesidade de sentido no home.
2. Comparar manifestacións históricas que permitan desvelar desde sempre o sentido relixioso do ser humano.
3. Coñecer e distinguir os diferentes métodos utilizados pola persoa para descubrir a verdade.

B1.5.1.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

1.1. Reflexiona sobre acontecementos mostrados nos medios de comunicación e emite xuízos de valor sobre a necesidade de sentido. (CCL) (CSIEE) (CCEC)

2.1. Identifica e diferencia a diversidade de respostas salvíficas que mostran as relixións. (CCL) (CAA) (CCEC)

3.1. Identifica, a través de fontes, os distintos métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia(CAA) e na técnica. Distingue que aspectos da realidade permiten coñecer cada método. (CCL) (CD) (CMCT) (CSC) (CCEC)

B1.5.1.4. Rúbrica de avaliación

Indicadores / Niveis de desempeño (1. Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente)

Realiza unha reflexión sobre acontecementos e emite xuízos de valor sobre a necesidade de sentido.

1. Ten dificultades para revisar reflexivamente os acontecementos e é incapaz de emitir xuízos coherentes.

2. Recoñece os acontecementos, pero non é capaz de emitir os seus propios xuízos de valor, aínda que é posible que entenda e/ou asuma os doutras persoas.

3. Recoñece os acontecementos e reflexiona sobre eles, pero emite xuízos incompletos sobre a necesidade de sentido.

4. Reflexiona con coherencia sobre os acontecementos presentados e emite xuízos completos e motivados sobre a necesidade de sentido.

Identifica e diferencia a diversidade de respostas salvíficas que mostran as relixións máis estendidas.

1. Comprende que existen diversas relixións, pero cústalle entender en que consisten as súas respostas salvíficas.

2. Identifica distintas relixións e diversas respostas salvíficas, pero ten dificultades para diferencialas entre si.

3. É capaz de identificar e diferenciar as principais relixións e as súas respostas salvíficas, pero non entende estas respostas en profundidade.

4. Diferencia perfectamente as distintas respostas salvíficas propostas, identifícaaas coas distintas relixións e é capaz de expresar claramente cada unha delas.

Identifica, a través das fontes, os diferentes métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia e na técnica, e distingue que aspectos da realidade permiten coñecer cada método.

1. Pode entender que existen distintos modos de coñecer a verdade, pero non distingue que aspectos permiten coñecer cada un.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

2. Entende que existen distintos métodos de coñecer a verdade e distingue superficialmente os aspectos que se poden aprender con cada método, pero non distingue claramente os límites entre eles.
3. Pode identificar os métodos de coñecemento da verdade e relacionalos cos aspectos que cada un deles permite coñecer, pero faino superficialmente, sen profundar nas súas implicacións.
4. Identifica correctamente os métodos de coñecemento e as respostas de cada un deles e realiza unha distinción clara e baseada na reflexión e no contraste de datos.

B!5.1.5. Secuencias didácticas / Actividades de aprendizaxe e recursos (Fase / Finalidade / Descrición da actividade / Recursos)

FASE INICIAL

Finalidade

Contextualización:

- Obter información acerca das distintas relixións do mundo.
- Revisar distintas manifestacións do feito relixioso na arte audiovisual.

(Recursos: Ligazóns iniciais propostas. Recomendación da lectura dun dicionario de relixións).

Exploración de ideas previas

- Responder preguntas sobre unha imaxe dada, na que se presenta un exemplo da universalidade da dimensión relixiosa do ser humano.

(1. Recursos: «Responde», na segunda páxina da unidade).

Motivación inicial:

- Coñecer testemuños de persoas que mostran que a dimensión relixiosa está presente en calquera ámbito da vida humana e reflexionar sobre eles. Seguir investigando acerca das achegas destas e doutras persoas.

(2. Recursos:«Testemuños»: introdución, textos, preguntas asociadas e ligazóns asociadas.

DESENVOLVEMENTO

Introdución de novos contidos

- Realizar actividades de investigación e reflexión acerca das diversas manifestacións que recollen a inquietude universal das persoas.
- Reflexionar, relacionar coñecementos e identificar as dimensións da experiencia relixiosa.
- Recoñecer a importancia das relixións e o seu lugar no mundo, achegándose aos elementos que as identifican ante a sociedade.

(3. Recursos: Mostras literarias da espiritualidade universal, nos textos das marxes do libro do alumno, e actividades asociadas. Apartado «Arte e Cultura». Textos de «Entre áreas» e traballo interdisciplinario con Literatura).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Estruturação dos coñecementos

- Identificar as preguntas universais e a súa incidencia na persoa.
- Centrarse na súa experiencia persoal achegándose do particular ao xeral, á procura do sentido da vida.
- Entender que as preguntas universais se manifestan de distintos modos na cultura e na arte.
- Realizar unha primeira aproximación ás respostas de sentido que ofrecen a filosofía, a ciencia e a relixión.
- Revisar as expresións da experiencia relixiosa que nos brindan as distintas relixións e coñecer a importancia dos espazos, dos símbolos e dos tempos.

(4. Recursos: Actividade 7. Actividades 9, 13, 15, 25 e 33. Actividades 8, 11, 13 e 14. Cara ao interior: «O poder do xesto». Actividades 22, 23, 25 e 29).

SÍNTESE

- Aplicación do coñecemento. Reflexionar en grupo sobre os distintos modos de responder as preguntas universais.
- Revisar os contidos vistos na unidade de maneira que conformen un todo coherente que axude a entender o seu sentido.

(Recursos: Dinámica de grupo: «A torre de Babel». Elaboración do mapa conceptual proposto).

SEGUNDO TRIMESTRE. RELACIONES CURRICULARES.

B1.5.2. Unidad 2: A persoa, un misterio

B1.5.2.1. Contidos

- O misterio da persoa humana. Fundamento da súa dignidade.
- O home, ser relixioso que lle busca un sentido á vida. Expresións históricas do sentido relixioso.
- Diversas posturas ante o feito relixioso na sociedade actual.

B1.5.2.2. Criterios de avaliacións

1. Dar razón da raíz divina da dignidade humana.
2. Comparar manifestacións históricas que permitan desvelar desde sempre o sentido relixioso do ser humano.

B1.5.2.3. Estándares de aprendizaxe avaliábeis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

1.1. Descubre, a partir dun visionado que mostre a inxustiza, a incapacidade da lei para fundamentar a dignidade humana. (CD) (CAA) (CSC)

1.2. Compara leis con textos eclesiásticos que vinculan a dignidade do ser humano coa súa condición de creación. (CCL) (CAA) (CSC)

1.3. Investiga, obtén datos estatísticos e analiza, sacando conclusións, comportamentos dos mozos que defenden ou atentan contra a dignidade do ser humano. (CCL) (CD) (CAA) (CSC) (CCEC) (CMCT)

2.1. Identifica e diferencia a diversidade das respostas salvíficas que mostran as relixións. (CCL) (CAA) (CCEC)

2.2. Comprende e define con palabras persoais o significado de *ben común, destino universal dos bens e subsidiariedade*. Aplica a situacións concretas devanditos principios, xustificando o pensamento social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CSIEE) (CCEC)

B1.5.2.4. Rúbricas de avaliación / Niveis de desempeño

Revisa exemplos de inxustiza e extrae deles a idea de que a lei humana é insuficiente para fundamentar a dignidade do individuo.

1. Resúltalle indiferente ou difícil de discernir a idea da inxustiza e non pode entender a relación entre a lei e a dignidade humana.

2. Pode identificar a inxustiza na maioría dos casos e percibe unha relación entre lei e dignidade, sen profundar nas súas carencias.

3. Identifica a inxustiza en todos os casos e albisca a falta de capacidade da lei para fundamentar a dignidade humana.

4. Identifica nos exemplos todos os casos de inxustiza e comprende a incapacidade das leis humanas para fundamentar a dignidade das persoas.

Compara a lei con textos eclesiásticos que relacionan a dignidade humana coa súa condición de ser creado por Deus.

1. Ten dificultades para realizar unha comparación entre os textos eclesiásticos e os exemplos legais e non ve a relación entre a condición da creación e a dignidade humana.

2. Pode comparar os textos xurídicos e os eclesiásticos, pero non establece claramente a condición de dignidade en relación coa de creación.

3. Compara os textos eclesiásticos e os xurídicos e deduce que a dignidade humana está vinculada coa súa condición de creación divina.

4. Tras a comparación de textos, é capaz de fundamentar claramente a idea de que a dignidade humana vén dada pola súa condición de creación e sabe expresalo de forma clara.

Pode identificar e distinguir entre si as respostas salvíficas das diferentes relixións.

1. Ten dificultades para realizar unha comparación entre os textos eclesiásticos e os exemplos legais e non ve a relación entre a condición da creación e a dignidade humana.

2. Identifica as respostas salvíficas de cada relixión, pero non avanza na súa distinción.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

3. Establece con corrección as diferenzas existentes entre as respostas salvíficas das relixións, pero sen achegar unha reflexión.

4. Identifica e distingue correctamente as diferentes respostas salvíficas e pode realizar unha reflexión persoal profunda sobre iso.

Identifica de forma comprensiva o ben común, o destino universal dos bens e a subsidiariedade. Pode definilos persoalmente e aplicalos a situacións concretas, nas que xustifica o pensamento social da Igrexa.

1. Identifica vagamente as ideas de ben común, destino universal dos bens e subsidiariedade, pero é incapaz de definilos ou relacionalos coa Doutrina Social da Igrexa.

2. Pode identificar claramente o ben común, o destino universal dos bens e a subsidiariedade, pero cústalle definilos e/ou asocialos coa Doutrina Social da Igrexa.

3. Entende as ideas de ben común, destino universal dos bens e subsidiariedade, defíneos de forma simple e relaciónaos no seu conxunto coa Doutrina Social da Igrexa.

4. Comprende e transmite por medio das súas definicións persoais os conceptos de ben común, destino universal dos bens e subsidiariedade, identifícaos claramente con exemplos e relaciónaos con achegas da Doutrina Social da Igrexa.

B1.5.2.5. Secuencias didácticas / Actividades de aprendizaxe e recursos (Fase / Finalidade / Descrición da actividade / Recursos)

FASE INICIAL

Finalidade

a) Contextualización:

- Observar unha fotografía e responder preguntas suxestivas que están relacionadas con ela e co tema da unidade.

(1. «Responde», na segunda páxina da unidade.).

b) Exploración de ideas previas

- Valorar testemuños de músicos que comparten as súas vivencias de fe por medio da súa arte. Reflexionar acerca do contido relixioso das cancións e elaborar unha presentación multimedia sobre outras manifestacións artísticas similares.

(2. «Testemuños»: ligazóns e actividades 4 e 5).

c) Motivación inicial:

- Visualizar a película *Intocable*. Debater sobre a visión das relacións humanas que ofrece a película.
- Ampliar a reflexión, de forma individual, tras a lectura de textos introdutorios á antropoloxía.

(7. Ligazón para ver a película e recomendacións de lectura na segunda páxina da unidade).

DESENVOLVEMENTO

a) Introducción de novos contidos

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Revisar por medio de explicacións amplias, apoiadas por textos de diversos autores, a visión do ser humano que ten a nosa sociedade, as distintas relixións e as alternativas non-relixiosas para, finalmente, chegar a unha opinión propia.

(4. Texto de Rodin e actividades 20, 21, 22 e 23. 5. Texto de Nietzsche e actividade 18. 16. Actividade 17. 7. Textos da páxina 40 e actividade 15. 8. Textos bíblicos das páxinas 35, 36 e 37 e actividades 9 e 10. 9. Actividades 6 e 7).

b) Estruturação dos coñecementos

- Realizar unha reflexión sobre a condición do ser humano, desde o exterior ao interior, respondendo preguntas transcendentales sobre a dignidade humana nese camiño do exterior ao interior.

(Recursos: 10. «Cara ao interior» e actividades asociadas. 11. «Arte e Cultura» e actividades asociadas.).

SÍNTESI

Aplicación do coñecemento

- Entender de forma comprensiva o ben común, comprendendo que a vida en sociedade pasa pola dignificación de si mesmo e das demais persoas.
- Revisar exemplos de inxustiza para poder comprender que a dignidade está máis aló da xustiza.

(Recursos: 12. «Entre áreas»: traballo interdisciplinario con Economía. 13. Actividades finais da páxina 47).

TERCEIRO TRIMESTRE. RELACIONES CURRICULARES.

B1.5.3. Unidade 3: Vivir como cristiáns

B1.5.3.1. Contidos

- O misterio da persoa humana, fundamento da súa dignidade.
- Introducción aos principios fundamentais da Doutrina Social da Igrexa.

B1.5.3.2. Criterios de avaliación

- Dar razón da raíz divina da dignidade humana.
- Identificar a dignidade humana como clave para unha convivencia xusta entre os homes, diferenciándoa dos recoñecementos que o Estado realiza a través das leis.

B1.5.3.3. Estándares de aprendizaxe avaliábeis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

1.1. Descubre, a partir dun visionado que mostre a inxustiza, a incapacidade da lei para fundamentar a dignidade humana. Compara leis con textos eclesiásticos que vinculan a dignidade humana coa súa condición de creación. (CCL) (CD) (CAA) (CSC)

1.2. Aprende, acepta e respecta que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade humana. (CAA) (CSC) (CCEC)

2.1. Elabora unha definición persoal dos termos *legal, ético e moral*. Explica publicamente as diferenzas entre os termos con axuda de medios audiovisuais. (CCL) (CD) (CSC)

2.2. Comprende e define con palabras persoais o significado de *ben común, destino universal dos bens e subsidiariedade*. Aplica a situacións concretas estes principios, xustificando o pensamento social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

2.3. Investiga, obtén datos estatísticos e analiza, sacando conclusións, comportamentos dos mozos que defenden ou atentan contra a dignidade do ser humano. (CCL) (CD) (CAA) (CSC) (CCEC) (CMCT)

5.3.4. Rúbrica de avaliación. Indicadores / Niveis de desempeño.

Revisa exemplos de inxustiza e extrae deles a idea de que a lei humana é insuficiente para fundamentar a dignidade do individuo.

1. Resúltalle indiferente ou difícil de discernir a idea da inxustiza e non pode entender a relación entre a lei e a dignidade humana.

2. Pode identificar a inxustiza na maioría dos casos e percibe unha relación entre lei e dignidade, sen profundar nas súas carencias.

3. Identifica a inxustiza en todos os casos e albisca a falta de capacidade da lei para fundamentar a dignidade humana.

4. Identifica nos exemplos todos os casos de inxustiza e comprende a incapacidade das leis humanas para fundamentar a dignidade das persoas.

Define de forma persoal os conceptos *legal, ético e moral*. Realiza unha presentación, apoiada en medios audiovisuais, sobre as diferenzas entre eles.

1. Pode chegar a presentar unha definición, pero esta é xenérica e pouco elaborada, e non realiza unha diferenciación entre os termos.

2. Presenta as definicións segundo o seu criterio persoal, pero de forma incompleta ou pouco fundamentada; a presentación é simple.

3. Realiza a definición dos tres termos baseándose en criterios persoais e expón de forma ordenada e clara.

4. Consegue unha definición completa, que parte da súa opinión persoal, e preséntaa claramente e de forma que queden patentes o seu esforzo e a súa creatividade.

Descubre e acepta con respecto que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade do ser humano.

1. Ten dificultades para relacionar a ética coa dignidade humana.

2. Pode relacionar a ética coa dignidade humana, pero de forma primaria.

3. Relaciona e acepta respectuosamente o vínculo entre a ética e a aceptación da dignidade humana e pode comunicalo de forma sinxela.

4. Asume na súa vida e mediante exemplos alleos a relación directa entre o criterio ético e a aceptación da dignidade do ser humano; transmíteo con corrección e comunícao de forma clara.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Identifica de forma comprensiva o *ben común*, o *destino universal dos bens* e a *subsidiariedade*. Pode definilos persoalmente e aplicalos a situacións concretas, nas que xustifica o pensamento social da Igrexa.

1. Identifica vagamente as ideas de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*, pero é incapaz de definilos ou de relacionalos coa Doutrina Social da Igrexa.

2. Pode identificar claramente o *ben común*, o *destino universal dos bens* e a *subsidiariedade*, pero cústalle definilos e/ou asocialos coa Doutrina Social da Igrexa.

3. Pode identificar claramente o *ben común*, o *destino universal dos bens* e a *subsidiariedade*, pero cústalle definilos e/ou asocialos coa Doutrina Social da Igrexa.

4. Comprende e transmite por medio das súas definicións persoais os conceptos de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*, identifícaos claramente con exemplos e relaciónaos con achegas da Doutrina Social da Igrexa.

B1.5.3.5. Secuencias didácticas / Actividades de aprendizaxe e recursos (Fase / Finalidade / Descrición da actividade / Recursos)

FASE INICIAL

Finalidade

a) Contextualización:

- Visionar unha película na que se presentan distintas situacións éticas que se deben identificar.

(4. Recomendacións de cine na segunda páxina: *Gran Torino*).

b) Exploración de ideas previas

- Revisar a análise dos valores contidos en distintas películas recomendadas e realizar as súas propias análises.

(5. Recomendacións web, segunda páxina: «Cine e valores»).

c) Motivación inicial:

- Expoñer unha situación de inxustiza social e observar a resposta da Igrexa ante ela.
- Ler e contrastar testemuños de diversos laicos pertencentes á Igrexa e informarse da súa acción transformadora na sociedade desde os valores de Xesucristo.

(6. «Responde», na segunda páxina da unidade. 7. «Testemuños» e actividades asociadas).

DESENVOLVEMENTO

a) Introducción de novos contidos

- Ler e comparar textos bíblicos e eclesiásticos nos que se fundamenta a ética cristiá.
- Ler e comparar textos que expresen outras posturas éticas.
- Contar con elementos para poder chegar a elaborar unha definición persoal de *ética*, *legal* e *moral*.

(Recursos: 8. Actividades 4, 5, 7 e 8. 9. Textos da páxina 80 e actividade 16. 10. Actividades 18, 22 e 23).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

b) Estruturação dos coñecementos

- Recoñecer a inxustiza e comprender a resposta da sociedade civil e a da Igrexa.
- Entender os conceptos de *ben colectivo*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade* para relacionalos co sentido da xustiza, baseándose no recoñecemento da dignidade humana.

(Recursos: 11. Ligazón co informe do *Observatorio da Realidade Social* e actividade 12. 12. Texto da *Evangelii Gaudium*, do Papa Francisco, na páxina 77, e actividade 13. 13. «Entre áreas»: traballo interdisciplinario con Filosofía).

SÍNTESE

Aplicación do coñecemento

- Volver sobre os contidos traballados, recollendo os valores da ética cristiá.
- Realizar unha investigación acerca da forma de enfrontarse a un problema de conciencia e reflexionar en grupo sobre iso, expoñéndoo nunha presentación.
- Reflexionar e interiorizar acerca do amor compasivo cara aos demais.

(Recursos: 14-15. Actividades finais da páxina 87. 16. Rutina: «Problema - Reto -Desafío». 17. Cara ao interior: «A luz da compaixón»).

B1.6. Instrumentos de avaliación

B1.6.1. Escritos:

- Tarefas escritas correspondentes ás actividades diarias.
- Propostas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións enmarcadas nos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».
- Test de cada tema

B1.6.2. Oraís:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das Rutinas de pensamento.

B1.6.3. Observación directa e sistemática:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.

B1.7. Criterios de promoción de Relixión Católica de Primeiro curso

B1.7.1. Estándares de aprendizaxe avaliáveis imprescindibles

Unidade 1

2.1. Identifica e diferencia a diversidade de respostas salvíficas que mostran as relixións. (CCL) (CAA) (CCEC)

3.1. Identifica, a través de fontes, os distintos métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia(CAA) e na técnica. Distingue que aspectos da realidade permiten coñecer cada método. (CCL) (CD) (CMCT) (CSC) (CCEC)

Unidade 2

1.1. Descubre, a partir dun visionado que mostre a inxustiza, a incapacidade da lei para fundamentar a dignidade humana. (CD) (CAA) (CSC)

1.2. Compara leis con textos eclesiásticos que vinculan a dignidade do ser humano coa súa condición de creación. (CCL) (CAA) (CSC)

1.3. Investiga, obtén datos estatísticos e analiza, sacando conclusións, comportamentos dos mozos que defenden ou atentan contra a dignidade do ser humano. (CCL) (CD) (CAA) (CSC) (CCEC) (CMCT)

2.1. Identifica e diferencia a diversidade das respostas salvíficas que mostran as relixións. (CCL) (CAA) (CCEC)

Unidade3

1.2. Aprende, acepta e respecta que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade humana. (CAA) (CSC) (CCEC)

2.1. Elabora unha definición persoal dos termos *legal*, *ético* e *moral*. Explica publicamente as diferenzas entre os termos con axuda de medios audiovisuais. (CCL) (CD) (CSC)

2.2. Comprende e define con palabras persoais o significado de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*. Aplica a situacións concretas estes principios, xustificando o pensamento social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

B1.7.2. Criterios xerais

B1.7.2.1. Traballo autónomo (na aula e outros espazos):

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo na clase e na casa.
- Creatividade.

B1.7.2.2 Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.
- Coherencia e adecuación.

B1.7.2.3. Actividades TIC

- Uso adecuado e guiado do ordenador e algunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.
- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese e motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

B1.7.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento en clase.
- Interese e esforzo.

B1.7.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal.

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

B1.7.2.6. Arquivo de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no arquivo.

B1.8. Criterios de recuperación

B1.8.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, propórase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorárase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

B1.8.2. Recuperación do curso

- Valorárase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

B1.8.3. Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

B1.9. Ensino transversais

Na Bacharelato elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non-discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais. A ensinanza transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e valores que sustente a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

De entre estas ensinanzas transversais, Relixión Católica PRIMEIRO DE BACHARELATO traballa especialmente:

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Educación moral e cívica:

- Valoración das distintas modalidades de afectividade e respecto pola necesidade de sentirse amado que ten cada ser humano.
- Disposición a formarse unha conciencia moral.
- Disposición a recoñecer as actitudes que favorecen o encontro persoal cos demais.
- Recoñecemento dos valores cristiáns e da súa capacidade para influír na cultura actual.

Educación para a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres:

- Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que anima aos cambios nas persoas coas que se atopa.
- Recoñecemento da universalidade da mensaxe cristiá.
- Valoración da figura de María, dotándoa de entidade propia dentro da mensaxe cristiá.

Educación do consumidor:

- Valoración das iniciativas solidarias e disposición a participar nelas.
- Toma de conciencia da forma de vida baseada na pobreza evanxélica pola que optaron moitos cristiáns e cristiás, relativizando a posesión de moitos bens superfluos.
- Mostra de interese polo servizo aos demais como parte da nosa misión no mundo.

Educación para a paz:

- Valoración dos aspectos positivos que achegan todas as respostas relixiosas ás preguntas que se formulan as persoas.
- Coñecemento e comprensión das alternativas que ofrecen outras culturas.
- Integración da Civilización do Amor na vida diaria.

Educación para a saúde:

- Adquisición dun concepto integral de saúde, entendendo como parte dela a saúde afectiva.

Educación para a resolución pacífica de conflitos:

- Valoración da confianza mutua, da liberdade e do respecto para a consecución dunha convivencia pacífica.
- Aceptación da mensaxe evanxélica que convida a tratar o próximo como a un mesmo.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B1.10. Metodoloxía

B1.10.1. A pedagogía de Deus

A expresión pedagogía de Deus? refírese de maneira específica á forma de proceder de Deus para coas criaturas, o seu estilo educativo. Ten unhas características propias e irrenunciáveis, que permanecen ao longo da historia; non é un método, ou un conxunto de normas e actividades, senón unha forma de relación co home, de educación? no sentido etimolóxico do termo, que acompaña ao ser humano no seu proceso de crecemento persoal (educar) axudándolle a extraer o mellor de si (ex-ducere).

No seu actuar, Deus toma a iniciativa, despois de que sempre se achega como unha oferta de amor para o home. Así nolo mostra Xesucristo cando se dirixe ás persoas elixindo aquelas imaxes e parábolas que pode comprender o labrador, o pescador, o centurión... Non quere ensinar a cultura da contorna, senón que se serve dela para presentarse a si mesmo e transmitir a súa mensaxe.

Afirmar que a forma de actuar de Deus coas súas criaturas é referencia, modelo e fonte significa que a pedagogía de Deus vai iluminar todo o currículo á hora de actuar na aula, o que ha de reflectirse nos obxectivos, contidos e criterios de avaliación, así como nos métodos e actividades que utilizemos.

Os discípulos tiveron a experiencia directa dos trazos fundamentais da pedagogía de Jesús?, consignándoos despois nos evanxeos: a acollida do outro, en especial do pobre, do pequeno, do pecador como persoa amada e buscada por Deus; o anuncio xenuíno do Reino de Deus como boa noticia da verdade e a misericordia do Pai; un estilo de amor que libera do mal e promove a vida.

B1.10.2. Cristo ensínalles a pedagogía da fe na medida en que comparten plenamente a súa misión e o seu destino.

Os trazos fundamentais da pedagogía de Jesús?, consignados nos evanxeos, marcan un estilo característico de proceder para o profesor cristián. O máis significativo é a proposta dunha relación interpersoal entre Deus, que busca ao home, e o home, que busca o sentido da súa vida.

Cada encontro de Jesús posúe unha peculiaridade especial e unha novidade: Zaqueo, Nicodemo, a samaritana... cada unha das persoas recibe un trato persoal e un toque singular da presenza de Deus.

A análise e a reflexión acerca dos episodios de encontros narrados nos Evanxeos son un instrumento moi útil para o profesor de Relixión Católica. Esta convocatoria ao encontro suxire, entre outras, os seguintes valores para o educador cristián:

A acollida do outro, en especial do pobre, do pequeno, do pecador como persoa amada e buscada por Deus, é unha característica singular que non debe pasarnos desapercibida no acto docente. O respecto, recoñecendo que traballamos con persoas que son fillos de Deus, ás que debemos o mesmo trato que El ten coas súas criaturas. A actitude de servizo que leva ao educador para poñer os seus coñecementos, as súas calidades e a súa propia persoa ao servizo dos alumnos que lle son confiados; é un servizo á persoa integral. A condescendencia, realidade da que manan numerosas actitudes educativas: compaixón, proximidade, comprensión, adaptación á realidade do alumno, poñerse ao seu nivel para elevarlle, valorarlle, apreciarlle, acompañarlle, etc.

É característica da pedagogía de Jesús o emprego de todos os recursos propios da comunicación interpersoal, como a palabra, o silencio, a metáfora, a imaxe, o exemplo, e outros tantos signos. Isto supón tamén unha invitación para buscar os recursos que na actualidade sexan máis adecuados para a transmisión real da súa mensaxe.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B1.10.3. A escola, na situación actual, non pode renunciar á súa condición de ser un lugar sinalado para a formación integral do home, mediante a asimilación sistemática e crítica do universo cultural: feitos, saberes, valores, sentido da vida humana, posibilidades éticas, formas de interpretación creadora da realidade, esperanzas, capacidades de autoidentificación, de discernimento, de distanciamento crítico respecto do dado e establecido. O obxectivo irrenunciable da institución escolar formar o home desde dentro, liberalo de todo o que lle impide e vivir plenamente como persoa, leva consigo a súa efectiva referencia a unha determinada visión do home e ao seu sentido último, para afirmalo, negalo ou prescindir del.

B1.10.4. Os contidos propóñense como unha resposta vivencial á procura dos alumnos e seguen a orde dos bloques establecidos no currículo de Relixión:

- a) O sentido relixioso do home.
- b) Deus intervén na historia.
- c) Xesucristo, cumprimento da Historia da Salvación.
- d) Permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

Cada unidade empeza cunha invitación a traballar unha imaxe cunha rutina de pensamento distinta, e termina cunha proposta de mapa mental que axuda o alumno/á elaborar a súa propia síntese da unidade. Así mesmo, as diferentes técnicas de traballo cooperativo están presentes en cada unha das unidades, e moitas das actividades apuntan ás diversas intelixencias múltiples.

B1.10.5. Respecto do resto de materias, a materia de Relixión Católica distínguese por un traballo máis continuado da dimensión interior.

A forma concreta en que se traballan os contidos baséase nos procedementos que enumeramos:

- **Recoñecemento do rol do docente.** O docente é peza clave na elaboración e implementación de actividades de aula axustadas ao grupo concreto ao que está a ensinar. A súa formación resulta, polo tanto, fundamental á hora de garantir o éxito do proceso de aprendizaxe.
- **Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa.** Combínase, de maneira adecuada o concreto e o abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais.
- **Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes.** Aténdese á diversidade, tendo en conta os distintos estilos de aprendizaxe, para lograr un equilibrio entre eles e permitir o desenvolvemento individual.
- **Consideración da dimensión humanista.** A materia de Relixión Católica, desde a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes, instrumentais, cognitivas, actitudinais ou socioafectivas, estean ao servizo da formación integral do ser humano.
- **Respecto pola curiosidade e as inquietudes dos estudantes.** Téñense en consideración os intereses e as expectativas dos estudantes, así como os seus coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- **Seguimento dos criterios de avaliación educativa.** Aplícase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe, e sumativa ao final do proceso.
- **Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativo.** O estudo e reflexión do cristianismo, pola súa intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativa.
- **Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos.** Promóvese a utilización da tecnoloxía da información e a comunicación non só dunha maneira instrumental, que resulte útil para o estudante na procura de información ou na resolución de problemas expostos na clase, senón tamén procurando a súa integración na vida do alumno/a e o seu uso ético.

B1.10.6. Usamos diversos instrumentos pedagóxicos. O máis frecuentes son:

- **Técnicas cooperativas**
- **Pensamento crítico e resolución de problemas: rutinas de pensamento**
- **Destrezas de pensamento**
- **Aprendizaxe 360°**
- **Testemuños**

B1.11. Organización dos espazos e do tempo

B1.11.1. ESPAZO

- Aula: adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, traballo en grupo etc.).
- Espazos exteriores: indicados para o traballo en grupo, como as bibliotecas e salas de estudo, e para os momentos de reflexión persoal, como o ámbito parroquial na celebración dos sacramentos.

B1.11.2. TEMPO: 1 hora semanal

B1.12. Materiais e recursos didácticos

- Libro do alumno *Relixión Católica*.
- Libro Dixital Interactivo.
- Recursos didácticos: I- Programación e Orientacións didácticas; II- Material complementario.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- *Portfolio e e-portfolio.*
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

B1.13. Atención á diversidade

Para traballar a diversidade de niveis, estilos e ritmos de aprendizaxe, de intereses e capacidades dos alumnos para este curso, sirva como exemplo a seguinte relación:

- ADAPTACIÓN CURRICULAR (no «Material complementario»):
  - (BÁSICA): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - (AMPLIACIÓN): fichas fotocopiáveis con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.

- COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES:

contémplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias nas aprendizaxes coa lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

- PLANS INDIVIDUAIS

dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- ACTIVIDADES MULTINIVEL:

posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitase traballar a diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:

traballos que permiten a ampliación da temática.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

• LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:

o anexo final de «Textos bíblicos» serve tanto para facilitar o traballo con citas bíblicas especificadas na unidade, como para ampliar o contexto das mesmas e ofrecer ao alumnado un acicate para o achegamento ás fontes bíblicas.

B1.14. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

12.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre diversos temas relacionados coas unidades.
- Lectura comprensiva de información sobre outras relixións.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos *on-line*.
- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
  - Lectura silenciosa (autorregulación da comprensión).
  - Elaboración de síntese, esquemas e resumos (conciencia da propia comprensión).

12.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, en actividades e traballos individuais, en actividades en grupo etc.
- Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
- Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

B1.15. Estratexias para incorporar as TIC na aula

15.1. Libro Dixital Interactivo

Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...

15.2. Actividades interactivas

O alumno/a responde seleccionando a opción correcta, clasificando elementos de diferentes grupos ou situándoos na súa posición correcta etc. Ao finalizar, o programa informa dos acertos e erros, e dáse a oportunidade de corrixilos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

15.3. Ligazóns a Internet

Colección de ligazóns a Internet de alto interese: explicacións complementarias, actividades, curiosidades etc.

15.4. Vídeos

Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio aos contidos do libro do alumno.

B1.16. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais: **actitude proactiva**, para ir máis alá do xa establecido, e **constancia para alcanzar os obxectivos** que un se propuxo.

En Relixión Católica de Primeiro curso propóñense diversos pequenos proxectos para realizar en equipo, en que o

alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

B1.17. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diocese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

18. Procedementos para valora entre a Programación Didáctica e os resultados. Resultados académicos/Propostas de mellora

16.1. Preparación da clase e os materiais didácticos

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.

16.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinaria (en actividades, tratamento dos contidos etc.).
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

16.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

16.4. Avaliación das aprendizaxes e información que deles se dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábel atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: aos alumnos, ás familias.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

16.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

RELIXIÓN CATÓLICA

BACHARELATO

B2

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

II BACHARELATO, 165

ÍNDICE, 168

B1.0. Introducción, 170

B1.1. Obxectivos, 172

B1.2. Contidos, 173

B1.3. Criterios de avaliación, 173

B1.4. Estándares de aprendizaxe, 174

PRIMEIRO TRIMESTRE.

RELACIÓNS CURRICULARES.

B1.5.1. Unidade 1: Fe, razón e ciencia, 174

B1.5.1.1. Contidos, 174

B1.5.1.2. Criterios de avaliación, 175

B1.5.1.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 175

B1.5.1.4. Rúbrica de avaliación, 175

B1.5.1.5. Secuencias didácticas, 177

SEGUNDO TRIMESTRE.

RELACIÓNS CURRICULARES

B1.5.2. Unidades 2: Construindo un mundo novo, 178

B1.5.2.1. Contidos, 178

B1.5.2.2. Criterios de avaliación, 178

B1.5.2.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 178

B1.5.2.4. Rúbricas de avaliación, 178

B1.5.2.5. Secuencias didácticas, 179

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE.

RELACIÓNS CURRICULARES.

B1.5.3. Unidade 3: A fe en diálogo coa cultura, 181

B1.5.3.1. Contidos, 181

B1.5.3.2. Criterios de avaliación, 181

B1.5.3.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis, 181

B1.5.3.4. Rúbrica de avaliación, 182

B1.5.3.5. Secuencias didácticas, 183

B1.6. Instrumentos de avaliación, 184

B1.7. Criterios de promoción de Relixión Católica. I Bacharelato, 185

B1.8. Criterios de recuperación, 187

B1.9. Ensinos transversais, 187

B1.10. Metodoloxía, 188???

B1.11. Organización dos espazos e do tempo, 190

B1.12. Materiais e recursos didácticos, 191

B1.13. Atención a diversidade, 191

B1.14. Estratexias para estimular o hábito da lectura e mellora da expresión oral e escrita, 192

B1.15. Estratexias para incorporar as TIC na aula, 193

B1.16. Iniciativa emprendedora, 193

B1.17. Actividades complementarias i extraescolares, 194

B1.16. Procedementos para valorar o axuste entre a Programación Didáctica e os resultados, 194

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.0. Introducción

A formación relixiosa e moral católica conta cunha longa tradición no sistema educativo español e, respondendo a razóns profundas da institución escolar e a dereitos humanos recoñecidos pola Constitución española, está garantida actualmente polo Acordo suscrito entre o Estado español e a Santa Sé sobre Ensino e Asuntos Culturais, asinado o 3 de xaneiro de 1979, no cal se establecenos principios que fan posible as garantías constitucionais.

A Lei Orgánica da Mellora da Calidade da Educación, ten en conta na Disposición Adicional Segunda o dereito dos pais á formación relixiosa e moral dos seus fillos, segundo as súas conviccións, establecendo que o ensino da relixión incluírase como área ou materia nos niveis educativos que corresponda.

Os Decretos de Ensinos Mínimos desenvolven dita Disposición Adicional 2a en canto á súa presenza curricular e condicións académicas aplicando a exclusiva competencia da Xerarquía eclesiástica para determinar o currículo propio do ensino relixioso católica no noso caso.

Neste marco, o ensino da relixión e moral católica preséntase como opción libre para os alumnos e obrigatoria para os centros.

O ensino relixioso contribúe á calidade da educación desde a proposta e desenvolvemento duns coñecementos, valores e actitudes que conforman o seu propio currículo. Faio desenvolvendo especialmente a capacidade transcendente do alumno, facilitándolle unha proposta de sentido último para a súa vida e iluminando o fundamento daqueles valores comúns que fan posible unha convivencia libre, pacífica e solidaria.

Non podería existir unha formación integral e, por tanto, unha educación de calidade, se non se desenvolvesen todas as capacidades inherentes ao ser humano, entre as cales se atopa constitutivamente a capacidade transcendente. Esta capacidade básica do individuo, adquire o seu auténtico cumprimento na procura do sentido último da vida.

Enraizada no máis profundo do ser, o alumno vai descubríndoa -tendo en conta os niveis de aprendizaxe propios de cada idade- nos símbolos e signos da súa contorna, no progreso e humanización do propio ser humano, na linguaxe narrativa da Biblia, nos modelos cristiáns de identificación e, particularmente, na persoa de Xesucristo e a súa presenza na comunidade cristiá.

O currículo do ensino da relixión católica é unha síntese básica e global da mensaxe cristiá, adecuada á idade do alumno, ás esixencias epistemolóxicas da materia, ás expresións culturais da contorna e ás demandas didácticas do sistema educativo. Xunto coas outras opcións da área de Relixión, enmárcase nun contexto histórico e social, inclúe parte do gran acervo cultural e artístico que emana da fe católica e doutras confesións, e posibilita a análise comparada dos contidos e liñas básicas das grandes relixións vixentes.

O ensino relixioso católica como materia integrada no currículo do alumno contribúe tamén, de maneira importante, á maioría destas competencias básicas. Con todo, esta contribución non obsta para que a área de relixión e moral católica concrete e especifique as súas propias competencias: a competencia cultural e histórica, a competencia humanizadora, a competencia ético-moral, a competencia epistemolóxica e a competencia de sentido transcendente.

O ensino relixioso católica como materia integrada no currículo do alumno contribúe tamén, de maneira importante, á maioría das competencias básicas do currículo. Con todo, esta contribución non obsta para que a área de relixión e moral católica concrete e especifique as súas propias competencias.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Contribución do ensino relixioso católica ás competencias básicas.

A relixión e moral católica achega á **competencia cultural e artística**, unha valoración crítica da cultura á luz do evanxeo, motivando ao mesmo tempo o aprecio da propia cultura e estímoo adecuada doutras tradicións culturais e relixiosas. A cultura e a historia europea occidental, e a propia historia e cultura española, non poden ser comprendidas e asumidas se se prescinde do feito relixioso presente sempre na historia cultural dos pobos.

Con relación á **competencia social e cívica**, o ensino relixioso católica achega a fundamentación e xerarquización dos valores e virtudes que contribúen a educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na corresponsabilidade, o exercicio da solidariedade, da liberdade, da xustiza e da caridade. Todo iso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo. Iso leva mellorar as relacións interpersoais baseadas en principios e valores que emanan da persoa de Cristo e axuda, en consecuencia, a afrontar as situacións de conflito mediante o diálogo, o perdón e a misericordia, valores xenuinamente cristiáns. No máis profundo do ser cristián xorde o gran valor da fraternidade universal. Por iso é polo que as mínimas esixencias éticas de convivencia, participación, respecto á diversidade sexan consecuencias da fe cristiá.

O ensino relixioso católica achega elementos básicos en canto ao logro da **competencia en comunicación lingüística** pois se serve da linguaxe académica, das linguaxes que conforman a cultura que se transmite na área de relixión, así como das linguaxes do propio ensino relixioso. O diálogo da fe coa cultura contribúe á competencia en comunicación lingüística, na medida en que esixe exercitarse en escóitaa da palabra de Deus, nos diversos modos de comunicación que a acción de Deus sobre o home utilizou. A súa revelación é rica en distintas linguaxes. Así, a linguaxe bíblica e a súa riqueza de expresión e simboloxía, a linguaxe doctrinal e a súa precisión conceptual, analítica e argumental, a linguaxe litúrxica e a súa proximidade á linguaxe dos símbolo do pobo cristián, a linguaxe, en fin, testemuñal que fai posible a transmisión vital do coñecido.

A competencia para a **autonomía e iniciativa persoal** non poderá realizarse no alumno se non comeza xa a adestrarse no coñecemento de si mesmo, no seu ser máis profundo, nas súas potencialidades, na súa dignidade e no seu sentido. A formación relixiosa católica achega á devandita competencia unha cosmovisión que dá sentido á vida e, por tanto, ao sentido da cultura e da identidade mesma da persoa humana. Unha cosmovisión que fai posible a formación integral do alumno fronte a visións parciais e determinantes da liberdade propia.

En síntese, o ensino relixioso católica non se reduce a un ensino de valores; diríxese á persoa concreta nas súas raíces, nas súas posibilidades humanas e, sobre todo, diríxese ao ser humano na súa finalidade transcendente. Todo iso leva o ofrecemento do Evanxeo de salvación de Xesucristo, para que, unha vez coñecido, xurda a humanidade nova feita de homes novos conforme ao designio de Deus.

O ensino relixioso contribúe positivamente ao desenvolvemento da competencia de aprender a aprender no estudo e reflexión da Mensaxe cristiá facilitando o impulso do traballo en equipo polo seu intrínseco sentido comunitario, propoñendo non só unha proposta consensuada de valores e actitudes, senón un marco de referencia aceptado voluntariamente segundo as súas conviccións, que ha de ser crisol na procurada verdade e do ben.

As competencias específicas na área de relixión e moral católica.

O ensino relixioso católica estrutúrase a partir de catro dimensións que fundamentan as competencias específicas do ensino relixioso católica: A dimensión cultural e histórica, a dimensión humanizadora, a dimensión ético-moral e a dimensión epistemolóxica. Estas dimensións achegan, á súa vez, elementos con referencia ás competencias básicas, xa analizadas, e orientan e clarifican as competencias e capacidades específicas da área de relixión católica.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

A dimensión cultural e histórica está presente no ensino relixioso, dado que o patrimonio cultural, histórico e antropolóxico-axiolóxico que gran parte das sociedades reciben do pasado está vertebrado por contidos relixiosos. Neste sentido, a Relixión católica ha dado os seus froitos na arte, nos sistemas de significación moral, na creación popular e na acción social.

O alumno non só vai coñecer, senón que poderá comprender e asumir os valores que leva o coñecemento do feito relixioso na súa expresión artística, cultural e estética, teolóxica e vivencial.

A dimensión ético-moral explicita as esixencias morais que leva a mensaxe cristiá. Na relixión católica ofrécese unha determinada maneira de ver a vida, en cuxa base se atopa un concepto de home, un núcleo referencial de ideas e crenzas, e a proposta dunha escala de principios e valores. O ensino relixioso católica expón, fundamenta e jerarquiza os valores e virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na responsabilidade, o exercicio da solidariedade e da caridade. Todo eso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo.

Con iso estamos a fundamentar un dos valores básicos, a súa dignidade como ser humano, como fillo de Deus. O sistema educativo non pode ter como obxectivo reproducir sen máis o modelo de sociedade existente. Haberá de dispoñer aos seus alumnos para que poidan abordar criticamente esa sociedade e intervir nela para cambiala ou modificala.

Para iso, **a dimensión humanizadora** no ensino relixioso católica faculta ao alumno para dar resposta aos seus interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores.

A cosmovisión cristiá xera e fundamenta os valores e orienta o sentidoúltimo da vida e da identidade mesma da persoa humana. É finalidade da escola que os alumnos logren o seu desenvolvemento persoal; o que non é posible sen unha conveniente fundamentación e orientación cara a un significado último e global da existencia.

O alumno necesita, xa nestas idades, especialmente motivacións para amar, para construír a personalidade máis humana, para ilusionarse en proxectos de vida altruísta e desinteresada. O testemuño de homes e mulleres santos en toda a historia constitúe un referente continuo para a autoasimilación dos valores máisxenuinamente cristiáns.

É importante no proceso da formación integral a orientación cara a un significado último e total da existencia humana facilitan o desenvolvemento da súa identidade persoal, finalidade fundamental do que facer escolar.

A dimensión epistemolóxica preséntase no ámbito escolar, na súa estrutura disciplinar, co carácter científico co que se abordan as ciencias da relixión e a teoloxía. Os seus contidos son saberes cunha fundamentación e unha metodoloxía científica propia, implantados con rigor e tradición na nosa contorna cultural. O seu estatuto epistemolóxico orixinal entra no ámbito educativo en confrontación e diálogo con aqueles outros tipos de saberes e racionalidade que operan na escola.

A síntese teolóxica irá desenvolvéndose e aplicándose en cada unha das etapas e cursos con referencia a cada un dos núcleos temáticos que conforman a síntese teolóxica: O fenómeno relixioso, a cultura e a historia da relixión, a Biblia, Divos Pai, Xesucristo, O Espírito Santo, a Igrexa, os sacramentos, a liturxia, a vida cristiá, a moral e os valores, a Virxe María, a escatología.

Conforme ás competencias establecidas no citado Acordo internacional e recoñecidas na Disposición Adicional Segunda da Lei Orgánica de Mellora da Calidade da Educación, corresponde á Conferencia Episcopal Española fixar o currículo da área de Relixión e Moral Católica.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.1. Obxectivos

A aprendizaxe desta materia ha de contribuír a que os/as alumnos/as desenvolvan as seguintes capacidades:

1. Incorporar o saber da fe no conxunto dos demais saberes, dado o carácter científico do ensino da relixión.
2. Recoñecer a importancia e universalidade do fenómeno relixioso nas diferentes culturas, en particular do cristianismo.
3. Asimilar, desenvolver e cultivar a dimensión relixiosa do home como ser aberto á transcendencia.
4. Sintetizar os contidos fundamentais da mensaxe cristiá desde as ontas bíblicas e doctrinales da Igrexa.
5. Descubrir o sentido da dignidade do ser humano, partindo da súa creación, o valor da súa vida e a súa transcendencia.
6. Analizar a relación da fe coa cultura actual, valorando a súa achega mutua.
7. Coñecer os elementos básicos da Doutrina Social da Igrexa católica, para interpretar á súa luz a realidade socio-económica do mundo.
8. Recoñecer os contidos éticos da mensaxe cristiá e sabelos aplicar na construción da sociedade.
9. Analizar os valores do cristianismo, contrastándoos cos valores dos humanismos do noso tempo.
10. Adquirir unha actitude de respecto e valoración cara ás persoas de diversa cultura e ideoloxía, a fin de construír mediante o diálogo unha convivencia en paz e concordia.
11. Descubrir o significado profundo da actividade humana, comomaniestación da propia dignidade, aplicando os criterios cristiáns á actividade laboral.
12. Coñecer os servizos que a Igrexa achega ao mundo contemporáneo e o seu sentido.
13. Espertar o sentido crítico ante os medios de comunicación e aplicarlles os criterios e xuízos de valor evangélicos.
14. Conseguir progresivamente unha síntese coherente e vital da mensaxe cristiá que lles sirva para dialogar con outras confesións relixiosas e a cultura contemporánea.

B2.2. Contidos

1. As distintas posturas ante Deus. A increencia e as súas formas. A fe ante o ateísmo, o agnosticismo e a indiferenza.
2. Os humanismos actuais de inspiración non cristiá. Laicismo e ?relixión ivil?. Novas formas de relixiosidade hoxe.
3. As grandes relixións monoteístas e o cristianismo na actualidade.
4. Os elementos que constitúen o humanismo cristián como resposta ao sentido da vida: grandes pensadores cristiáns.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

5. As achegas da fe ás formulacións que, no mundo actual, fan a ciencia e a técnica sobre a persoa humana..
6. O sentido transcendente da vida. O sentido cristián nas artes plásticas. A arte como pedagogía da fe.
7. A plenitude da Salvación realizada e ofrecida por Xesucristo, e a vida eterna. Posicións actuais sobre o máis aló.
8. Os valores do compromiso na vida cristiá. O voluntariado na Igrexa e noutras institucións.
9. Os principios e fundamentos da Doutrina Social da Igrexa. Encíclicas sociais. Aplicacións ao mundo do traballo. Dereitos e deberes.
10. A problemática da Igrexa e a sociedade: os católicos na vida pública. Política e relixión. Liberdade relixiosa. Tolerancia e pluralismo.
11. A fe cristiá e a ética. A conexión entre ética pública e ética privada. Cuestións morais de actualidade e resposta cristiá.

B2.3. Criterios de avaliación

1. Reflexión sobre o como, o para que e o porqué da súa propia vida nas realidades cotiás e na contorna social, ata as preguntas máis radicais sobre os ideais e esperanzas dos homes e sobre o sentido transcendente da existencia.
2. Dialogar e reflexionar sobre as referencias relixiosas e culturais esenciais para que, ante eses interrogantes, el poida atopar a resposta oportuna e válida á luz da Revelación Divina.
3. Comprender e aplicar na vida o descubrimento da opción relixiosa como unha maneira de vivir a vida: humanizante, potenciadora da realización do home, da súa liberdade, da dimensión gratuíta e festiva da vida segundo o concepto cristián do home.
4. Participar no diálogo fecundo da fe coa cultura, a través dunha conexión interdisciplinar coas demais áreas académicas.
5. Saber que Deus entrou na historia dos homes dun modo novo, enviando ao seu Fillo para arrincar polo seu medio aos homes do poder das tebras e de Satanás e reconciliar o mundo consigo nel. Para que os homes continuasen no mundo a obra de creación por El iniciada enviou ao Espírito santo de parte do Pai.
6. Coñecer que o cristián está convencido pola fe de que lle agardan uns ceos novos e unha terra nova e que ese futuro mellor é graza e é mérito á vez. É graza de Deus, agasallo inmerecido pero ao mesmo tempo é froito do esforzo do amor real dos homes.
7. Recoñecer que á luz e pola forza de Jesús o cristián pode no mundo actual vivir, actuar, sufrir e morrer dun modo verdadeiramente humano, posta a confianza en Deus e comprometido polo ben dos homes.
8. Acceder ás interpretacións que o cristianismo e outras relixións dan sobre a condición humana fundamental e sobre o sentido do transcendente
9. Recoñecer que a moral cristiá non é só un conxunto de esixencias; é, ante todo un don de Deus, unha vida nova en Cristo resucitado é a fonte desta vida nova que El nos comunica especialmente nos sacramentos. Esta orientación cara ao misterio de cristo non anula, senón que asume o conxunto de deberes morais que o home descobre na súa propia conciencia moral. O home ten unha lei escrita por Deus no seu corazón.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.4. Estándares de aprendizaxe

1. Sabe elaborar unha síntese actualizada dos contidos esenciais da fe cristiá.
2. Sabe responder os interrogantes deste mundo, coa resposta oportuna e válida á luz da Revelación Divina.
3. Razona e valora o concepto cristián do home é unha maneira de vivir a vida: humanizante, onde o home realízase, é libre, e posúe unha dimensión gratuíta e festiva da vida.
4. Recoñece que Fillo de Deus veu para arrincar polo seu medio aos homes do poder das tebras e de Satanás e reconciliar o mundo consigo nel.
5. Identifica os valores e contravalores presentes na sociedade actual, describir as fontes fundamentais da moral cristiá e analizar as dificultades que expón actualmente o obrar segundo o Evanxeo.
6. Sabe aplicar ás relacións laborais os principios cristiáns que fundamentan a dignidade, a liberdade e os dereitos-deberes no mundo do traballo.
7. Recoñece que o cristián pode no mundo actual vivir, actuar, sufrir e morrer dun modo verdadeiramente humano.
8. Sabe que a moral cristiá non é só un conxunto de esixencias.

B2.5. Organización dos contidos, Criterios de avaliación e Estándares e aprendizaxe avaliáveis de Relixión Católica en relación coas distintas unidades da programación de II de Bacharelato.

PRIMEIRO TRIMESTRE. MAPA DE RELACIONES CURRICULARES.

B2.5.1. Unidade 1: Fe, razón e ciencia

B2.5.1.1. Contidos

- Diversas posturas ante o feito relixioso na sociedade actual.
- Formas de coñecemento ao longo da historia coas que o ser humano descobre a realidade e a verdade.
- Percorrido histórico das relacións entre a ciencia e a fe.
- Vínculo indisoluble entre a ciencia e a ética.

B2.5.1.2. Criterios de avaliación

- Identificar e contrastar no momento actual diversas respostas de sentido.
- Coñecer e distinguir os diferentes métodos utilizados pola persoa para coñecer a verdade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Coñecer e aceptar con respecto os momentos históricos de conflito entre a ciencia e a fe, sabendo dar razóns xustificadas da actuación da Igrexa.

B2.5.1.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

1.1. Cualifica as respostas de sentido que ofrecen o ateísmo, o agnosticismo e o laicismo e contrástaas coa resposta de salvación que ofrecen as relixións. (CCL) (CSIEE) (CCEC)

2.1. Identifica, por medio de fontes, os diferentes métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia e na técnica. Distingue os aspectos da realidade que permiten coñecer cada método. (CCL) (CMCT) (CAA) (CSC) (CCEC)

3.1. Recoñece con asombro e esfórzase por comprender a orixe divina do Universo e distingue que non provén do caos nin do azar. (CMT) (CAA)

3.2. Infórmase con rigor e debate respectuosamente sobre os casos de Galileo, Miguel Servet etc. Escribe a súa opinión, xustificando razoadamente as causas e as consecuencias dos devanditos conflitos. (CCL) (CMCT) (CSC) (CCEC)

4.1. Aprende, acepta e respecta que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade humana. (CAA) (CSC) (CCEC)

4.2. Analiza casos e debate de maneira razoada as consecuencias que se derivan dun uso da ciencia sen referencia ética. (CCL) (CD) (CSC) (CCEC)

B2.5.1.4. Rúbrica de avaliación (Indicadores / Niveis de desempeño: 1.Pouco adecuado. 2. Adecuado. 3. Moi adecuado. 4. Excelente)

Valora as respostas de sentido do laicismo, do ateísmo e do agnosticismo e compáraas coa resposta de salvación que brindan as distintas relixións.

1. Aínda que comprende que hai diferenza entre as respostas de sentido do laicismo, do agnosticismo e do ateísmo, non as distingue entre si nin ten clara a resposta de salvación das relixións.

2. Distingue as respostas non-relixiosas e coñece, de xeito básico, a resposta das relixións, pero non pode elaborar unha comparación sólida entre elas.

3. Valora e distingue as respostas de sentido das alternativas á relixión, identifica e valora as respostas de salvación das relixións e elabora unha comparación básica entre elas.

4. Identifica, clasifica, valora e distingue a resposta de sentido das alternativas non-relixiosas. Coñece e valora as respostas salvíficas das relixións e elabora unha comparación ben establecida entre elas.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Identifica, a través das fontes, os diferentes métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia e na técnica. Distingue que aspectos de realidade permite coñecer cada método.

1. Pode entender que existen distintos modos de coñecer a verdade, pero non distingue que aspectos permite coñecer cada un.
2. Entende que existen distintos métodos de coñecer a verdade, distingue superficialmente os aspectos que se poden aprender con cada método, pero non distingue claramente os límites entre eles.
3. Pode identificar os métodos de coñecemento da verdade e relacionalos cos aspectos que cada un deles permite coñecer, pero faino superficialmente, sen profundar nas súas implicacións.
4. Identifica correctamente os métodos de coñecemento e as respostas de cada un deles e realiza unha distinción clara e baseada na reflexión e no contraste de datos.

Pode recoñecer e asumir con asombro a orixe divina do Universo, comprendendo que a súa procedencia non está relacionada nin co caos nin coas leis do azar.

1. Intúe a relación de Deus co cosmos, pero non entende como se pode compatibilizar coas mensaxes contraditorias que o relacionan co caos ou co azar.
2. Entende que existe unha relación entre Deus e o Universo, pero segue dubidando acerca das teorías do caos ou das leis do azar, sen chegar a ningunha conclusión adecuada.
3. Chega a entender que a orixe do cosmos é divina e entende que nin o azar nin o caos son teorías que completen unha resposta válida.
4. Comprende a orixe divina da creación e a súa contraposición coas teorías do caos ou do azar, respectando outras posturas e entendendo como se pode compatibilizar unha visión científica coa fe.

Coñece, por medio da procura de información, os casos de Galileo, Miguel Servet etc. Pode debater correctamente sobre eles cos seus compañeiros e compañeiras e escribir sobre o tema de forma razoada.

1. Coñece sucintamente a existencia dos casos indicados, pero non busca información suficiente nin é capaz de debater sobre o tema nin de elaborar un texto coherente.
2. Coñece os casos indicados por medio de información básica, pero nun debate non pode soste unha opinión elaborada nin achegar un punto de vista persoal por escrito.
3. Informouse suficientemente dos casos realizando unha investigación propia e chega a súa opinión acerca deles, tanto nun debate como por escrito, pero sen chegar a unha reflexión madura.
4. Realizou unha procura completa de información, organizouna e reflexionou sobre ela, de maneira que pode soste correctamente o seu punto de vista nun debate ou nun escrito coherente.

Descobre e acepta con respecto que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade do ser humano.

1. Ten dificultades para relacionar a ética coa dignidade humana.
2. Pode relacionar a ética coa dignidade humana, pero de forma primaria.
3. Relaciona e acepta respectuosamente o vínculo entre a ética e a aceptación da dignidade humana e pode comunicalo de forma sinxela.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

4. Asume na súa vida e mediante exemplos alleos a relación directa entre o criterio ético e a aceptación da dignidade do ser humano, transmíteos con corrección e comunicaos de forma clara.

Compara e revisa casos nos que a ciencia se usou sen criterio ético e valora as súas consecuencias.

1. Pode coñecer casos de ciencia sen criterio ético, pero non sabe cuestionalos.
2. Admite que existen casos de uso da ciencia sen ética e é capaz de ver as súas consecuencias, pero non saca conclusións.
3. Saca conclusións persoais sobre exemplos nos que se presenta un uso non-ético da ciencia, pero preséntaos sen analízalos seriamente.
4. Analiza con criterio casos nos que a ciencia prescindiu da ética e pode explicar as súas consecuencias e presentar todo de forma clara e ordenada.

B2.5.1.5. Secuencia didáctica. Actividades de aprendizaxe e recursos (Fase. Finalidade. Descrición da actividade. Recursos)

FASE INICIAL

Contextualización: Expresar unha opinión persoal sobre a relación entre ciencia e fe.

(1. «Responde», na segunda páxina da unidade).

Exploración de ideas previas: Coñecer como trataron os científicos a súa relación coa fe a través da historia.

(2. Recomendación audiovisual: *Einstein and Eddington*. 3. Recomendación de lectura: *Fronteiras do coñecemento*, de Carlos A. Marmelada.

Motivación inicial: Ler de primeira man a opinión de relevantes científicos sobre este tema.

(4. «Testemuños» e actividades asociadas).

DESENVOLVEMENTO

Introdución de novos contidos:

- Coñecer e investigar a través dun método científico distintas versións sobre a Creación.

(5. «Entre áreas»: traballo interdisciplinario coa área de Ciencias).

Estruturación dos coñecementos:

- Investigar para atopar a forma de achegarse á relixión desde a fe e de achegarse á fe desde a relixión. Buscar a converxencia de criterios entre fe e razón.
- Achegarse á situación histórica da relación entre relixión e ciencia e poder entender as razóns Igrexa en cada época.

(6. Actividade 8. 7. Actividade 10. 8. Actividades 15, 16, 17 e 18. 9. Recursos: ligazón da páxina 56. 10. Actividade 27).

SÍNTESE

Aplicación do coñecemento:

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Realizar unha reflexión sobre a relación entre ciencia, fe e dignidade humana que complete o sentido das investigacións realizadas. (

(11. Ligazón da páxina 57. 12. Textos da páxina 57 e actividades 20 e 21. 13. Dinámica de grupo: debate «Son éticos os alimentos transxénicos?». 14. Actividade final («O vendedor de fume») da páxina 67).

SEGUNDO TRIMESTRE. RELACIONES CURRICULARES.

B2.5.2. Unidade 2: Construíndo un mundo novo

B2.5.2.1. Contidos

- Orixe e evolución da Doutrina Social da Igrexa.
- Principios fundamentais da Doutrina Social da Igrexa.

B2.5.2.2. Criterios de avaliación

- Coñecer e valorar o contexto no que nace o ensino da Doutrina Social da Igrexa.
- Identificar a dignidade humana como clave para a convivencia xusta entre os homes, diferenciándoa dos recoñecementos que o Estado realiza a través das leis.
- Coñecer e aplicar os principios fundamentais da Doutrina Social da Igrexa.

B2.5.2.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

1.1. Identifica problemas sociais de finais do século XIX, estuda a súa evolución ata a actualidade e analiza as respostas da Doutrina Social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

2.1. Elabora unha definición persoal sobre os termos *legal*, *ética* e *moral*. Explica publicamente as diferenzas entre os termos coa axuda de medios audiovisuais. (CCL) (CD) (CSC)

3.1. Comprende e define con palabras persoais o significado de ben *común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*. Aplica a situacións concretas devanditos principios xustificando o pensamento social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.1.2.4. Rúbrica de avaliación. Indicadores / Niveis de desempeño

Recoñece algúns problemas sociais de finais do século XIX e estuda como han ir evolucionando ata o momento actual. Analiza as respostas que dá a estes problemas a Doutrina Social da Igrexa

1. Identifica os problemas sociais, segundo as indicacións do libro de texto ou do docente, pero non coñece a súa evolución ou ben ten dificultades para relacionalos coa Doutrina Social da Igrexa.
2. Coñece e identifica os problemas sociais do século XIX e a súa repercusión na actualidade; pode relacionalos coas accións que propón a Doutrina Social da Igrexa.
3. Identifica os problemas sociais do século XIX que chegaron ata a actualidade, dando conta da súa evolución, e é capaz de establecer unha relación xeral co labor eclesiástico no campo social.
4. Demostra o seu coñecemento sobre os problemas que a sociedade actual arrastra desde o século XIX, é consciente da súa evolución e identifica con claridade as accións que a Doutrina Social da Igrexa propón para compensalos.

Define de forma persoal os conceptos *legal*, *ética* e *moral*. Realiza unha presentación, apoiada en medios audiovisuais, sobre as diferenzas entre eles.

1. Pode chegar a presentar unha definición, pero esta é xenérica e pouco elaborada, e non realiza unha diferenciación entre os termos.
2. Presenta as definicións segundo o seu criterio persoal, pero de forma incompleta ou pouco fundamentada; a presentación é simple.
3. Realiza a definición dos tres termos baseándose en criterios persoais e preséntaa de forma ordenada e clara.
4. Consegue unha definición completa, que parte da súa opinión persoal, e preséntaa claramente e de forma que queden patentes o seu esforzo e a súa creatividade.

Identifica de forma comprensiva o *ben común*, o *destino universal dos bens* e a *subsidiariedade*. Pode definilos persoalmente e aplicarlos a situacións concretas, nas que xustifica o pensamento social da Igrexa.

1. Identifica vagamente as ideas de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*, pero é incapaz de definilos ou relacionalos coa Doutrina Social da Igrexa.
2. Presenta as definicións segundo o seu criterio persoal, pero de forma incompleta ou pouco fundamentada; a presentación é simple.
3. Entende as ideas de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*, defínelos de forma simple e relaciónaos no seu conxunto coa Doutrina Social da Igrexa.
4. Comprende e transmite por medio das súas definicións persoais os conceptos de *ben común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*, identifícaos claramente con exemplos e relaciónaos con achegas da Doutrina Social da Igrexa.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.1.2.5. Secuencias didácticas. Actividades de aprendizaxe e recursos. (Fase. Finalidade. Descrición da actividade. Recursos)

FASE INICIAL

Contextualización:

- escoitar e visualizar unha reflexión sobre o que os seres humanos compartimos na nosa condición de fillos de Deus.
- Ler acerca da relación entre a xustiza e o amor de Deus por medio da oración.
- Reflexionar sobre os dereitos da infancia e as situacións de inxustiza relacionadas co seu incumprimento.

Recursos:

- Ligazón á canción *Fillos dun mesmo Deus*, de Macaco, na segunda páxina da unidade.
- Proposta de lectura previa: *O alento da alma. Reflexións sobre a oración*, de Joan Chittister.
- «Responde», na segunda páxina da unidade.

Exploración de ideas previas:

- Ler e escoitar con respecto e interese a palabra do Papa Francisco acerca da solidariedade como camiño para a xustiza social.
- Tentar comprender a mensaxe acerca do papel da mocidade na devolución da dignidade aos desposuídos.

DESENVOLVEMENTO

Introdución de novos contidos:

- Definir os límites da Doutrina Social da Igrexa (DSI).
- Establecer as orixes da Doutrina Social da Igrexa.
- Investigar sobre a evolución dos problemas sociais de finais do século XIX que chegaron á actualidade.
- Coñecer as liñas fundamentais da Doutrina Social da Igrexa.

Recursos:

- Actividades 6, 7 e 8.
- Texto da *Centesimus Annus*, de Xoán Paulo II, na páxina 93, e actividades 9 e 10.
- Táboa da páxina 95 e actividades 14 e 15.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Estruturação dos coñecementos:

- Identificar de forma comprensiva o *ben común*, o *destino universal dos bens* e a *subsidiariedade* para chegar a unha definición persoal.
- Elaborar unha definición dos termos *legal*, *ética* e *moral* para expoñela publicamente co apoio de medios audiovisuais.
- Coñecer a misión da Igrexa e o compromiso cristián na acción social por medio dos seus axentes.

Recursos:

- Recomendación da curtametraxe *O ben común: o asalto final*, de Carole Poliquin.
- Textos da páxina 96 e actividades 16 e 17.
- «Entre áreas»: traballo interdisciplinario con Matemáticas aplicadas ás Ciencias Sociais.
- Actividades 21, 24, 27, 28, 31 e 34.

SÍNTESE

Aplicación do coñecemento:

- Recapitular a información contida na unidade.
- Crear un contido multimedia que resuma as reflexións individuais e colectivas acerca da Doutrina Social da Igrexa.

Recursos:

- Mapa conceptual da páxina 107.
- Actividades finais da páxina 107.
- Dinámica de grupo: «Grafitis para un mundo novo», na páxina 106.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

TERCEIRO TRIMESTRE. RELACIÓNS CURRICULARES.

B2.1.3. Unidade 3: A fe en diálogo coa cultura

B2.1.3.1. Contidos

- Significado do termo e dimensións da cultura.
- A vida monacal, fonte de cultura.

B2.1.3.2. Criterios de avaliación

- Coñecer e comparar diferentes acepcións do termo *cultura*.
- Ser consciente de que a persoa é xeradora de cultura.
- Caer na conta do cambio que o monacato introduce na configuración do tempo e do traballo.

B2.1.3.3. Estándares de aprendizaxe avaliáveis

CCL: Competencia lingüística

CMCT: Competencia matemática, ciencia e tecnoloxía

CD: Competencia dixital

CAA: Aprender a aprender

CSC: Competencia social e cívica

CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

CCEC: Conciencia e expresións culturais

1.1. Estuda, analiza e define o concepto de cultura en diferentes épocas e contrástao co carácter antropolóxico do ensino da Igrexa. (CCL) (CAA) (CCEC)

2.1. Identifica os elementos propios de diversas culturas e elabora un material audiovisual onde os compara criticamente. (CCL) (CD) (CSC) (CCEC)

3.1. Coñece e respecta os trazos da vida monástica. Identifica a súa influencia na organización social e na vida laboral. (CAA) (CSC) (CCEC)

3.2. Valora o traballo dos monxes por conservar a arte e a cultura grecolatina, elaborando un material audiovisual no que se recolla a síntese do seu estudo. (CCL) (CD) (CAA) (CCEC)

B2.1.3.4. Rúbrica de avaliación. Indicadores / Niveis de desempeño

Revisa o concepto de cultura a través do tempo para chegar a unha definición que pode comparar co carácter antropolóxico das ensinanzas eclesíásticas.

1. Achégase superficialmente ás distintas visións do concepto de cultura, pero non chega a unha definición e/ou non fai unha comparación clara co carácter antropolóxico das ensinanzas da Igrexa.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

2. Revisa a evolución do concepto de cultura e compárao coa antropoloxía na Igrexa, pero non fixa claramente ningunha das dúas ideas.

3. Chega a unha definición de cultura e compáraa co carácter antropolóxico das ensinanzas da Igrexa, pero non afonda no estudo dos dous conceptos.

4. Estuda, analiza e define correctamente o concepto de cultura a través do tempo e realiza un contraste coherente e fundamentado co carácter antropolóxico das ensinanzas eclesiásticas.

Identifica elementos propios de diversas culturas, cos que leva a cabo unha comparación que expón de forma audiovisual.

1. Pode identificar elementos de culturas diferentes, pero non chega a completar a comparación e non a plasma correctamente.

2. Identifica as distintas culturas e compáraas, pero de forma básica, e a súa presentación audiovisual é precaria.

3. Consegue unha identificación dos elementos definitorios de diversas culturas e é capaz de realizar unha presentación.

4. Identifica con destreza elementos de distintas culturas, que compara con seguridade e orixinalidade por medio dunha presentación audiovisual.

Aprende sobre a vida monástica para coñecer e respectar as súas peculiaridades. Pode identificar a súa influencia na organización do traballo.

1. Chega a coñecer de forma sucinta algúns trazos da vida monástica e identifica algunha influencia en relación coa organización do traballo.

2. Recoñece e mostra respecto por algunhas peculiaridades da vida monástica e pode identificar de modo simple a súa influencia na organización da vida laboral.

3. Demostra coñecer e respectar trazos da vida monástica que están relacionados coa organización da vida laboral.

4. Reflexiona de forma autónoma acerca das particularidades da vida monacal e mostra respecto por ela. É capaz de relacionar correctamente estes trazos coa organización da vida laboral en que derivaron.

Recoñece a importancia do traballo dos monxes para conservar e transmitir a cultura grecolatina. Recolle en material audiovisual a síntese dos seus descubrimentos.

1. Mostra certo interese polo labor dos monxes na conservación da cultura, pero non é capaz de chegar a descubrimentos autónomos nin é quen de recollelos en material audiovisual.

2. Interésase polo traballo monacal en referencia á conservación da cultura e realiza unha procura básica de información que recolle de forma sinxela.

3. Recoñece a importancia do labor dos monxes para a transmisión da cultura e a arte grecolatina e sabe sintetizalo en material audiovisual.

4. Investiga, pescuda e chega a atopar datos interesantes acerca do labor dos monxes para conservar e transmitir a cultura grecolatina. Recolle este material e sintetízao de forma integrada nun proxecto audiovisual atractivo e ben realizado no que se percibe unha valoración do traballo monacal.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.1.3.5. Secuencias didácticas. Actividades de aprendizaxe e recursos. (Fase. Finalidade. Descrición da actividade. Recursos)

FASE INICIAL

Contextualización:

- escoitar de forma distendida unha mensaxe de multiculturalidade, baseada na condición de irmáns en Cristo.
- Reflexionar individualmente acerca da fe como nexa, a pesar das aparentes diferenzas culturais.

Recursos:

- Ligazón á canción *De pura raza*, de Kairoi, na segunda páxina da unidade.
- «Responde», na segunda páxina da unidade.

Exploración de ideas previas:

- Aprender sobre a vida monacal por medio dun texto literario.
- Apreciar unha proposta evanxelizadora que toma a arte como medio de difusión.

Motivación inicial:

- Coñecer experiencias de persoas que foron chamadas a traballar polos desfavorecidos desde a fe.

Recursos:

- «Testemuños» e actividades asociadas.

DESENVOLVEMENTO

Introdución de novos contidos:

- Chegar a unha definición do concepto de cultura en distintos momentos históricos para plasmala nunha presentación audiovisual.
- Visualizar casos de incultura do Evanxeo e comparalos con textos eclesiásticos nos que se define esta situación.

Recursos:

- Ligazóns da páxina 112 e actividades 6, 7 e 8.
- Táboa da páxina 113 e actividade 9.
- Recomendacións de cine e ligazóns a documentos eclesiásticos, páx. 114.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

Estruturação dos coñecementos:

- Revisar os valores cristiáns que se transmiten a través da cultura.
- Establecer a importancia do respecto ao pluralismo relixioso para a convivencia.
- Valorar o traballo dos monxes para conservar a cultura grecolatina e elaborar un proxecto en soporte audiovisual sobre o tema.

Recursos:

- Actividades 12, 13, 14, 15 e 17.
- Actividades 20, 21 e 26.
- Actividades 35, 36, 37, 38 e 39.
- Arte e cultura: «Os mosteiros, fonte de espiritualidade, cultura e desenvolvemento».

SÍNTESE

Aplicación do coñecemento:

- Recapitular os coñecementos adquiridos e estruturalos.
- Recoñecer a figura de Cristo como garante da fe, pero tamén como personaxe histórico implicado na cultura do seu tempo e na súa realidade social.
- Comprender a actualidade da mensaxe de Xesús e a súa facilidade de transmisión por medio de elementos culturais.

Recursos:

- Elaboración do mapa conceptual proposto.
- «Entre áreas»: traballo interdisciplinario con Latín.
- Dinámica de grupo: «Taller de teatro».

B2.2. Instrumentos de avaliación

B2.2.1. Escritos:

- Tarefas escritas correspondentes ás actividades diarias.
- Propostas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións enmarcadas nos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».
- Test de cada tema

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.2.2. Orais:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das Rutinas de pensamento.

B2.2.3. Observación directa e sistemática:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos.

B2.3. Criterios de promoción de Relixión Católica de Primeiro curso

B2.3.1. Estándares de aprendizaxe avaliáveis imprescindibles

Unidade 1

2.1. Identifica, por medio de fontes, os diferentes métodos de coñecer a verdade na filosofía, na teoloxía, na ciencia e na técnica. Distingue os aspectos da realidade que permiten coñecer cada método. (CCL) (CMCT) (CAA) (CSC) (CCEC)

3.1. Recoñece con asombro e esfórzase por comprender a orixe divina do Universo e distingue que non provén do caos nin do azar. (CMT) (CAA)

4.1. Aprende, acepta e respecta que o criterio ético nace do recoñecemento da dignidade humana. (CAA) (CSC)(CCE) 4.2. Analiza casos e debate de maneira razoada as consecuencias que se derivan dun uso da ciencia sen referencia ética. (CCL) (CD) (CSC) (CCEC)

Unidade 2

1.1. Identifica problemas sociais de finais do século XIX, estuda a súa evolución ata a actualidade e analiza as respostas da Doutrina Social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

2.1. Elabora unha definición persoal sobre os termos *legal*, *ética* e *moral*. Explica publicamente as diferenzas entre os termos coa axuda de medios audiovisuais. (CCL) (CD) (CSC)

3.1. Comprende e define con palabras persoais o significado de ben *común*, *destino universal dos bens* e *subsidiariedade*. Aplica a situacións concretas devanditos principios xustificando o pensamento social da Igrexa. (CCL) (CAA) (CSC) (CCEC)

Unidade 3

1.1. Estuda, analiza e define o concepto de cultura en diferentes épocas e contrástao co carácter antropológico do ensino da Igrexa. (CCL) (CAA) (CCEC)

2.1. Identifica os elementos propios de diversas culturas e elabora un material audiovisual onde os compara criticamente. (CCL) (CD) (CSC) (CCEC)

3.1. Coñece e respecta os trazos da vida monástica. Identifica a súa influencia na organización social e na vida laboral. (CAA) (CSC) (CCEC)

3.2. Valora o traballo dos monxes por conservar a arte e a cultura grecolatina, elaborando un material audiovisual no que se recolla a síntese do seu estudo. (CCL) (CD) (CAA) (CCEC)

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.3.2. Criterios xerais

B2.3.2.1. Traballo autónomo (na aula e outros espazos):

- Realización sen axuda externa.
- Estimación do tempo investido para resolver unha actividade.
- Grao de adquisición de aprendizaxes básicas.
- Orde e limpeza na presentación.
- Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia.
- Emprego de esquemas.
- Revisión do traballo antes de dalo por finalizado.
- Valoración do traballo na clase e na casa.
- Creatividade.

B2.3.2.2 Probas orais e escritas

- Valoración da aprendizaxe dos contidos.
- Valoración dos procesos seguidos e dos resultados.
- Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade.
- Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade.
- Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado.
- Caligrafía adecuada.
- Tempo de realización.
- Destrezas.
- Coherencia e adecuación.

B2.3.2.3. Actividades TIC

- Uso adecuado e guiado do ordenador e algunha ferramenta telemática.
- Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade.
- Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha).
- Grao de elaboración da resposta.
- Interese e motivación.
- Destrezas.
- Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.3.2.4. Participación e seguimento das clases

- Nivel e adecuación das intervencións.
- Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes.
- Uso de vocabulario adecuado.
- Comportamento en clase.
- Interese e esforzo.

B2.3.2.5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal.

- Capacidade de traballar de forma colaborativa.
- Comunicación adecuada cos compañeiros.
- Resolución de conflitos.
- Interese e motivación.
- Iniciativa.
- Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.

B2.3.2.6. Arquivo de traballo individual

- Presentación clara e ordenada.
- Actualización.
- Xustificación dos traballos seleccionados no arquivo.

B2.4. Criterios de recuperación

B.4.1. Recuperación dunha avaliación

- **Cada avaliación** recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, propórase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

B2.4.2. Recuperación do curso

- Valorarase a presentación dun **dossier de traballo** con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.
- Exercicio escrito de **contidos mínimos**.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.4.3. Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

B2.5. Ensino transversais

Na Bacharelato elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias.

Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non-discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais. A ensinanza transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e valores que sustente a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos.

De entre estas ensinanzas transversais, Relixión Católica PRIMEIRO DE BACHARELATO traballa especialmente:

Educación moral e cívica:

- Valoración das distintas modalidades de afectividade e respecto pola necesidade de sentirse amado que ten cada ser humano.
- Disposición a formarse unha conciencia moral.
- Disposición a recoñecer as actitudes que favorecen o encontro persoal cos demais.
- Recoñecemento dos valores cristiáns e da súa capacidade para influír na cultura actual.

Educación para a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres:

- Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que anima aos cambios nas persoas coas que se atopa.
- Recoñecemento da universalidade da mensaxe cristiá.
- Valoración da figura de María, dotándoa de entidade propia dentro da mensaxe cristiá.

Educación do consumidor:

- Valoración das iniciativas solidarias e disposición a participar nelas.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

- Toma de conciencia da forma de vida baseada na pobreza evanxélica pola que optaron moitos cristiáns e cristiás, relativizando a posesión de moitos bens superfluos.
- Mostra de interese polo servizo aos demais como parte da nosa misión no mundo.

Educación para a paz:

- Valoración dos aspectos positivos que achegan todas as respostas relixiosas ás preguntas que se formulan as persoas.
- Coñecemento e comprensión das alternativas que ofrecen outras culturas.
- Integración da Civilización do Amor na vida diaria.

Educación para a saúde:

- Adquisición dun concepto integral de saúde, entendendo como parte dela a saúde afectiva.

Educación para a resolución pacífica de conflitos:

- Valoración da confianza mutua, da liberdade e do respecto para a consecución dunha convivencia pacífica.
- Aceptación da mensaxe evanxélica que convida a tratar o próximo como a un mesmo.

B2.6. Metodoloxía

B2.6.1. A pedagogía de Deus

A expresión pedagogía de Deus? refírese de maneira específica á forma de proceder de Deus para coas criaturas, o seu estilo educativo. Ten unhas características propias e irrenunciáveis, que permanecen ao longo da historia; non é un método, ou un conxunto de normas e actividades, senón unha forma de relación co home, de educación? no sentido etimolóxico do termo, que acompaña ao ser humano no seu proceso de crecemento persoal (educar) axudándolle a extraer o mellor de si (ex-ducere).

No seu actuar, Deus toma a iniciativa, despois de que sempre se achega como unha oferta de amor para o home. Así nolo mostra Xesucristo cando se dirixe ás persoas elixindo aquelas imaxes e parábolas que pode comprender o labrador, o pescador, o centurión... Non quere ensinar a cultura da contorna, senón que se serve dela para presentarse a si mesmo e transmitir a súa mensaxe.

Afirmar que a forma de actuar de Deus coas súas criaturas é referencia, modelo e fonte significa que a pedagogía de Deus vai iluminar todo o currículo á hora de actuar na aula, o que ha de reflectirse nos obxectivos, contidos e criterios de avaliación, así como nos métodos e actividades que utilizemos.

Os discípulos tiveron a experiencia directa dos trazos fundamentais da pedagogía de Jesús?, consignándoos despois nos evanxeos: a acollida do outro, en especial do pobre, do pequeno, do pecador como persoa amada e buscada por Deus; o anuncio xenuíno do Reino de Deus como boa noticia da verdade e a misericordia do Pai; un estilo de amor que libera do mal e promove a vida.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.6.2. Cristo ensínalles a pedagogía da fe na medida en que comparten plenamente a súa misión e o seu destino.

Os trazos fundamentais da pedagogía de Jesús?, consignados nos evanxeos, marcan un estilo característico de proceder para o profesor cristián. O máis significativo é a proposta dunha relación interpersoal entre Deus, que busca ao home, e o home, que busca o sentido da súa vida.

Cada encontro de Jesús posúe unha peculiaridade especial e unha novidade: Zaqueo, Nicodemo, a samaritana... cada unha das persoas recibe un trato persoal e un toque singular da presenza de Deus.

A análise e a reflexión acerca dos episodios de encontros narrados nos Evanxeos son un instrumento moi útil para o profesor de Relixión Católica. Esta convocatoria ao encontro suxire, entre outras, os seguintes valores para o educador cristián:

A acollida do outro, en especial do pobre, do pequeno, do pecador como persoa amada e buscada por Deus, é unha característica singular que non debe pasarnos desapercibida no acto docente. O respecto, recoñecendo que traballamos con persoas que son fillos de Deus, ás que debemos o mesmo trato que El ten coas súas criaturas. A actitude de servizo que leva ao educador para poñer os seus coñecementos, as súas calidades e a súa propia persoa ao servizo dos alumnos que lle son confiados; é un servizo á persoa integral. A condescendencia, realidade da que manan numerosas actitudes educativas: compaixón, proximidade, comprensión, adaptación á realidade do alumno, poñerse ao seu nivel para elevarlle, valorarlle, apreciarlle, acompañarlle, etc.

É característica da pedagogía de Jesús o emprego de todos os recursos propios da comunicación interpersoal, como a palabra, o silencio, a metáfora, a imaxe, o exemplo, e outros tantos signos. Isto supón tamén unha invitación para buscar os recursos que na actualidade sexan máis adecuados para a transmisión real da súa mensaxe.

B2.6.3. A escola, na situación actual, non pode renunciar á súa condición de ser un lugar sinalado para a formación integral do home, mediante a asimilación sistemática e crítica do universo cultural: feitos, saberes, valores, sentido da vida humana, posibilidades éticas, formas de interpretación creadora da realidade, esperanzas, capacidades de autoidentificación, de discernimento, de distanciamento crítico respecto do dado e establecido. O obxectivo irrenunciable da institución escolar formar o home desde dentro, libéralo de todo o que lle impide e vivir plenamente como persoa, leva consigo a súa efectiva referencia a unha determinada visión do home e ao seu sentido último, para afirmalo, negalo ou prescindir del.

B2.6.4. Os contidos propóñense como unha resposta vivencial á procura dos alumnos e seguen a orde dos bloques establecidos no currículo de Relixión:

- a) O sentido relixioso do home.
- b) Deus intervén na historia.
- c) Xesucristo, cumprimento da Historia da Salvación.
- d) Permanencia de Xesucristo na historia: a Igrexa.

Cada unidade empeza cunha invitación a traballar unha imaxe cunha rutina de pensamento distinta, e termina cunha proposta de mapa mental que axuda o alumno/á elaborar a súa propia síntese da

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

unidade. Así mesmo, as diferentes técnicas de traballo cooperativo están presentes en cada unha das unidades, e moitas das actividades apuntan ás diversas intelixencias múltiples.

B2.6.5. Respecto do resto de materias, a materia de Relixión Católica distínguese por un traballo máis continuado da dimensión interior.

A forma concreta en que se traballan os contidos baséase nos procedementos que enumeramos:

- **Recoñecemento do rol do docente.** O docente é peza clave na elaboración e implementación de actividades de aula axustadas ao grupo concreto ao que está a ensinar. A súa formación resulta, polo tanto, fundamental á hora de garantir o éxito do proceso de aprendizaxe.
- **Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa.** Combínase, de maneira adecuada o concreto e o abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais.
- **Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes.** Aténdese á diversidade, tendo en conta os distintos estilos de aprendizaxe, para lograr un equilibrio entre eles e permitir o desenvolvemento individual.
- **Consideración da dimensión humanista.** A materia de Relixión Católica, desde a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes, instrumentais, cognitivas, actitudinais ou socioafectivas, estean ao servizo da formación integral do ser humano.
- **Respecto pola curiosidade e as inquietudes dos estudantes.** Téñense en consideración os intereses e as expectativas dos estudantes, así como os seus coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa.

Seguimento dos criterios de avaliación educativa. Aplícase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe, e sumativa ao final do proceso.

- **Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativo.** O estudo e reflexión do cristianismo, pola súa intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativa.
- **Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos.** Promóvese a utilización da tecnoloxía da información e a comunicación non só dunha maneira instrumental, que resulte útil para o estudante na procura de información ou na resolución de problemas expostos na clase, senón tamén procurando a súa integración na vida do alumno/a e o seu uso ético.

B2.6.6. Usamos diversos instrumentos pedagóxicos. O máis frecuentes son:

- **Técnicas cooperativas**
- **Pensamento crítico e resolución de problemas: rutinas de pensamento**
- **Destrezas de pensamento**
- **Aprendizaxe 360°**
- **Testemuños**

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.7. Organización dos espazos e do tempo

B2.7.1. ESPAZO

- Aula: adaptable segundo as necesidades da actividade (utilización de encerado dixital, traballo en grupo etc.).
- Espazos exteriores: indicados para o traballo en grupo, como as bibliotecas e salas de estudo, e para os momentos de reflexión persoal, como o ámbito parroquial na celebración dos sacramentos.

B2.7.2. TEMPO: 1 hora semanal

B2.8. Materiais e recursos didácticos

- Libro do alumno *Relixión Católica*.
- Libro Dixital Interactivo.
- Recursos didácticos: I- Programación e Orientacións didácticas; II- Material complementario.
- Biblioteca de Recursos.
- Recursos para a aula: recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.
- Proxectos de Aprendizaxe e Servizo.
- Xerador de avaliacións.
- *Portfolio e e-portfolio*.
- Ordenador.
- Encerado dixital.
- O ensino non presencial será impartido preferentemente a través da aula virtual de cada grupo. O profesorado do departamento de Relixión Católica realizará o seguimento do alumnado impartindo os coñecementos da materia a través da aula virtual (<https://www.edu.xunta.gal/centros/iescouto/aulavirtual/>).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.9. Atención á diversidade

Para traballar a diversidade de niveis, estilos e ritmos de aprendizaxe, de intereses e capacidades dos alumnos para este curso, sirva como exemplo a seguinte relación:

- ADAPTACIÓN CURRICULAR (no «Material complementario»):
  - (BÁSICA): os contidos nucleares da unidade didáctica preséntanse de forma pautada, con apoio gráfico, seguindo unha secuencia de aprendizaxe que facilita a adquisición de competencias por parte dos alumnos.
  - (AMPLIACIÓN): fichas fotocopiables con actividades de maior dificultade na súa resolución, polo tratamento doutros contidos relacionados cos do curso etc.

- COMPETENCIAS E INTELIXENCIAS MÚLTIPLES:

contémplase a diversidade de estilos cognitivos e de intelixencias nas aprendizaxes coa lectura, o movemento, a representación plástica, a dramatización...

- PLANS INDIVIDUAIS

dirixidos a alumnos que o requiren (estranxeiros, incorporación tardía, necesidades educativas especiais e superdotación).

- ACTIVIDADES MULTINIVEL:

posibilitan que os alumnos atopen, respecto ao desenvolvemento dun contido, actividades que se axusten ao seu nivel de competencia curricular, aos seus intereses, habilidades e motivacións. Deste xeito, nunha mesma clase posibilitase traballar a diferentes niveis, segundo as habilidades de cada alumno/a. Desta maneira favorécese unha división de tarefas entre os alumnos acorde aos seus intereses ou habilidades.

- TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN:

traballos que permiten a ampliación da temática.

- LECTURAS E CONSULTAS DE FORMA LIBRE:

o anexo final de «Textos bíblicos» serve tanto para facilitar o traballo con citas bíblicas especificadas na unidade, como para ampliar o contexto das mesmas e ofrecer ao alumnado un acicate para o achegamento ás fontes bíblicas.

(Cada unha das unidades conta tamén con numerosas propostas multimedia nos apartados «Algo + que...»).

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.10. Estratexias para estimular o interese e o hábito da lectura e a mellora da expresión oral e escrita

B2.12.1. Lectura

- Lectura comprensiva de información sobre diversos temas relacionados coas unidades.
- Lectura comprensiva de información sobre outras relixións.
- Lectura comprensiva de fontes bíblicas.
- Lectura de información diversa procedente de páxinas web propostas para obter ou ampliar información, investigar e acceder a recursos *on-line*.
- Utilización de estratexias de comprensión lectora:
  - Lectura silenciosa (autorregulación da comprensión).
  - Elaboración de síntese, esquemas e resumos (conciencia da propia comprensión).

12.2. Expresión

- Exposición oral e escrita en razoamentos, en actividades e traballos individuais, en actividades en grupo etc.
- Expresión adecuada oral e escrita das aprendizaxes, utilizando un vocabulario preciso.
- Exposición oral e escrita con diferentes finalidades: informar, instruír, compartir etc.

B2.11. Estratexias para incorporar as TIC na aula

B2.1.1. Libro Dixital Interactivo

Libro proxectable que incorpora elementos de interactividade: actividades, ligazóns, animacións...

B2.11.2. Actividades interactivas

O alumno/a responde seleccionando a opción correcta, clasificando elementos de diferentes grupos ou situándoos

na súa posición correcta etc. Ao finalizar, o programa informa dos acertos e erros, e dáse a oportunidade de

corrixilos.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.11.3. Ligazóns a Internet

Colección de ligazóns a Internet de alto interese: explicacións complementarias, actividades, curiosidades etc.

B2.11.4. Vídeos

Colección de fragmentos de vídeos que serven de apoio aos contidos do libro do alumno.

B2.12. Iniciativa emprendedora

A iniciativa emprendedora, nun sentido amplo, é a «habilidade de transformar as ideas en actos».

Require dúas calidades fundamentais: **actitude proactiva**, para ir máis alá do xa establecido,

e **constancia para alcanzar os obxectivos** que un se propuxo.

En Relixión Católica de Primeiro curso propóñense diversos pequenos proxectos para realizar en equipo, en que o

alumnado deberá ter en conta:

- A capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar individualmente e colaborativamente en equipo; responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autoconecemento e autoestima; autonomía e independencia; esforzo, constancia e disciplina; iniciativa e innovación.
- A capacidade de comprensión e asunción de riscos e manexo da incerteza.
- A capacidade de liderar e delegar.
- A capacidade de sentido crítico, compromiso e responsabilidade.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.13. Actividades complementarias e extraescolares

Relación das actividades complementarias e extraescolares planificadas polo centro e relacionadas coa materia de Relixión Católica.

- Participación nas actividades interculturais organizadas polo centro educativo ou a Diocese ou o Concello.
- Asistencia a xornadas, conferencias interesantes desde o punto de vista da materia de Relixión. Particularmente as organizadas pos Manos Unidas e outras Ongs.
- Visita a institucións relixiosas ou civís en que se desenvolvan labores relacionados cos contidos da materia de Relixión. Facer diversos tramos, por cursos, dos distintos camiños de Santiago que chegan a Galicia (esta actividade extraescolar terá lugar nos primeiros luns de maio).
- Visita a exposicións temporais relacionadas cos temas estudados. Particularmente aquelas que teñen que ver con visitas dos misioneiros.

B2.14. Procedementos para valora entre a Programación Didáctica e os resultados. Resultados académicos/Propostas de mellora

B2.14.1. Preparación da clase e os materiais didácticos

- Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.
- Existe unha distribución temporal equilibrada.
- Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.

B2.14.2. Utilización dunha metodoloxía adecuada

- Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.
- Considérase a interdisciplinariedade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).
- A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.
- A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.

B2.14.3. Regularización da práctica docente

- Grao de seguimento dos alumnos.
- Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.
- Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN CATÓLICA

B2.14.4. Avaliación das aprendizaxes e información que deles se dá aos alumnos e ás familias

- Os estándares de aprendizaxe avaliábel atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.
- Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.
- Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades planificadas.
- Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: aos alumnos, ás familias.

B2.14.5. Utilización de medidas para a atención á diversidade

- Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.
- Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.
- As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.
- Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.